

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Series Actorvm Omnivm In Canonizatione Sancti Thomae
a Villanova, Cognomento Eleemosynarij**

Romae, 1658

urn:nbn:de:hbz:466:1-9857

1712
1713
1714

1

Th. 2661.

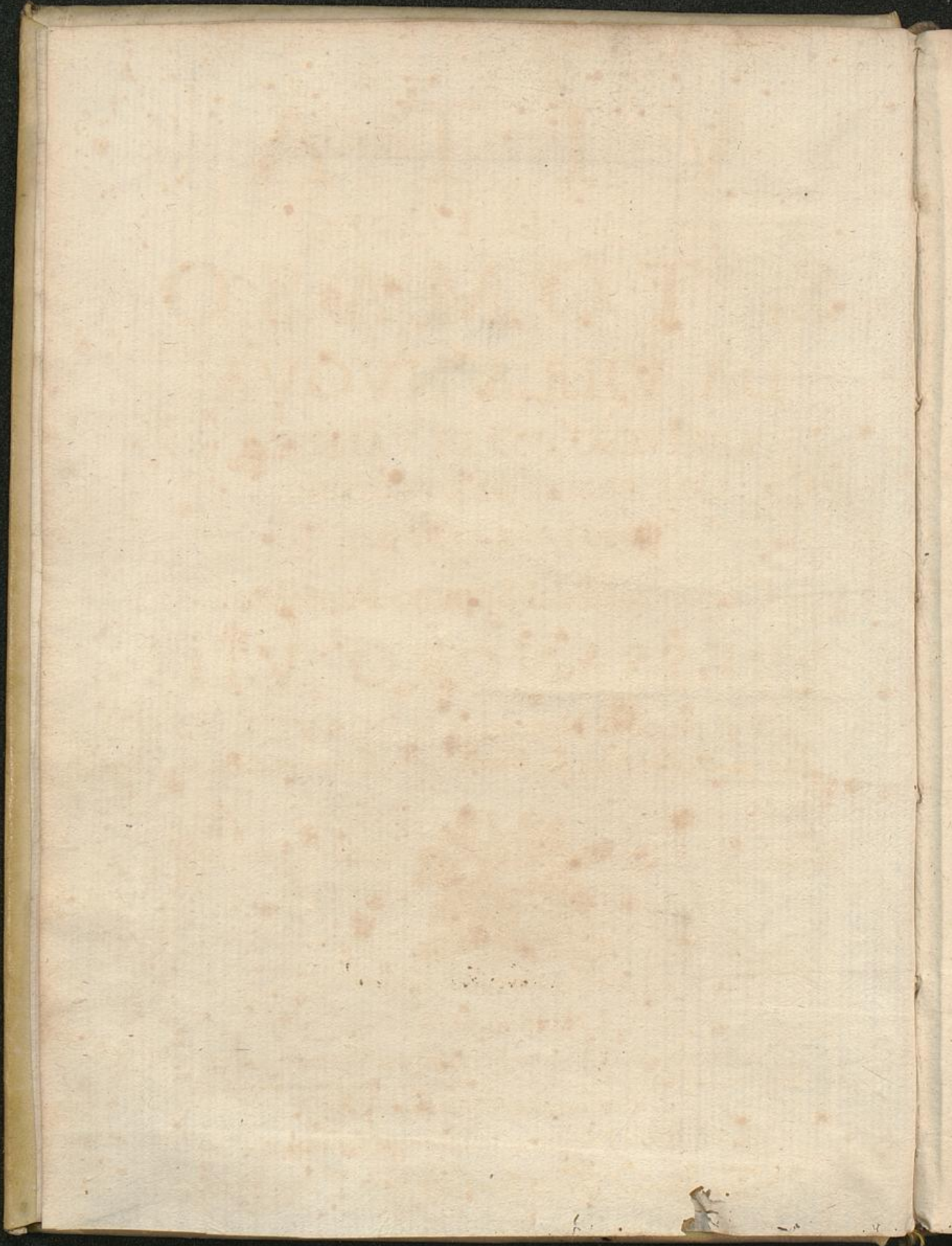
K. V. 1.

Z VII:

22:

VITA
S. THOMAS
DA...

7

SERIES
ACTORVM OMNIVM
In Canonizatione
SANCTI THOMÆ
A VILLANOVA,

Cognomento Eleemosynarij,

Ex Ordine Eremitarum S. P. Augustini,
Archiepiscopi Valentiaë,

A' S.^{MO} D.N. ALEXANDRO VII. P. O. M.
In Sanctorum Album adscripti,

Ipsò omnium Sanctorum festo, anno 1658.

ROMAE, Ex Typographia Reu. Camerae Apost. 1658.

Superiorum permisso.

SERIES
ACTORVM OMNIVM

In Capitulo

SANCTI THOMAE

A VITAE ANOVA

Cognomento Electoris

Ordinis Praedicatorum S. P. Augustini

Archidiaconi Valentis

ALEXANDRO VII. P. O. M.

In Sancto Albano adscripti

1678

ROGAE, Ex Typographia R. G. Camer. Apud 1678

Superiorum Paderborn

Adm. RR. PP. ac Fratribus
PROVINCIAE NOSTRAE
ARAGONIÆ
Ordinis Eremitarum S.P. Augustini
in Domino salutem .

P Iè quidem, & religiosè desideratis cognoscere, quo tenore Sacrum Consistorium, tum publicè, tum priuatim approbarit, ut magnus ille Valentia olim Archiepiscopus Sanctus Thomas noster à Villanoua Sanctorum fastis adscriberetur; quoque dein festiuitatis ritu Sacra adscriptio sit peracta. Cui vestrae pietati, ut fiat satis, prælo iudicauimus esse opus, quo ceu publico interprete ad apicem perdiscatis puram-putam veritatem, nõ aliunde, quàm ex ipsa actorum serie depromptam: non alio decore, quàm suo, vestitam. In hac igitur actorum specie, quam exhibemus, velut in ipso Consistorio, velut in ipsa Sanctorum Apostolorum Basilica videre vobis, & audire videamini quicquid utrobique Roma vidit, & audiuit, non solùm ab ipso Beatificationis exordio, sed etiam vsque ad sanctæ Canonizationis coronidem. Quod dum facitis veneramini in primis Sanctissimi D. N. D. ALEXANDRI VII. P. O. M., totiusque S. Congreg. erga Sanctum Parentem Augustinum, augustum eius in Christo filium Patrem Pauperum Thomam, & Religionem nostram Augustinianam, affectum præstantissimum, ut potè qui, dum pro Sacra Canonizatione ad Sanctos pedes supplicabamus, præter cætera

cetera singularis benevolentiae signa, nostram S. P. Augustini Religionem asseruit esse suam; suam utique, à vita, dilectione, & tutela. Celebratis pariter Illustrissimi, ac Reuerendissimi Domini Francisci Mariae Phœbei Sacrorum Rituum Congregationi à Secretis gratissimum, quod Religioni præstare potuit, obsequium, eiusque pro Votis suis deuotissimam, qua Sanctum Thomam prosequitur clientelam. Ille nimirum sicut totam huiusce rei prouinciam quasi suo pte pietatis zelo resumpsit, sua cura promouit, adornauit: ita denique ex suis annotationibus ad verbum præscriptam (sed quia ex Archiuio identidem à Nobis rogatus) in lucem dari non abnuuit; pro quo tam singulari beneficio gratiam semper debemus, nunquam deturi satis. Quare vestrae pietatis plurimum interest, Sanctissimum Dominum Nostrum, cum toto Purpuratorum Patrum cœtu, & affectuosissimum nobis Illustrissimum D. Secretarium vestris precibus ad Sancti Thomæ sepulcrum habere commendatos. Caterum nostri quoque estote memores, qui, quas debemus nostris hic Benefactoribus, & Patronis grates, sedulo humanitatis officio, recedere à laboramus. Ita benè in Domino valete. Romæ apud S. Augustinum de Vrbe die 25. Nouembris 1658.

Vestrarum PP. RR.

Seruus in Domino

Fr. Andreas Aznar

Assistens Generalis Hispaniæ

Aduenit

1

Duenit tandem illius plenitudo temporis, in quo Dominus in seruo suo Thoma de Villanoua sibi benè complacens, cum iam in coelesti Hierusalem cum Angelis, & Sanctis æterna corona redimitum, in hac terrena Syon, & militanti Ecclesia, solemnè de inimicis debellatis, & mundo, carne, ac inferno deuictis, declaratione donandum, & Sancto-
rum Catalogo decreuerat adscribendum. Omnipotens enim à temporibus Pauli V. fel. record. Serui sui in paucis fidelitatem, iustitiam, reëtitudinem, immaculatam vitam, virtutes heroicæ, facta irreprehensibilia, miracula patrata humanis probationibus abundè Ecclesiæ patefieri concesserat; sed adhuc idem ipse, qui ubi vult, & quando vult, spirat, solemnè horum iudicio, non nisi per eiusdem Dei Oraculum, hoc est per Pontificis definitionem præstando, carere permisit: sed non sinè vsura, & dilectissimi Serui sui maioris gloriæ accessione; sic enim tandem Thomæ Sanctitas prima omnium, post nouissima san. me. Urbani Octauè Decreta, rursus humano Iudici se se sistens, & grauiori sub trutina iteratò pressa, quò diutiùs rigoroso examine exagitata, eò clarior præ cæteris coruscaret, & gloriosior maneret eam de labore Triumphus. Postquam enim Sacrorum Rituum Congregatio die 28. Martij 1656. coram Sanctiss. D. N. ALEXANDRO Diuina prouidentia Papa VII., eoquè assentiente, declarasset, constare de Miraculis etiam post indulgentiam eidem Beato venerationem, eius intercessione peractis, & causam iam perfectam, nil aliud desiderandum restaret, nisi, vt Sanctitas Sua, Spiritus Sancti afflatu mota duceretur ad solemnem Canonizationem tot lustris optatam, totquè Principum obsecrationibus diù expetitâ, peragendam; Ego quidem in insignem Thomæ Charitatè obsequētissimus, multoties intra biennij spatia prolixa Thomæ merita, Causâ eius iam absolutâ, Christianæ Reip. vota pijs Pontificis auribus admouere non destiti: sed Deo, cuius cõsilia, in exaudiendis Creaturarum suarum voluntatibus, incõprehensibilia sunt, preces meas nõ attendente, nec suauissima sua vitus adhuc trahente cor prudentissimi Pontificis, qui non nisi ex Dei instinctu regitur, vt tantæ rei exoptatissimû finè imponeret,

A

irriti

irriti mei conatus euasere; itaut non semel, penitus iam frustra-
rum, commune desiderium ingemuerim. Tandem quadam die
paginam Sanctissimo exhibui tenoris, vt sequitur, vt inde, quic-
quid actum fuerat in eadem causa, Suae Sanctitati plenius inno-
tesceret.

Beatissime Pater.

Natus est Thomas de Villanoua in Oppido de Fuellana Tole-
tanæ Diocesis ex Alphonso Thoma Garzia, & Lucia Martinez
Nobilioribus Oppidorum Villanouæ de los Infantes, & Fuella-
næ gentibus anno 1488.

A puerili ætate non obscura dedit Sanctitatis indicia, siqui-
dem ientacula, ac vestes, quibus indutus erat, pauperibus lar-
giebatur.

Constitutus in vigesimo secundo ætatis anno, ad Vniuersita-
tem Complutensem profectus, ad omnium liberalium Artium,
ac præcipuè Sacræ Theologiæ studia incumbens, quod ei super-
erat temporis, assiduis fundendis Deo precibus impendebat.

Annum agens vigesimum septimū die 24. Nouembris 1516.
defuncto iam Patre, ac diū exorata annuente Matre, Hospitali
pudicarum Mulierum integrum patrimonium addixit, & Ordini
Eremitarum Sancti Augustini nomen dedit.

Sequenti anno in ea Religione professionem emisit, & biennio
nedum elapso Prior Conuentus Salmantini, ac subinde Prouin-
cialis, & Definitor diuersarum Prouinciarum suffectus, ea vitæ
integritate, eaque prudentia munia prædicta expleuit, vt

Anno 1544. à Carolo V. Archiepiscopali Ecclesiæ Valentinae
nominatus esset; at oblatam Dignitatem in virtute sanctæ obe-
dientiæ, & sub pœna excommunicationis iussus, quamuis inui-
tus, accepit: Vitamque prorsus Angelicam ducens, ieiunijs, ac
precibus assiduè vacans, humi super vitium fasciculis quiescebat:
ac pingues Ecclesiæ redditus, demptis tantum ad victum sui, ho-
nestæq; familiæ pernecessarijs, pauperibus distribuebat: adeo ut
Patris pauperum nomen, non immeritò fuerit consecutus.

Anno tandem 1555. 8. Septembris ad Cœlum euolauit;
Eiusdemque intercessione, tanta dignatus est Deus operari mi-
racula,

3

raoula, vt Processibus in genere, & in specie, Apostolica auctori-
tate desuper compilatis, & mox in Sac. Rit. Congregatione dif-
cussis, die 21. Iulij 1618. eadem Congregatio declarauerit, constare de Processuum eorundem validitate, & releuantia, quoad
quatuor priora miracula, nempe Resurrectionis duorum puero-
rum, sanationis carcinomatis, & sanationis plagarum: & die
18. Augusti eiusdem anni pronunciauerit, probari insuper alia
quatuor miracula, scilicet sanationis claudi, sanationis vlcerum,
liberationis à paralyssi, & sanationis ophthalmiæ.

Ob idquè admissa etiam plenissima probatione virtutum in
gradu heroico, famæ sanctitatis, & frequentia populì ad eius se-
pulchrum, necnon repetitis miraculorum operatione, & appro-
batione, Sac. Rit. Congregatio die 7. Septembris 1618. censuit,
posse quodcumq; Sanctissimo videretur, Dei seruum declara-
ri Beatum, ac propterea singulis annis die 18. Septembris in to-
to Regno Valentia ab vtriusque sexus Religiosis eiusdem Ordi-
nis, & in Ciuitate Valentina, vbi corpus quiescit, ac in Diocesi,
cui per vndecim annos præfuit, etiam ab omnibus vtriusq; sexus
Secularibus, & Regularibus Officium, & Missam respectiue de
eodem Beato è Commun. Confess. Pont. sumenda, recitari, ac
celebrari pariter concedi posse; cui decreto Paulus V. annuit,
ac desuper litteras Apostolicas datas die 14. Septembris eiusdem
anni 1618. expediri mandauit.

Die verò 19. Augusti 1619. Sac. Rit. Congregatio ad preces
Philippi III. Regis Catholici, huiusmodi Indultum recitandi, ac
celebrandi Officium, & Missam de Beato Thoma, decreuit exten-
dendum ad omnes Religiosos Augustinianos in Regnis Castellæ,
Aragonæ, & Catalonia degentes, necnon ad vtrumq; Clerum
Oppidi Villanouæ de los Infantes.

Subindè die 30. Martij 1621. Sac. eadem Congregatio, ad
preces eiusdem Regis Catholici, censuit facultatem prædictam
etiam extendi posse ad omnes Religiosos Augustinianos vbiq;e
Terrarum existentes, idquè Gregorius XV. approbavit die 19.
Aprilis eiusdem anni, ac desuper litteras Apostolicas datas die
14. Maij iussit expediri.

Postea die 6. Septembris 1621. repetitis in Sacra Congre-
gatione notione, & approbatione eorundem Miraculorum,

4
necnon alijs duobus Miraculis insuper approbatis, nempè concessionis lactis, & sanationis à podagra; Sac. eadem Congregatio censuit, posse ad solemnem Canonizationem quandocumq; tutò deueniri, sequenti edito decreto.

Valentina.
B. Thomæ de Villanoua.

Discussa diligenter, & maturè perpenſa, de mandato Sanctiſſ. D. N. in ordine ad Canonizationem cauſa B. Thomæ de Villanoua Ordinis S. Auguſtini Archiepiſcopi Valentini. Congreg. Sac. Rit. pluribus deſuper habitis ſeſſionibus, Illuſtriſſimo Card. Millino referente, cenſuit tutò poſſe Sanctiſſimum Dominum Noſtrum, quandocumquè ſibi libuerit, ad ſolemneiuſdem B. Thomæ Canonizationem iuxta S. R. E. Ritum, & Sac. Canonum diſpoſitionem, deuenire, eumque deſignare Sanctum cum Deo regnantem, atque vniuerſali Eccleſiæ proponere colendum, & venerandum.

Superuenerunt deinde noua Decreta Urbani Octauij, & ſiuit cauſa eiufdem Beati uſque ad annum 1649.

Quo anno die 13. Iulij facta fuit omnium præmiſſorum relatio, & die 15. eiufdem fuit ſignata Commiſſio reſumptionis cauſæ in ſtatu, & terminis, in quibus tunc eadem reperiēbatur.

Die 24. eiufdem in Relatorem cauſæ fuit deputatus Cardinalis Cornelius, eique die 21. Auguſti cura demandata eſt, ſumendi probationes ſuper caſu excepto.

Quibus viſis, atque diſcuſſis, die 25. Septembris declaratum fuit, conſtare, B. Thomæ cultum exhibitum fuiſſe, ac exhiberi ex Indultis Pauli Quinti, & Gregorij XV. ideoquè caſum comprehendendi in exceptis à Decretis Sanctiſſimæ Inquiſitionis ſuper non cultu editis.

Die 16. Nouembris demandatum eſt examen operum ab eodem Beato editorum Card. Cornelio, adhibitis Patribus Hilarione, & Alciato.

In Congregatione habita die 7. Martij 1650. pronunſiatum fuit,

5
fuit, nihil in prædictis operibus contra fidem, & bonos mores,
nec aliquam doctrinam nouam, & à communi Ecclesiæ sensu
alienam contineri.

Ob id quæ die 6. Februarij 1652. fuerunt decreta litteræ remis-
soriales ad probandū, quæ tandem superuenerant, eaq; relaxatæ
ac directæ Archiepiscopo Valentino, necnon Episcopis Segobri-
cenſi, & Derthufenſi die 2. Maij 1652.

Deinde die 8. Maij 1655. indultum fuit, vt ijdem processus ad
Curiam transmissi aperirentur, qui, subrogato eidem die Cardi-
nale Pallotto in locum Card. Cornelij è viuis erepti, discussi fue-
re in Congregatione peracta coram Sanctitate Vestra die 28.
Martij præteriti anni 1656. ac declaratum, consistere de validita-
te, ac reſeuantia eorundem Processuum, præsertim quoad duo
miracula, scilicet sanationis deſormis herniæ, & præseruationis
puellæ à suffocatione sub aquis.

Ideò tantummodo superest implendum decretum Sac. Cong-
regationis firmatum die 6. Decembris 1621. præuis tamen
infraſcriptis ſolemnitatibus.

Reiteratis Principum, & Episcoporum instantijs, quæ ad Vr-
beriam sunt allatæ, & in dies desideratur accessus ad pedes
Sanctitatis Vestre, vt eidem possint humillimè præsentari, fiat
in Sacra Congregatione relatio omnium, quæ in hac causa acta
fuerunt.

In Consistorio Secreto mox eadem Relatio habeatur per Emi-
nentissimum Cardinalem Sac. Congreg. Seniozem.

Eadem quæ in publico Consistorio per Aduocatū Consisto-
rialem repetatur.

Ac tandem indicto, ac celebrato ieiunio, in Semipublico Con-
sistorio audiat Sanctitas Vestra Cardinalium, & Episcoporum
sententias, & ad ſolemne Canonizationem, Spiritu Sancto af-
flante, in Catholice Ecclesiæ decus, deueniat.

Et quidem præter aliorum inuidiam, quorum causa modò pē-
dent in Sacra Congregatione, meritissimus omnium, post cen-
tum, & duos annos ab eius obitu, & in quadragesimo ab Indulta
eidem veneratione, B. Thomas speculum ignitæ charitatis, &
præcipuum Episcopalis dignitatis ornamentum, non immeritò
post lapsum triginta ferè annorum, in quo Sedes Apostolica San-

ctorum

storum albo neminem adscripsit, speratur in ipsum à Sanctitate Vestra, referendus.

Verùm quia adhuc ferè per annum desiderandum erit huiusmodi vniuersale fidelium solamen, licet hodiè Sanctitas Vestra dignetur annuere, vt tantæ rei necessaria disponantur; imperare dignetur, quid Beatitudini Vestræ magis libuerit, dum ipse ad beatorum pedum oscula me humillimè abijcio.

Plurimi mox in graui silentio elabuntur dies, & interim mense Decembri 1657. ad Urbem afferuntur litteræ Natæ Philipp IV. Hispaniarum Regis Catholici, Monialis in Regio Monasterio Matritis quibus illa suo in Romana Curia Agenti nunciabat, se à vehemènti dolore, ob spatulæ humeralis ægritudinem, in extremis positam, Thomæ Reliquiarum contactu, prorsus liberam euasisse; cuius rei fides penès ipsam auctricem dimittitur, cum aliundè facti eiusdem veritas minimè constet; tanti autem non immemor beneficij, supplici libello Sanctitatem suam enixè rogari iubebat, vt quotannis, in suo Monasterio festiuitatè B. Præfulis, officio duplici per octiduum celebrari, sibi, ac Monialibus ex benignitate Apostolica indulgeretur. Summus Pontifex libellum huiusmodi Sanctitati suæ porrectum, ad me transmitti imperauit, vt petitionis rationem suæ Beatitudini oretenus aperirem. Pareo, & Deus, inopinatò prorsus, cor Sanctitatis Suæ inclinauit ad faciendam iustitiam cum seruo suo; itaut, quod ipse repetitis officijs incassum suadere conatus fueram, tandem nec interposito verbo, Deo tantum inspirante, obtinuerim. At non mirum, quòd vox exilis ex imo terræ profiliens aures obtuderit, & in cor non ascēderit; donec Omnipotens Dei sermo à regalibus sedibus veniens, nec ad aures admotus cor intrinsecus penetrasset. Stetit enim silens Sanctiss. ALEXANDER, multa, & quidem grauissima reuoluens animo, subindè collachrymans, teneris his verbis affatus. Vt quid officium B. Thomæ Oratricibus tantum indulgere? dum insignia eiusdem Beati merita, pijs affectus nostri in eum, & Diui Augustini dignissimam sobolem, multò maiora argumenta, plenissimo sibi iure à Nobis exigunt? Petit, ac votis vltro ampliora adijciemus; ab vniuerso enim Christiano Orbe colendum, tam gloriosum Præfulem Sanctorum Catalo-

7
go, Deo dante, adscribemus quantocius; iussit igitur, vt quæ
ad hunc finem, ordine agenda manerent, explerentur, & in
Congregatione generali, proximo vere, coram Sanctitate sua
de more habenda, Acta omnia in eadem causa per me sincera
narratione exaranda, Eminentissimus Dominus causæ Relator,
exponeret.

Statim idcirco domum regressus, Procuratorem Generalem
Ordinis Eremitarum S. Augustini Fratrem Petrum Lanfranco-
nium, necnon Assistentem Hispaniarum Fratrem Andream Aznar
Procuratorem causæ Canonizationis Beati Thomæ admonui,
Sanctissimum tandem, Deo inspirante, ad solemnia Canoniza-
tionis B. Thomæ, præuijs de more peragendis, celebranda, suum
animum induxisse, innique, vt statim in Hispanias litteras trans-
mitterent, inde accepturi Regis, Præfulum, Regnorum, Vniuer-
sitatum, Procerum, & Accademiæ repetitas obsecrationes,
necnon necessariam desuper Regij Procuratoris deputationem
ad peragendam Regio nomine instantiam die Canonizationis.
Interim processibus in specie tum ante cum post indultam B.
Thomæ venerationem compilatis, per me accuratè perlectis; de
singulis, in quibus Sac. Congregatio, matura discussione præha-
bita, concludentes probationes haberi, declarauerat, integram
relationem congesi: quò interim Procurator Generalis, & Assi-
stens Causæ Procurator prædicti, ad Sanctissimum detulerunt duas
litteras Catholicæ Maiestatis, necnon alias plurimorum Præsu-
lum, & Vniuersitatum Regnorū Hispaniæ: ac si Sanctissimi mens-
iam ijs innotuisset, ex Hispania nouissime ad Urbem transmissas;
quibus enixè Sanctissimus rogabatur, dignaretur tandem suo in-
fallibili Oraculo, Thomam inter Sanctos regnantem in Coelis,
Christifidelibus colendum, & imitandum proponere in terris.

Die verò octaua Iunij 1658. In Cōgregatione ordinaria Emi-
nentissimis PP. Sac. Rit. Congregationi Præpositis nunciati, mi-
hi præteritis diebus à Sanctissimo imperatum fuisse, vt gestorum
omnium in causa B. Thomæ de Villanoua paginam conscribe-
rem, proxima hebdomada, coram Sanctitate sua in Generali
Congregatione per Eminentissimum causæ Relatorem, referen-
dam. Et quamuis olim die sexta Decembris 1621. decretum
emanasset à Sac. Congregatione, quòd quandocumquè posset ad
eius-

8.
eiusdem Beati Canonizationem tutò deueniri; tamen Sanctitati
sue acceptissimum fore, vt rursus Thomæ præclara gesta nouo
examine subicerentur, & singuli nedum Cardinales, sed Con-
sultores S. Congregationis suas sententias de super appetent.

Verùm quia Eminentissimus Pallottus eiusdem causæ Relator
procul ab Vrbe erat, eius loco subrogatus fuit Eminentissimus
D. Cardinalis Chifius.

Hac absoluta Congregatione, statim compendium actorum
omnium in eadem causa ad Eminentissimos Cardinales, & ad
Consultores Sac. Congreg. transmisi tenoris, vt sequitur.

Eminentissimi, & Reuerendissimi Domini

Frater Thomas de Villanoua Ordinis Eremitarum S. Au-
gustini Archiepiscopus Valentinus natus est in Domo materna
oppidi fontis plani Toletanæ Diœcesis anno 1488. ex Alphonso
Thoma Garzia de Villanoua eiusdem Diœcesis, & Lucia Marti-
nez eximie charitatis Coniugibus, & in Catholicæ Religionis
cultum mirè propensis.

Thomas à pueritia se futurum virum Religiosissimum, & in
pauperes mirè liberalem ostendit: etenim ientacula pueris gym-
nasium petentibus dari solita, egenis particbatur, & vestes, qui-
bus indutus erat, ijs erogabat: Xenodochia dietim visebat, &
parentum imperio obsequentissimus, puerilia prorsus abhorrens,
vigilijs, alijsquè carnis macerationibus assiduè vacabat: In ora-
tione planè indefessus extitit, adeoque modestus, & castus, vt
nunquam oculos à terra eleuare consueuerit, & Virgo communi
iudicio putaretur.

Anno ætatis 22. ad Vniuersitatē Complutensem perrexit, & in
Collegio Sancti Ildephonsi quinquennio, ad omnium liberalium
Artium, ac præsertim Sacræ Theologiæ studia incumbens, nun-
quam ab orationibus, ieiunijs, & flagellis abstinuit: subindè,
defuncto Patre, quæcumquè haberet, in pauperes erogare de-
creuit, & integro patrimonio Virginibus pauperibus fœminis
alendis, addicto, annum agens 27. salutis 1516. in Conuentu Sal-

man-

mantino Ordinis S^{an}cti Augustini nomen dedit; & proximo anno
ibidem professionem emisit.

Vix biennio elapso Prior eiusdem Conuentus successus est, &
inde ad præstâtissima quæquæ Religionis munia subeunda trans-
latus, ita se gessit, vt tandem numero Reformatorum Constit-
tionis Ordinis ad scribî promeruerit, & eam quæ Sanctitatis notam
attigit ieiunijs, carnis flagellationibus, assiduis precibus, & con-
cionibus semper intentus; vt Carolus V. Augustus, & Philip-
pus II. Rex Hispaniarum Catholicus, Thoma tantum Præsule,
labe factatam Valentini Cleri disciplinam restitui potuisse pu-
auerint; & nè, vt antea Granatensem Ecclesiam regendam recu-
sauerat, etiam Valentini curam suscipere Thomas idem abue-
ret, sub excommunicatione, & vi præcepti obedientiæ, cellam
deserere coactus est, quæ tantum contentus vivebat, & ad Cathe-
dralem simplici Religiosi habitu indutus, socio tantum comite
pedes accessit.

Ecclesiasticam disciplinam, & Laicorum mores coacta syn-
do, multis affectus iniurijs, restaurauit; mox ad particularium
salutem promouendam conuersus, plurimos ad salutis semitas
æque prudentis, ac ignitæ charitatis vsurauocauit.

Quo verò fuit in pauperes liberalis, eò parcior erga se ipsum,
& consanguineos ostendit se se: etenim, vt egenis, quorum se pa-
rentem agebat, largius subueniret, laceras induebat vestes, quas
proprijs manibus resarciebat; Cubiculum storeis tantum ob-
ductum habens, super sarmentis in terram fratris quiescere con-
sueuerat; vltra quartam pulli partem sibi parari, nec senio con-
fectus assensit, lintea è proprio cubili desumens, & indusijs se-
ipsum exuens, ea in pauperes erogabat; ratus eas, quæ pauperum
erant, præter iniuriam illis denegari non posse: nequæ æquum
videri, vt seruus, quem se ipsum esse profitebatur, pinguiori ci-
bo, quo Dominus, vtpotè egenus, vesceretur. Catalogum
pauperum omnium, penès se retinebat, vt singulis pro egestate
consulere posset, Puellis egenis dõtem pro conditione suppedit-
abat: at cum fratri germano pecunias ab eo petenti scuta cen-
tum, & duobus consanguineis quinquaginta singulis tribuis-
set, dimidium deindè consuetae portionis comedit, quod us-

oluo

B

què

què pecuniam prædictis traditam recuperasset, nè illa pauperes loci fraudaret.

In subditis verò è iugo seruitutis redimendis, ingentem pecuniae vim profudit, & pauperes, in omnium Valentiae Ecclesiae reddituum Dominos recognoscens, quaecumquè ex his percipiebat per eius manus, tanquam per pontem ad egenos esse traicienda afferbat.

Tria erexit Collegia, quae pinguibus ditauit prouentibus; Primum scilicet Valentiae, secundum Compluti, & Tertium Oriolae, à quibus viri tum probitate, cum doctrina præstantes quamplurimi prodierunt.

Interea mirabilia operari dignatus est Deus in seruo suo; triticum enim multiplicauit in horreo ipsius, & paralyticum signo Sanctissimæ Crucis per Thomam producto, pristinae salutis restituit.

Continuam insuper Dei seruus patiebatur mentis eleuationem, itaut à concionibus, & à Diuinorum operatione palam abstinere cogeretur, exinde mundanam gloriam consequi renuens; verum die Ascensionis Dominicae eleuatus à terra, prorsus immobilis mansit integro duodecim horarum interuallo, à plerisque visus.

Cumquè experientia didicisset Thomas, pauperes foeminas natorum extra portas proiectorum interitum negligere, ad se pueros afferri curauit, & ingentem summam in iisdem alendis, & educandis impendit.

Tandemquè meritis plenus, pauperrima suppellectili, quae ei tantum supererat, inter pauperes familiares diuisa, oblitus Commentariensis egeni Patrisfamilias, eidem cubile, in quo agebat animam donauit; & renuentibus familiaribus, ipsum super storem, ut fieri indicabat, prosternere, mira humilitate pro visceribus Iesu Christi à Commentariensi eiusdem cubilis usum ad mortem usquè postulauit.

Episcopo Segriano eius desperatam salutem nunciante, gratias egit, & exhilaratus addidit: Lætatus sum in his, quae dicta sunt mihi, in Domum Domini ibimus; ac subindè illud Sancti Martini usurpans, inquit, si adhuc populo tuo sum necessarius, non recuso

cuso laborem, fin minus, cupio dissolui, & esse tecum: & illicò
 quinquemille aureos, ei ab Oecono pro palatos in pauperes
 erogari iussit, acceptoquè responso, egenis omnibus abundè sub-
 uentum esse, attamen mille, & quingentos aureos superesse: in-
 quit: Cur hic me detinetis, adhuc, ne eam ad fruendum bono,
 quod mihi parauit Dominus? properate igitur, & opus ab-
 soluite, ne ipse diutius hic in labore remorer, sed tandem in pa-
 ce Christi quiescam; reliqua verò nummorū quantitate dispersa,
 Deo gratias agens, addidit. Nunc lætus ad agonem propero,
 nudus cum nudo, nil habens vndè teneat, strenuè luctaturus:
 iussitquè se sacro Oleo muniri, & Clerum vocari, cui, sumpto
 Sanctissimæ Eucharistiæ Sacramento, sanctitatem vitæ, & enixam
 Sanctæ Sedis Apostolicæ obedientiam ex Testamento legauit;
 sacrum post hæc audiuit, & Venerabili Sacramento ad eleuatio-
 nem mira humilitate adorato, tum deniquè lachrymarum vim
 profundens, recitauit psalmum: Nunc dimittis seruum tuum
 Domine; eoquè absoluto subdidit: In manus tuas Domine com-
 mendo spiritum meum, & hæc dicens, expirauit die octaua Se-
 ptembris salutis anno 1555. vesperi inter septimam, & octauam
 horam.

Euulgata Episcopi desperata salute, Clerus, & populus ge-
 mebundi supplicationes per vias, stationes in Ecclesijs egerunt,
 mox audito pulsu Capanæ, illius obitum nunciantis, ita planctus
 omnium erupit, vt sanè vniuersalis iudicij imaginem dies illa
 præferre videretur; Neceffe autem fuit, vt fratres Sancti Au-
 gustini horam sepulturæ Cadaueris occultarent, nè populus exe-
 cutionem operis impediret.

Successiuè tanta dignatus est Deus operari miracula in illos,
 qui Thomæ patrocinium implorabant, vt desuper ab Ordinario
 processus informatius compilatus, Sac. Congregationi exhibi-
 tus fuerit anno 1608. Quare ad preces Philippi III. Hispaniarum
 Regis Catholici, Præsulum, Procerum, Deputatorum Regni
 Valentia, ac totius Ordinis Eremitarum Sancti Augustini, tertio
 repetitas, fuit commissa relatio contentorum omnium in pro-
 cessu prædicto Cardinali Millino, qui mandatum impleuit die
 24. Augusti eiusdem anni, & Congreg. censuit, sufficientem fumū
 haberi, vt posset in eadē causa Sedis Apost. auctoritas iterponi.

Hifquè Paulo V. relatis, idem litteris datis 19. Octobris 1609. Congregationi facultatem attribuit inquirendi in genere; & Congregatio decreuit, & relaxauit remifforiam, & compulforiam à caufa Procuratore petitas, directas Archiepifcopo Valentino; eiusquè in fpiritualibus Vicario.

Processus huiusmodi in genere confectus ad Urbem transmissus est anno 1610. cuiusq; relatio commiffa bon. me. Cardinali Millino, qui muius expleuit die feptima Augufti eiusdem anni, & Congregatio cenfuit, fatis fuperquè conftare de fama puritatis fidei, de fanctimonia vitæ, deque operatione miraculorum, & populi erga Fratrem Thomam deuotione in genere; ideoquè poffe ad inquisitionem fpecialem deueniri.

Paulus V. his auditis, nouis fuis litteris Congregationi concessit, vt poffet inquirere in fpecies, quæ remifforiales, & compulforiales litteras defuper expetitas decreuit, & relaxauit die nona Octobris 1610. directas videlicet pro Ciuitate, & Diocefi Toletana Cardinali Royas loci Ordinario cum facultate fubftituendi; pro Ciuitate uerò, & Diocefi Valentina Archiepifcopo; eiusquè Vicario generali; Verum habito mox ante præfentationem harum litterarum nuncio de obitu Archiepifcopi, Congregatio die 26. Februarij 1611. facultatem tranfmiffit Epifcopis Marochitano, Coronen. & Segobricenfi aperiendi, & executioni demandandi eafdem litteras.

Die prima Septembris 1612. fuit præfentatus processus in fpecie Valentia compilatus, & alter Toleti confectus exhibitus; est die 2. Martij 1613. quos Congregatio iuffit ex Hispano in Italicum idioma interpretari.

Pluries deindè repetitis obfecrationibus Hispaniarum Regis Catholici; peracta per Cardinalem Lancellottū, abfente Cardinale Millino, Relatorem deputatum, relatione contentorum omnium in prædictis processibus; Congregatio die 20. Septembris 1614. cenfuit, caufam ferui Deini eo ftatu reperiri, vt eadē poffet Auditoribus Rota tunc de more committi, hisquè Paulus V. affenfit; Quare confignatis Notario Rotæ processibus, iisdemquè in vim commiffionis ab eodē Pontifice fignata; in Rota difcuffis ab Auditoribus Sacrato, Coccino, & Manzanedo Commiffarijs, Summo Pontifici relatum fuit, processus valide

fuisse confectos, ac testes ritè examinatos, ne non plenissimè cō-
stare de fidei puritate, vitæ sanctimonia, virtutibus, & miraculis
in specie, ideoquè tutò posse ad Fratris Thomæ Canonizationem
quandocumquè procedi.

Repetitis deindè precibus Regis Catholici, & aliorum, Pau-
lus V. die tertia Februarij 1618. rursus huiuscè causæ cogniti-
onem commisit Sac. Congregationi ad effectum Beatificationis.

Die 31. Martij eiusdem anni Congregatio censuit constare de
virtutibus Theologicalibus: & ad comprobendam fidei magnitu-
dinem, duo miracula in vita patrata, scilicèt multiplicationis tri-
tici, & sanationis paralytici admisit, & approbavit.

Successivè declaravit diebus videlicet 23. Aprilis 3. Iunij,
& 21. Julij plenissimè constare etiam de virtutibus Cardinalibus,
& Monasticis in gradu heroico, dequè fidei puritate, sanctitate
vitæ, & frequentia populi ad eius sepulchrum, & insuper qua-
tuor miracula approbavit, videlicet.

Resurrectionis Pauli Francisci Cardonæ septem mensium la-
bore febris consumpti, ac tandem mortui.

Resurrectionis Sperantiæ Valeriæ quæ febrì decem mensibus
vexata, & vita functa, sola Dei serui intercessione spiritum reas-
sumpsit.

Sanationis carcinomatis in Francisca Nadal nullo adhibito
naturali remedio.

Sanationis plagarum incurabilium, quibus quinquennio af-
fecta fuerat Catharina Vincentia Rossellon, nullo nec vfa medi-
camento.

Die 18. Augusti eiusdem anni S. Congregatio quatuor alia
miracula approbavit, scilicèt.

Sanationis ophthalmiæ in persona Marcellæ de Lizania mo-
mento obtentæ.

Sanationis claudi ex contractione neruorum, scilicèt, Petri
Antonij Sutoris Valentia in eo morbo per biennium cōfirmati.

Sanationis vlcerum incurabilium in persona Iacobi Ceruera
camentarij, eo morbo à quatuordecim annis vexati.

Liberationis Vincentij Ciprer de Paternoy à contractione
neruorum ex paralyti, momento secuta.

Prædictisq; miraculis approbatis Congregatio die 7. Septem-
bris

bris 1618. rursus declarauit, plenissimè cōstare de validitate processuum, deque virtutum excellentia, fidei puritate, vitæ sanctimonia, operatione miraculorum, ac deniq; de fama sanctitatis, & frequentia populi ad sepulchrum serui Dei; & propterea cēfuit, posse, si Sanctissimo placuisset, in posterum nuncupati Beatum, & de eo tanquam de Confessore Pontifice quotannis in Regno Valentia à Religiosis vtriusquè sexus Ordinis S. Augustini, & in Ciuitate Valentina à Clero tum Seculari, cum Regulari, recitari officium, & missam celebrari.

Quibus annuit Paulus V. ac desuper litteras in forma Breuis concessit, datas die 14. Septembris 1618. idemquè Indultum, mox extensum fuit ad omnes vtriusquè sexus Religiosos prædictos Regnorum Castellæ, Aragoniæ, & Cataloniæ, necnon ad Oppidum Villanouæ, ac tandem ad omnes pariter vtriusquè sexus Religiosos Ordinis S. Augustini vbiquè terrarum existentes, decretis videlicet S. Congregationis die 19. Augusti 1619. & 30. Martij 1621. necnon litteris Apostolicis datis in forma Breuis diebus 19. Aprilis, & 14. Maij eiusdem anni 1621.

Die verò sexta Decembris prædicti anni, repetita in Congregatione octo præscriptorum miraculorum approbatione, duobus insuper miraculis sacra eadem Congregatio subscripsit, scilicet.

Instantaneæ cōcessionis lactis Catharinæ Montaltæ Sollent, & Sanationis à podagra, qua sexennio Ludouicus Lemosi Chirurgus Valentinus laborauerat.

Ob idquè Congregatio censuit, tutò posse Summum Pontificem quandocumq; ad solemnem eiusdem Beati Canonizationē iuxta ritum S. R. E. & SS. Canonum dispositionem procedere.

Verum, cum superuenissent noua decreta s. m. e. Urbani VIII. filuit causa vsquè ad annum 1649., quo anno die 13. Julij, Innocentio X. fel. rec. fuit facta præmissorum omnium relatio, & ab eodem signata Commissio reassumptionis causæ, mox deputato Relatore Cardinale Cornelio, & die 27. Septembris declarato, quòd casus versaretur inter exceptos à decretis super non-cultu editis, fuerunt examinata opera eiusdem Beati, & die 7. Martij 1650. decretum, nihil in eis contra fidem, & bonos mores contineri.

Præ-

Præterea die 6. Februarij 1615. fuerunt decreta litteræ remissoriales ad probandum ea, quæ superuenerant post indulgentiam, eaque directæ Archiepiscopo Valentino, necnon Episcopis Segobriceñ, & Derthuseñ.

Processus huiusmodi ad Urbem transmissus est, ac deindè discussus in Congregatione die 28. Martij 1656. & admissa per Sanctiss. D.N. eius validitate, duobus etiam miraculis Sanctitas Sua subscripsit, eaque approbavit, scilicèt,

Sanationis deformis herniæ per quatuordecim annos confirmatæ in persona Ioannis Alapont buccini pulsatoris.

Præseruationis à morte Vincentiæ Mattheù puellæ septennis, quæ in puteum delapsa, sub aquis ferè tribus horis permanerat.

Verùm etsi modò adimpletissijs, quæ noua decreta expetunt, decretum editum die sexta Decembris 1621. penitus reuiuiscat; tamen Sanctissimus rursus audire intendit singulorum sententias, An scilicèt tutò procedi posse videatur ad solemnem eiusdem Beati Canonizationem. Ideò &c.

Propè iam erat dies Congregationis habendæ coram Sanctissimo; cum Eminentissimus Card. Pallottus admonitus celeri cursu ad Urbem properauit.

Die igitur 12. Iunij in Quirinali Palatio Pontificio præsentibus Cardinalibus, Consultoribus, & Officialibus SS. Rit. Congregationis, Sanctissimus inuocationem Spiritus Sancti è more peregit, deindè sedit, iussitque referri vitam, mortem, virtutes, & miracula B. Thomæ, necnon quæcumquè acta in eadem causa. Tunc Card. Pallottus iussa impleturus assurgens, detecto capite, Relationem inferius exarandam, quam ipse præcedenti nocte ad eum detuleram, legere coepit, & sedens tecto capite profectus est, ea pietate, vt mirum videretur nè inter lachrymas, quas assiduò profundeabat, prorsus deficeret; stetit attamen aliquandò filens exiguo temporis interuallo ingenti vi lachrymarum præpeditus; Sanctissimus verò prodigiosam sanè, & miram, propemodùm B. Præfulis charitatem admiratus, pia præcordia continere non valuit, quin ipse Maiestatem lachrymis temperaret, idquè Patres laudabiliter, ac piè imitati, eò tandem singuli ducti sunt, vt vna fuerit omnium sententia, ac si vno tantum

tum ore prolata, nedum ad Beati Canonizationem, tutò procedi posse, verum expedire plurimum, vt quàm citissimè ad eam deueniretur.

Relatio sequitur.

Beatissime Pater

Thomas de Villanoua Ordinis Eremitatum Sancti Augustini Archiepiscopus Valétinus, natus est in Oppido Fontisplanis, vulgò Fuenllana nuncupato Toletanae Dioecesis, anno circiter millesimo quadringentesimo octogesimo septimo, in Domo Materna ex Alphonso Thoma Garzia de Villanoua de los Infantes, & Lucia Martinez pijs coniugibus, quos tam eximios Catholicæ Religionis cultores extitisse fertur, vt suas Domos Inquisitoribus Regni Murciae, Dioecesim Tolétanam inuisentibus Hospitio excipiendis consecrassent, adeoque in pauperes liberales, vt passim Eleemosynarij cognomento vocarentur.

Alphonsus enim sciens, quod tineam non excludunt clausurae, sed claudunt, & rubiginem nutriunt seruata, non vitant: vt sua seruaret, non seruabat, sed erogabat in pauperes. Nam pinguem frumenti censum, quem è molendino quotannis percipiebat, in egenos erogare consueuerat, & frumentum pauperibus agricolis ad ferendum mutuatum, exigente mox eorumdem inopia, liberè dimittebat. Lucia verò, nè panem otiosa comederet, manum suam misit ad fortia, ac digitis apprehenso fuso, nendis lino, & lana assiduò vacans, ijs pauperum inuiditati consulebat: ipsa tantum cilicio, indusij loco contenta.

Thomas à puerili aetate, Domino iam tunc in serui sui infantia operante, non obscura futurae Sanctitatis dedit indicia, nec serò piæ educationis profectum ostendit: uentacula enim pueris gymnasium petentibus dari solita, pauperibus largiebatur, ac ne nudos dimitteret homines, quibus non erat operimentum in frigore, domum saepe saepius repetebat, sa go thoracè, pileo, caligis, & pallio denudatus, quibus Christum in pauperibus egenum induerat. Præterea, nè aliquando facultas subueniendi pauperibus sibi adimeretur, si post dispersum quotidianum panem superat

rerat

rerat aliquis, cuius inopiæ minimè consultum foret, Matrem enixè rogabat, vt paratam sibi prandij portionem ei dari præciperet, spondens ea die se minimè comesturum: Annuebat Mater, & Thomas portione sua esurienti tradita, per diem illum à cibo sibi temperabat, prandiumquè in manu pauperis reponerat, vt sibi seruaret, quod venter sibi fuerat perditurus. Accidit vna die, vt Mater è domo profliisset, imparato, nec relicto pane pauperibus frangendo; Pauperes è more ad ostium domus contendunt, at, vbi Thomas panem non comperit, pullos è gallina domi existente subtractos inter pauperes diuisit: Redijt Mater, & Thomam de pullis interrogauit, ipsequè hilari vultu, respondit, Mater domo discessura, quæso, panem pauperibus dispergendum dimittas, vt redux pullos inuenias; venerunt namquè pauperes, & cum panis deesset, nè eos vacuos dimitterem, singulis pullum attribui.

Oua recentis foetus ad Xenodochia languentibus reficiendis deferebat, & messi præfuturus, à Genitore aliquando missus ad agrum, cibum sibi, & messoribus allatum, pauperibus spicas colligentibus partiebatur; Parentum tamen imperio æquè subditus, & obediens ab eorum mandatis vix declinabat, quantum charitas in Deum secus vrgeret, vel ea in proximum suaderet. Puellus adhuc iam Sanctorum senum viuendi rationem æmularatur, & vix mundum ingressus, nihil habebat antiquius, quam mente pariter, & corpore immaculatum se custodire ab hoc sæculo; ideoquè moribus erat ad eò compositus, vt per vias incedens, semper dimissis oculis, nequè circumspiceret in vicis, nec obseruaret in plateis; eoquè castus, & pudicus, vt virgo communiter putaretur, ac nequè verbum ex eius ore prodierit, quod audientes ad pudicitiam non allexerit, summam in se venerationem non excitauerit.

Hisquè & alijs virtutibus, ac atate proficiens, sortitus animã bonam, in vigesimo secundo constitutus anno, Thomas in Collegium S. Ildephonsi Vniuersitatis Complutensis admissus, liberaliumquè artium, & præsertim Sacræ Theologiæ studia sedulò professus; tempus, quod studijs supererat, Religioni donans, ante Imaginem Crucifixi, cubiculi parieti hærentem genuflexus, fundendis Deo precibus, & carnis castigationibus impendebat;

C

quod

quod adhuc cum dicta Imagine Crucifixi, summa veneratione à Christi fidelibus inuisitur.

Inter hæc Thomas, parente orbatus, perfectioris vitæ viam ingrediens, nihilquè sibi, quod hic suum diceret, relinquens; vt nudus, & expeditus miles Christum Dominum sequeretur, quæcumquè habebat, se in pauperes impensurum deliberat, & Matrem deprecatur, annueret, vt ipse domum paternam cum reliquo patrimonio, nobilibus pudicis pauperibus alendis foeminis addicere posset; idquè ex desiderio impletum extitit, & erectum huiusmodi Xenodochium in Oppido Villanouæ, adhuc Hospitale Archiepiscopi nuncupatur.

Annum agens vigesimum septimum, & in arduo palestra genere, in qua mens nostra contra spiritalia nequitia, quæ sunt in cœlestibus continuò militans, maxima cogitur subire certamina: antesignano aliquo Duce, & adiutore se indigere prospiciens, quo in bello dirigeretur, vt vinceret: strenuissimum vitiorum, hæresumq; domitorem Augustinum elegit, sub cuius regula militaret, & die 24. Nouembris anno 1516. Thomas Ordini Eremitarum Sancti Augustini in Conuentu Salmantino nomen dedit; ac positus per annum, mira austeritate vitæ, rudimentis Religionis, recurrète mox die vigesima quarta Nouembris, ibidem solemnem professionem emisit: & æmulatus charismata meliora, eam breui Religiosæ perfectionis metam attigit, vt vix biennio elapso, Conuentus eiusdem Salmantini Prior suffectus sit. Inde verò Prioris S. Augustini Burgensis, Visitatoris Prouinciarum Castellæ, & Bethicæ, Prouincialis, ac Definitoris eiusdem Prouinciæ Castellæ, & Prioris Vallisoletani munia, ijs vitæ, ac morum exemplis obiuit, eoquè zelo labefactatam regularis disciplinæ integritatem restituit, vt numero Reformatorum Constitutionis Ordinis adscribi promeruerit.

Inter hæc, transeunte Thoma per ciuitatem Toletanam, Thomas Galliego, & Ioannes de Bonillo eius consanguinei, necnon familiaris quidam Archiepiscopi Toletani, ei simul occurrunt, & singuli proprio, & Archiepiscopi nomine, prandium, ac hospitium exhibent. Thomas autem nullius humanitatem se læsurum dicitans, à singulis subducit se, ac iter prosequitur. Consanguinei eum à longè sequuntur, vt videant, quò se Thomas

mc-

meridie refecturus cibo recipiat. At vbi ille è Ciuitate egressus fuit, reperto fonte, substitit, extractumq; panem è pera, aqua madefacit, eoquè tantùm cibo vescitur. Hæc intuentes confanguinei ad Thomam accedunt, & plurimùm conqueruntur, quòd oblati abnuisset. At ille, inquit, fratres escarum adipem comedendo, salus animæ non acquiritur.

Primus omnium Thomas in Chorum ingredi, vltimus ex illo egredi consuetus, vigilijs, flagellationibus carnis, & concionibus mirificè intentus erat, negligentes in via salutis excitans, lapsos erigens, erectos confirmans: adeò omnes in magnam spem erecti, eum virum clarissimum futurum, haud vano præfugio diuinarent.

Hisque permoti Carolus Quintus, & Philippus Secundus, quoniam ex diuturna Ecclesiæ Valentinae viduitate, Terra illa frugifera conuersa erat in saluginem à malitia inhabitantium, in ea, vt iam non esset amplius ager primitiarum, cui benedixisset Dominus, sed squallens, horrensq; desertum spinis oblitum: nam collapfa Cleri disciplina, populus in grauissimos errores deducebatur; tantæ sterilitati Thoma tantùm Præsule consuli posse, non ab re crediderunt. Verùm nè vt antea Granatensis Ecclesiæ infulas recusauerat, etiam Valentinae curam suscipere, Thomas abnueret; vbi Imperatoris, ac Regis imperium, nec satis vrgere compertum fuerat, à suo Superiore, vi præcepti obedientiæ, & sub excommunicationis anathemate adactus, Cellam cum lachrymis deserens, Valentiam se recepit. In Conuentu S. Mariæ de Succursu Ordinis Sancti Augustini equo descendit, indequè factu solemnibus ingressibus abdicato, pedester cum Socio simplicis Religiosi habitu indutus, ad Cathedralem perrexit, & hæc humilitatis fundamenta iecit, vt Ecclesiastici Præsulis culmen, quò profundius, eò solidius, sublimiusquè eueheret.

Cathedram igitur Episcopalem postquam ascendit, non tantùm nouo Antistiti curæ fuit ædificare, ac plantare, sed (quod maioris negocij, & operis erat) in ea cogitatione assiduè versabatur, vt secundùm Dei consilium infructuosos palmites euelleret, & malè ædificata destrueret, & dissiparet; Etenim Ecclesiasticam disciplinam adeò corruptam inuenit, vt Capitulares, ac reliqui Præbendati, nec vererentur sago breui villosi ami-

ti, & lactucis ad collum inuersis compti, equis quouis phalerorum, & ephippiorum genere perornatis, africano more infidentes, etiam personati in plateis publicis hastiludijs se se indignè exercere, necnon vti curiosa sectantes, in Theatra se tradere, indequè sinè mora in Chorum Diuinis interfuturi, aut sacra facturi, ingredi auderent.

Quare cura Pastoralis suscepta, ea, qua in Dei honorem, & animarum salutem ardebat ignita charitate, ad mores, omnium reformatos totum se tradidit, & vt gregem sibi creditum in fide confirmaret, Synodo Prouinciali coacta, Cleri disciplinam pristino nitore restituere pro viribus conatus est: inde laicorum emendationem satius prodituram prospiciens. Et quamuis suauiter animos ad honestatem capeffendam allicere studuisset, fortiter tamen finem attingere non prætermittens, eò Capitularium licentiam adduxit, vt hæc ausa fuerit, se potius à Pastoris virga subducere, quàm arctioris vitæ institutis imminui.

Permisit Deus, dum Capitulares, & Clerus Metropolitanæ Ecclesiæ, nè eis peccandi facultas adimeretur, se se Apostolicæ Sedi priuatiuè subiectos dictitantes, à Thomæ imperio declinare satagerent, vt Canonicus nomine Vulpus, ob geminos pugionis ictus in Algazirium Ioannis de Villacosa Gubernatoris Valentiaë infictos, ad carceres laicales detrusus, se poenam pefoluturum propediem pertimesceret; Eius discrimine ad Capitulares allato, iidem ad Archiepiscopum conuolarunt expetentes, vt ipse Ecclesiasticæ immunitati ex debito Pastoralis consulere dignaretur. His auditis Thomas subridens, inquit, Ego opitulari vobis non potero, qui ex ouili meo non estis, & me Pastorem vestrum non cognoscitis; mox repetitis eorundem precibus, addidit, nè dubitetis fratres, etenim ipse magis gloriosam mortem, quàm odibilem vitam amplectar, & lubens ad supplicia præibo, Ecclesiasticam libertatem pro munere defensurus.

Thomas idcirco, quem zelus domus Dei comedebat, induta pro thorace Iustitia, & accepto pro galea iudicio certo, sumpto què pro scuto inexpugnabili æquitate, statim instat, vt ei Vulpus reddatur, & vbi humanitas negligitur, præceptis vrget, Regiosquè Ministros pertinaces adhuc anathemate percutit: Ecclesias interdicto subijcit. Gubernator in rabiem actus, alium Clericum,

qui

qui in Taurorum ludis virum occiderat, præcipitanter ultimo supplicio damnat, & laqueo suspendi imperat. Dux verò Calabriae Prorex Valentiae minaci epistola, Thomam admonet, vt ab incepto desistat, nisi mallet facultatibus temporalibus expoliari, & Thomas, cui Dominus dederat faciem, vt adamantem, nihil timens, Sacerdotali respondit constantia, Dux, tunc magis locuples ero, cum temporalitatibus prorsus destituatur, & ad Cellam, vbi Diuum Augustinum Parentem inueniam, & à qua inuitus non nisi cum lachrymis discessi, lætissimus remigrabo.

Dux tandem, Thomæ ingentis animi fortitudine variè, sed incassum tentata, sextum post mensem, Præbendatum, eiusdem arbitrio dimitti imperat. Gubernator autem cum Algazitio die palmarum nudatis pedibus, detecto capite, libero tamen corpore, candelam manibus gestans, præ Ecclesiae foribus se sistere compellitur. Sed Thomæ animum non solum Ecclesiasticae libertatis propugnandæ studium, sed salutis omnium subditorum suorum sollicitudo inflammabat. Plurima propterea, dum pateretur ærumnas, laboresquè infinito propè numero dum toleraret, vt libertatem Ecclesiae tueretur, & in sua Prouincia, synodalium legum obseruationem stabiliret: simul debito Pastoralis curæ, & charitatis vi illa propè immensa, quæ cordi eius dominabatur, ad singulorum procurandam salutem impellebatur; Itaq; in labore, & ærumna, in vigilijs, & ieiunijs multis, obsecrans, arguens, increpans in omni patientia, & doctrina, omnibus omnia factus est, vt omnium animas lucrifaceret.

Inter cuius generis exempla præ cæteris recensetur, quòd blando sermone quosdam Præbendatos, ad abijcienda opera tenebrarum, & induenda arma lucis, pluries Thomas alexerit, verum illos lucem abhorrentes adhuc, & carnis curam facientes in desiderijs suis, in cubiculum duxit, ibiquè clausis ianuis, nudatis sibi humeris, & ante Imaginem Crucifixi genuflexus, singulos his verbis allocutus est. Frater, meis peccatis actum fait, nè tu à via mala pedes tuos prohibueris, et mea tot monita despereris: quare si culpa mea est, æquum, vt ipse pœnam persoluam; et continuò se duris afficiebat flagellis. Tunc Præbendati lachrymarum vim profundentes, Thomam exorarunt, vt desineret se verberibus cedere, promittentes anteactæ vitæ emendationem,

quod

quod ita eos impleuisse asseritur, vt mox fideles Domino, in mortale crimen haud amplius inciderint.

Alium Sacerdotem acriter, sed frustra sapius admonitum, diuturno carcere ab impudica consuetudine reuocare studuit, eum denique accersitum hiscè blandis verbis affatur: Amice, & frater, vnde hoc mihi, vt ipse audeam iudicare te fratrem meum, Confacerdotem, emptum eomet pretio, quo empta est anima mea, non quidem ex corruptibilibus argento, & auro, sed pretioso sanguine sacri Agni immaculati IESV Christi. Fortasse tu melior me es, & ego te iudicabo, qui me ipsum ignoro? Tu te iudica, & cognosce dignitatem tuam; quibus nedum permotus, sed perterritus Sacerdos religiosissimus euasit.

Canonicum Cathedralis, etiam inhonestè viuentem, ad se vocauit, eique iussit, vt rei familiari consuleret, & Romam quasi profecturus noctu ad ipsum rediret, Canonicus imperata fecit, quem Thomas semestri detentum in proprio cubiculo, diu, noctūque verbo, & exemplo eum increpans, ad pœnitentiam flexit, mox emendatum dimisit, à domesticis, & amicis, ac si reducem ab Vrbe, verbis officiosis, exceptum.

A Michaele Vincente Actuario Concubinam dimouit, eamque inter religiosas mulieres in hospitio collocauit. Noctū Michael per fenestram ab hospitio illam eduxit: cumque à Ministris laici Tribunalis perquireretur, is ad Cathedralem confugit; suasum est Thomæ, vt Michaelem immunitatis Ecclesiasticæ beneficio indignū ad carceres detrudi iuberet; at inquit Thomas, Nolo mortem peccatoris, sed magis, vt conuertatur, & viuat. Tantū desidero, vt Michael concubinam à se dimissam religioso hospitio restituat, & cupiat emendare, quod fecit. His ad Michaelem delatis, ingemuit, tam benignum lassisse Parentem, deseruit impudicam, pœnituit, & vitæ reliquum religiosè duxit.

Ex quibus liquidò constat, quò Thomæ peruenerit excellentia charitatis, dum causa emendationis, etiam in proprio cubiculo huiusmodi homines secum degere passus est. At vbi malo suorum familiarium exemplo, alios infici potuisse veritus fuit: effugiens illud, inimici hominis domestici eius, nequè per horam, quempiam impudicitia, notatum suis obsequijs detinuit: imò nepotem ipsum ex fratre, tali culpa foedatum è domo expulit, &

patriam

patriam repetere finè mora coegit.

Nunquam verò Thomas conuersionis alicuius prouinciam, suscipiebat, nec ad conciones agendas pergebat, nisi Deum effusis precibus exorasset, vt ei audientium corda emolliendi gratiam elargiretur: mox ab huiusmodi oratione cõsurgens, eo feruore, ardentiquè zelo peccatores corripiebat, vt quamplurimos ad pœnitentiam, ac ad relictam perfectioris vitæ semitam reuocauerit, & æquè prudentis, ac eximiæ charitatis vsu, innumeros ad ouile Domini reduxerit, quos tactos dolore cordis intrinsecus, ad Confessarij pedes illico conuolare impellebat, ideoquè S. Paulus, S. Ioannes Chrysostomus, Christi Apostolus, Diuinus intellectus, & Cereus Diuini amoris passim nuncupabatur.

Et quidem semel concionando coram recol. me. Philippo II. Hispaniarum Rege Catholico, præ nimia sua erga proximum charitate, mirabile etiam fidei magnitudinis argumentum edidit: siquidem agens de ineffabili Trinitatis mysterio, in eam corda hominum vehementi sermone inflammare conatus, inde in lachrymas actus ex corde in hæc verba prorupit. Dicam fratres, dicam, & cum nimio cordis gaudio dicam, etsi vobis forsitan temerarius visus fuero; fides tua Domine Sanctis tuis, qui in huiusmodi testimoniorum scrutinio versantur, iam vix fides est, quoniam de fide iam transijt in lucem. His cum præsens etiam reperiretur Gaspar Aualos Archiepiscopus Granatensis vir doctrinæ & summa pietate præditus, cum Thomas è suggesto descendisset, eum sic affatus est, Non putavi, quòd humanus intellectus esse potuisset extollere; quæ enim à te audiui, imbecillitatem nostram longè satis excedunt, dum tam dilucidè eius generationem enarrasti, de qua vix licet homini loqui. Huiusce autem, & aliarum quamplurium concionum in latinum idioma versarum codex quàm eruditissimus, & animarum saluti perutilis, eo superstite nunquam Thomæ singularis modestia præbuit assensum, vt typis committeretur.

Adeoquè Thomas in Dei amorem propensus erat, vt passim dicere soleret, sibi propemodùm tolerabilius videri, se in Infernum præmitti, quàm non diligere Deum, & præ ignibus, & tormentis magis terreri, quòd qui cruciantur in Inferno, Deum oderunt.

Magni-

Magnitudo etiam animi inter cæteras virtutes in eo enituit, etenim iniurias fortiter dimittens, inimicos impensè diligebat; cum læderetur, assuetus dicere: patientia opus est, rogabo Deum, vt pro sua misericordia illius cor emolliat, & si eum poenituerit, clementiam non denegabo.

Mirum in modum Thomas exitit liberalis in pauperes, parcissimus erga se ipsum; hic ille fuit Euangelicus Pater familias, qui de thesauro suo proferens noua, & vetera, domum suam nedum sanctis moribus, sed etiam corporalibus pauit alimentis. Hic ille prudens seruus, qui pecuniam Domini sui nummularijs foeneratus quotidie, assiduò manum suam aperuit inopi, & palmas suas extendit ad pauperem: at vnicum biretum proprio vsui domi asseruabat, sola veste, & pallio lacenis contentus, quæ suis manibus ex veteri scapulari in frustra discisso, resarciebat; ac ita non semel, sed perpetuò dum vixit, suis omnibus spretis, post hæc labore manuum, vnde eleemosynam fatius dare posset, & pauperibus, quorum se Parentem, & Tutorem agebat, largiùs subueniret, operabatur.

Proprium cubiculum storeis tantum obductum, & perornatum habens; ibi super vili lectulo, aut sarmentis stratis quiescebat; & frequens pauperes sodales adhibens, ex eadem ollaciolum sumere consueuerat: adeò tamen parcè, vt senio confectus, nunquam annuisset, integrum pullum, sed quartam pulli partem, vel medietatem perdicis tantum pro sua mensa parari; & Oeconomo secus suadenti, ac deprecanti sapiùs responderit, iniquum fore, vt seruus pinguiori cibo, quo Dominus vesteretur, se quidem seruum, pauperes Dominos asserendo: vnà etiam adijciens, nonnè assueto refici cæpis, & alijs, satis superquè est, quartam pulli partem, aut dimidiatam perdicem comedere?

Quadam die, pauperrima mulier ad Thomæ domicilium detulit Lampetram, quam Oeconomus emere satagebat: videns hæc Thomas, petijt, quanti illam emere statuisset, respondit Oeconomus, Domine vigintiquinque regalibus, & Thomas subindè inquit, ipse tanti non sum, vt comedam, quod poterit vigintiquinque pauperibus satis esse, iussitquè Lampetram alijs emendam, dimitti, & mulieri egenæ eleemosynam impartiri.

Linthea etiam è proprio cubili desumens, & indusijs se
ipsum

ipsum exuens, ea in pauperes erogabat: & cum mulier quædam nomine Daces, quæ assiduò suens, huius generis supellestem Thomæ parabat, pluries ab eo expetita de indusijs, & linteis, Thomam admonisset, ne tam liberalis foret, se se necessarijs huiusmodi prorsus destituendo: respondebat Thomas, Daces filia fer opem, non consilium, quæ enim pauperum sunt, pauperibus præter iniuriam denegari non possunt.

Proprijs etiam pallijs, si alia indumenta deerant, pauperum nuditati consuluit, & ad instar Diui Gregorij Magni, catalogum omnium pauperum Valentiaë degentium, vt singulis pro indigentia, & conditione subueniret, penès se asseruabat; itaut alicui nobili egeno annuatim summam mille scutorum suppeditare consueuerit, & à nullo paupere faciem suam Thomas auerterit, neminemquè ab eo discessisse consenserit, cui delatæ sibi egestatis remedium non attulisset.

Inter quæ plurima, non obscurum sanè obtinet locum, quòd semel cum Sutore Thomas super pretio manicarum altercatus, noluit in illis sumptum facere viginti quinque regalium, sed manicas vilioris pretij ad se afferri iussit. Sutor à Thoma discessit, Præfulis auaritiam dicaciter detestatus. Cumquè elapsis aliquibus diebus, idem cum amico de eius indigentia querimoniam faceret, ex quò potissimum dos nubili iam filia deesset: amicus Sutori suavit, vt Archiepiscopo id aperire festinaret: subridens Sutor, manicarum factum amico narrat, & ad Thomæ charitatem confugere recusat; tandem à Deputatis Visitatoribus ad Thomam indigentia filiaë Sutoris vltro allata est, & ipse de more subsidium dotis septuaginta scutorum ad puellam mittit: Sutor stupore attonitus, existimans se somnium videre, factò vix fidem præbebat; mox ad Thomam aduolans ei gratias agit, & de exaggerata eius auaritia veniam postulat; Thomas placidè respondit, fili, si pro manicis, quanti volebas, impendissem, illo minus pro dote tuæ filiaë superfuisset, Tace, & dato gratias Deo, qui ei de dote prouidit.

Nobilibus puellis subsidium dotis etiam ad summam quingentorum scutorum elargiebatur, & Orphanorum Patris cognomen sortitus est Thomas; cum, quotquot parentibus orbatos egenos expertus est, tot proprio are leuauerit.

D

Quò

Quò verò in subditos suos liberalis extitit, eò parcior se in consanguineos ostendit: Pauperes enim omnium Valentinae Ecclesiae reddituum Dominos recognoscens, quaecumque ex his percipiebat, per suas manus, ut per pontem, ad illos traicienda fore asserbat: at cum ipsius Mater, ferè omni substantia pauperibus erogata, Thomam adisset, & secum duxisset quosdam egenos eius consanguineos; quorum indigentiam Thomæ plurimum commendavit: respondit is, Mater, bona quæ habeo non sunt mea, sed pauperum naturalium huius Prouinciæ. Dimisit deinde matrem, quæ diu religiosissimè vixit in Oppido de Villar: consanguineis verò, ut matri in aliquo blandiretur, singulis scuta quinquaginta attribuit, quæ adhibendo mox in cibo dimidium consuetae portionis recuperavit, nè illis, ut aiebat, pauperes loci fraudaret.

Cum Thomæ germanus frater Valentiam profectus, ditiori habitu pro consueto indutus, ad eum accessisset, Thomas illum pro Fratre minimè cognouit, inquiring, frater meus non tam ornato habitu indui in more habuit; quare necesse fuit, ut is accepto viliori indumento ad Thomam reuerteretur, & tunc illum amplexatus est, & hospitem excepit: subdicens, tu verè frater meus es; postquam verò idem satis quieuisset, modica nummorum quantitate ei erogata, facultatem repetendi patriam attribuit, dicens, frater mi, me excusatum habeas, nam quæ possideo, commendata sunt mihi, non tradita.

Sed cum Mauri prædati essent Oppidum Callera eius Diocesis, & plurimos Incolas captiuos duxissent, Thomas ingentem aureorum vim, in illis è iugo seruitutis redimendis, quam liberaliter profudit.

Præter verò huius generis eximiae charitatis argumenta, alia edidit Thomas diu permansura. In Vniuersitate enim Cöpluteni Collegiū Religiosorum Ord. S. Augustini, qui S. Theologiae operam nauarent, instituit, & cōgruo prouentu ditauit ex pecuniae summa, quæ illi ab Imperatore Carolo V. debebatur; ratus, quòd redditus mensae Archiepiscopalis in pauperes Ciuitatis, & Diocesis erogare fas esset. In Ciuitate Oriolensi, aliud simile Collegium erexit, pro pauperibus ad studia S. Theologiae incumbere cupientibus. Valentiae etiam fundauit, & reuitibus auxit Collegiū pauperum

perum Sacrae Theologiae adipiscendae addicendorum; ex quibus Collegijs viri tum doctrina, cum probitate conspicui prodire.

Inter haec assidua heroicarum virtutum exercitia sibi Dominus in Thoma benè complacuit, & se se in eo mirabilem ostendere coepit.

Mirabantur etenim propemodum vicini degentes in aedibus Episcopio contiguis, intuentes, quòd longè maior frumenti numerus ex horreo Archiepiscopi extraheretur, quàm in illud congregatum aspexissent, facti tamen veritatem haud inquirebant; sed tandem, Deo tantùm operante, clariora huius miraculi documenta edita sunt.

Bonilla enim Subcustos horrei Archiepiscopalis, cū horreum multos ante dies tritico exhaustum mundasset, à conseruis expetit, vt menstruam frumenti portionem ipsis tribueret, cum Hernandez Suboeconomo conquestus fuerat de nimia Praesulis liberalitate, quae causam tandem praerberet, vt propriae familiae necessaria deessent; interim miserabilis foemina, vt famelicæ proli consuleret, Thomam adiit, instititque plorans, vt sibi frumenti eleemosynam elargiri praeciperet, Thomas illicò Garziam Oeconomum, & Hernandez Suboeconomum ad se vocauit, eisquè imperauit, vt egenae pro munere subuenirent; commotus Hernandez respondit, in horreo nec frumenti granum contineri. Urget mulier, perurget Thomae charitas, qui Bonillam accersit, eique praecipit, vt ad horreum egenam ducat, & quicquid frumenti residui repererit, illi tradat. Bonilla se frustra imperata facturum iterum, ac tertio repetit; tunc Thomas ad illum, confide Bonilla, & perge ad horreum, nè egena haec sine subsidio discedat. Bonilla iussis obtemperat, & Thomas mulieri ait, sequere Bonillam. Tunc Garzias, Hernandez, & Bonilla, cum muliere horreum petentes, ad eam cum risu conuersi, inquiunt: Veni bona mulier, & videbis horreum vndique vacuum, & scopis mundatum. Cumquè horreum propè attigissent, è ianuae rimis grana exuberantia inspiciunt, & admirati, ianuam aperire student, quā magna vi frumenti compressam, vix totis adhibitis viribus impellentes, obserare possunt, & horreum frumento confertum inueniunt; Tunc rei nouitate perculsi, validis vocibus inclamantes

miraculum, ad Archiepiscopum reuertuntur, eiquè factum nar-
rant. Thomas ad horreum se recipit, & graui silentio singulis
imposito, mulieri dicit. Accipe frumentum, comede, & Deo
gratias age, qui illud tibi parauit.

Biennio ante obitum, cum Thomas, acto prandio, ad fene-
stram respicientem atrium accessisset, vidit quemdam pauperem
Cæsaraugustanum, quadragintaquinquè annorum paralytis mor-
bo contractum, fulcimentis insistentem: manu eidem innuit, vt
ascenderet; cumquè is ad Aulam Palatij peruenisset, Thomas
illum interrogauit, mallet sanitati potius restitui, quàm eleemo-
synæ subsidio iuari? Respondit Paralyticus, Domine sanitatem
magis desidero; tunc Thomas, producto super eum signo Sanctis-
simæ Crucis, inquit, confide, & da gratias Deo, qui dignatus
est tibi salutem impartiri, abijce fulcimenta, & va de in pace: &
protinus consolidatæ sunt bases eius, & plantæ, erexitquè se.
Paralyticus vndiquè validus, reiectisquè fulcimentis ad pedes
Thomæ procubuit, cui Thomas, eleemosyna tradita, subdidit,
Tace, esto Deo gratus, & pro me ora.

Continuam insuper patiebatur mentis eleuationem, tum con-
cionando, cum sacra faciendo, aut Officia Diuina recitando,
ita ut tandem à concionibus prorsus vacare, & à rei diuinæ pa-
lâm celebratione abstinere coactus esset, se se à gloria, & sanctita-
tis opinione subducturus, quas inde ob huiusmodi amicitia Dei
& familiaris Diuinæ consuetudinis argumenta, se consequi ex-
periebatur. Verùm quò magis Thomas fluxam hanc gloriam
despiciebat, eò clarioribus rationibus illa in ipsam augebatur.
Semel enim, die Ascensionis Domini, in ambulatione secreta Pa-
latij Archiepiscopalis, recitans horas Canonicas, ad Antiphona-
nam Nonæ (*Et videntibus illis eleuatus est*) Thomas in æstasim
raptus: & eleuatus à terra, prorsus immobilis mansit, ab hora
quinta matutina ad quintâ vespertinam: scilicet duodecim ho-
rarum interuallo, nedum à Domesticis, sed etiam ab innumeris
Ciuitatis Incolis visus. Deinde quasi è graui sopore excitatus,
ad Cappellanum conuersus, inquit, quò peruenimus? Cappel-
lanus respondit, ad psalmum, *Mirabilia tua Domine*. Et fle-
xis genibus, cum multis lachrymis enixè Thomam rogauit,
vt ei aperire dignaretur, vbi tanto tempore cum spiritu perman-
sisset.

fisset. Thomas, nè Cappellanum nimium defatigaret, tandem indicto silentio ait, fratet, cum inchoassem antiphonam, *Videntibus illis*, Angeli illam ab ore meo carpsent, eamquè tam dulci melodia cecinerunt, vt quidem mihi nec interuallum orationis Dominicæ recitandæ percurrissè visum sit.

Præcipua tandem in eo erga pueros expositos viguit charitas, in eisquè alendis, & educandis, Thomæ studium propemodum fuit admirabile; Etenim cognita mulierum nequitia, quæ natorum in portas projectorum interitum negligebant, à singulis Ecclesiarum Rectoribus euulgari curauit, vt noctu ad sui Palatij ianuam pueri exponerentur; Illis autem, qui expositos ad eum deferebant, strenam quatuor Regalium largiebatur: adeout ad eius Palatij portam noctu vix in limine nati dimitterentur, quod à pauperibus ad Thomam delati essent. Thomas illos nutricibus lactandos illicò tradebat, quibus initio cuiuslibet mensis in Aula Palatij ordine dispositis, & pueros in vlnis gestatibus, propria manu menstruam mercedem exsoluebat: desuper ijs, quæ nitidiores, & pinguiores pueros deferebant, strenam adijciens, vt magis illas ad enixam puerorum curam impelleret.

Omnes deniquè ope, consilio iuuat, & in Sacramentorum administratione, nisi Canonica impedimenta obstarent, ius resisteret, aut se cùs prudentia suaderet, nullius desiderium defatigauit, & præsertim pueros grauitè ægrotantes, media nocte è strato exiliens, meridie mensam deferens, sacro chrismate perliniebat, ne ijdem sinè tali adiumento ab hac luce migrarent.

Tandemquè meritis plenus Thomas, virtutum omnium assiduo exercitio cumulatifsimus, ieiunio, flagellis, & anxio animarum adipiscendarum studio, consumptis carnibus, & fluxa despiciebat, ad Patriam pergere festinabat. Quare cum in febrim incidisset, ea in dies ingrauescente, par in illo hilaritas animi augebatur, semper tamen iactando cogitatum in Domino, & voluntati eius conformari cupidus, cum ipsi significasset Episcopus Segrianus modicam fiduciam, quæ Physicis de eius temporali vita supererat, exhilaratus, Episcopo gratias egit, & flexis genibus, ac eleuatis ad Cælum oculis, inquit, *Letatus sum in his, quæ dicta sunt mihi, in domum Domini ibimus*. Et lætitiã illicò moderatus, subdidit. *Domine si adhuc Populo tuo sum necessaria.*

cessarius, non recuso laborem, seu minus, cupio dissolui, & esse tecum; Mox sacrum viaticum afferri, & Clerum vocari præcepit. Allatum est Venerabile Sacramentum, Capitulis, & Clero præeuntibus, ab Episcopo Segriano prædicto, sumptoquè viatico, Thomas ad Clerum conuersus, illum breui, sed vehementi sermone hortatus est, vt mandata Domini custodiret, tam excelso ministerio debitam sanctitatem seruaret, Apostolicæ Sedi se se præcipuè obsequentem impensissimè profiteretur, & enixè Omnipotentem rogaret, vt sibi optimum, & exemplarem Præfulem concedere dignaretur: subdiditquè, quòd si Deus eum suo Regno dignum effecisset, vt valdè veraciter in illius infinita bonitate confidebat, assiduò pro Ecclesia Valentina Maiestatem suam rogaret, ne deficeret fides eius; ijsquè tandem dimissis in pace Iesu Christi, & accersitis Oeonomo, & Confessario, cum sibi tantum pauperrima supellex superesset, eam inter pauperes familiares partitus est, Oeonomum deindè rogans, vt pro Christi visceribus, si quid rei familiaris residui foret, ingenuè ei aperiret, nè solatio destitueretur, nihil quicquam consciuum in obitu sibi reseruasse, quòd pauperum vsibus non suggessisset, vel aliàs inscium quid pauperibus ipsum elargiri desijisse, mœrore afficeretur, inquires, si viam non deerit Deus.

Oeonomus, cum nulla spes temporalis vitæ Præfulis remaneret, quod hætenus singulari studio ei præsertim abdiderat, illicò Thomæ significat, scilicet in sacrario Ecclesiæ ab aliquibus mensibus se summam quinque millium aureorum asseruasse, vt quotiescumquè necessaria omnia ad familiæ sustentationem, reliquis in pauperes erogatis, deficere contigisset, exinde familiaribus mercedem præstare posset: statim Thomas Oeonomum, Confessarium, & duas Metropolitanæ Dignitates rogat, vt pro Dei amore, pecuniam ipsam è sacrario eductam in pauperes partirentur. Idem, pecunia in sportis accepta, per Ciuitatem diuercentes, egenorum omnium desideria explent, reducequè Thomæ significant, singulis pauperibus abundè subuentum esse, sed adhuc residuum mille, & quingentorum scutorum remanere. Turbatus est Thomas, illisquè dixit: Cur hic me detinetis adhuc nè eam ad fruendum bono, quòd mihi parauit Dominus? Puto enim protrahet præsentem vitam, vsquè dum sciam, nihil domo
su-

supereffe. Properate igitur, & opus absoluite, nè ipse diuitiis hic in labore remorer, sed in pace Christi quiescam.

Interim iussit Thomas in suo cubiculo sacrum fieri, dicitans, se propemodum, adhuc ante discessum cupere, sub speciebus videre Deum Creatorem, & Redemptorem suum, quem protinus facie ad faciem intueri posse sperabat. Paratur sacrificium, & recordatus Thomas, cuidam Commentariensi Patrifamilias in summa egestate posito, nihil in diuisione supellectilis addixisse, iussit illum vocari, eiquè cubile, in quo iacebat, elargitus, veniam de sua obliuione rogauit, statimquè innuit, vt ipse è cubili sublatus, humi super strea prosterneretur, vt Custos, quod suum erat, secum afferre posset; Abnuunt parere adstantes, id quidem non sinè periculo celerioris eius exitus exequi posse, assentes. Tunc Thomas virtuti charitatis virtutem humilitatis adiiciens, inaudito prorsus exemplo, Custodem deprecatus est, vt sibi, pro visceribus Iesu Christi, vsum cubilis ad mortem vsque commodaret.

Reuertuntur tandem qui pecuniæ residuum pauperibus erogauerant, eiq; nunciant, nihil dispergendum restare; Thomas illis gratias agens, addidit; nunc lætus ad agonem propero, nudus cum nudo, nil habens vnde teneat, contra malignos spiritus, fortiter luctaturus; statimquè petijt, vt sacramento extremæ vntionis muniretur, quod non minori pietate suscepit, eomet cum Sacerdote psalmos Dauidicos recitante. Mox inchoatur missa, & iubet Thomas, sibi interim legi Euangelium Passionis Domini secundum Ioannem, quod audiens, ad singulas peryodos lectori, vt subsisteret, innuebat, & cum paululum meditat-
tus esset, rursus, vt lectionem prosequeretur, indicabat. Augustissimum Sacramentum, erga quod semper propensissimus extitit, dum à Sacerdote eleuabatur, mira humilitate adorauit, & præ gaudio in lachrymarum vim profusus, inchoauit psalmum, *Nunc dimittis seruum tuum Domine, secundum verbum tuum in pace*: eoquè absoluto subdidit, *In manus tuas Domine commendo spiritum meum*, & hæc dicens expirauit, & Beatissimam animam Creatori restituit die 8. Septembris 1555. inter septimam, & octauam horam Vesperis Natiuitatis Beatissimæ Mariæ Virginis, cuius præcipuè, in humanis degens, amore languebat.

Cle-

Clerus, & Populus, audita Thomæ desperata salute ad Deum confugientes, indicta, & celebrata generali supplicatione, in Ecclesia Sancti Thomæ Apostoli stationem peregerunt; illisque pietatis huiuscè actus prosequentibus, adeò vniuersalis ploratus inualuit, vt Cleri cantus minimè audiretur, & ad antiphonam; *Non sumus digni à te exaudiri*; Cantores dolore, & commiseratione commoti, illam præ lachrymis absoluere nequirent; Cumque campanæ sonitus, quo Episcopi obitus euulgabatur, auditus esset, ita planctus omniū erupit, vt sanè vniuersalis iudicij imaginem dies illa præferre videretur, & cuiusuis conditionis homines quasi insensati per vias diuertentes, Parentem amisisse conquerentur: & hæc ingentis doloris iustissima omnium querimonia terrorem maximum incutiebat.

Delatum est Thomæ corpus ad Cathedralē, vbi tota nocte dimissum quieuit, & cuncti ad eius pedes, ac manus deosculandos se se admouerunt; mox inde ad Ecclesiam S. Mariæ de Succursu, sequenti die translatum est, penès quod ita gemitus, & suspiria resonabant, vt sanè cunctorum animæ, præ lachrymis, è corporibus erumpere viderentur.

Necessè autem fuit, vt horam, qua corpus humo tradendum erat, fratres dissimularent, nè Populus operis executionem impediret. Successiuè tanta dignatus est Deus operari miracula, intercessione Thomæ, vt acceptis ab Ordinario, Ioanne scilicet de Ribera Patriarcha Antiochēno, & Archiepiscopo Valentino, probationibus super fidei puritate, morum integritate, vitæ sanctimonia, & miraculis; Processus informatius exinde compilatus, ad Urbem transmissus esset, & Sacrorum Rit. Congregationi exhibitus anno 1608.

Quare ad preces semel, iterum, ac tertio repetitas Philippi Tertij Hispaniarum Regis Catholici, Archiepiscoporum, Episcoporum, Procerum, Deputatorum Regni Valentia, & Populi Ciuitatis eiusdem, necnon totius Ordinis Eremitarum Sancti Augustini, Paulus V. Processum examinari iussit: & Congregatio die 27. Iulij anno 1609. Cardinali Millino prouinciam referendi contenta in eodem processu, demandauit, qui die 24. Augusti eiusdem anni mandatum expleuit, & Congregatio censuit sufficientem exinde sanctitatis, virtutum, præcellentis charitatis, & mira-

miraculorum fumum percipi, vt in eadem causa Sedis Apostolicæ auctoritas interponi possit.

Hisquè Paulo V. relatis à Cardinale Pinello in Consistorio secreto die decimanona Octobris anno 1609. idem annuit, & litteris in forma Breuis datis die 26. Nouembris eiusdem anni, Congregationi facultatem attribuit, inquirendi tantum in genere, ac desuper remissoriam, & compulsoriam à Procuratoribus causæ petitas decernendi, quæ die 28. eiusdem ab eadem Congregatione relaxatæ, directæ fuerunt Patriarchæ Antiocheno, Archiepiscopo Valentino præfato, eiusquè Suffraganeo Vicario generali, necnon Episcopo Oriolensi. Hi iudices deputati, statim processum in genere in Ciuitate Valentia absolutum, clausum ad Urbem transmiserunt die 30. Maij 1610. die vero 12. Iunij eiusdem anni processus huiusmodi, vt præfertur, auctoritate Apostolica, confectus à Iudicibus Remissorialibus Episcopo Oriolensi, & Electo Segobricen, Vicario Generali, & Officiali Archiepiscopi Valentini, à Procuratore causæ exhibitus, in Congregatione ordinaria apertus est, eiusdemquè discussio, ac relatio Cardinali Millino olim Relatori deputato commissæ fuerunt, qui munus expleuit die 7. Augusti eiusdem anni, & Congregatio declarauit, satis superquè constare de fama puritatis fidei, & sanctitatis vitæ, deque miraculis, & populi erga Fratrem Thomam, deuotione in genere. ideoquè posse remissoriales, & compulsoriales litteras in specie relaxari; mox cum Summus Pontifex nouas litteras similiter in forma Breuis, cum facultatibus opportunis ad ipsam Congregationem dirigi annuisset, quas idem Paulus V. dedit die 20. Septembris anno 1610. cum facultate inquirendi in specie, & ad effectum huiusmodi, decernendi remissoriam, & compulsoriam desuper necessarias: eas Congregatio relaxauit die nona Octobris eiusdem anni, directas pro Diœcesi Toletana Bernardo Cardinali Royas Archiepiscopo Toletano, etiam cum facultate substinendi: pro Ciuitate verò, & Diœcesi Valentina Archiepiscopo, eiusquè Vicario generali. Verùm habito post nuncio de obitu Archiepiscopi eiusdem, antequam illi exhibitæ, ac de more præsentatæ fuissent eadem litteræ, Congregatio die 26. Februarij anno 1611. facultatem, transmisiit Episcopis Marochitano, Coronensi, & Segobricensi

E

simul

simul ac infolidum aperiendi, necnon executioni demandandi litteras huiusmodi, Archiepiscopo Valentino defuncto, eiusque Vicario directas.

Die prima Septembris anno 1612. Procurator causæ Congregationi præsentavit processum Valentiaë confectum ab Episcopis Marochitano, & Coronensi, ab iisdemque subscriptum die 14. Aprilis eiusdem anni, quem Congregatio iussit aperiari, & ex hispano idiomate in latinum verti.

Die secunda Martij anno 1613 idem Procurator præsentavit processum Toleti confectum, & ad Urbem transmissum cum litteris Vicarij generalis Archiepiscopi Toletani, & ab eodem, vigore facultatis, Iudicis subdelegati. Et Congregatio mandavit processum huiusmodi aperiari, & interpretari.

Pluries deinde repetitis in Congregatione precibus Hispaniarum Regis Catholici, Regni Valentiaë, & Ordinis Eremitarum Sancti Augustini, nempe diebus 16. Nouembris anno 1613. 15. Februarij, 1. Martij, & 28. Iunij 1614.

Tandem die 30. Septembris eiusdem anni, Congregatio, auditis contentis in processibus prædictis, relatis à Cardinale Lancellotto, in locum Cardinalis Millini absentis Relatore subrogato, censuit causam in tali statu reperiri, vt posset Auditoribus Rotæ tunc de more committi, & facta de prædictis Summo Pontifici relatione per Cardinales Gallum, & Lancellottum in Consistorio secreto die sexta Octobris 1614. idem annuit, & de mandato Congregationis, Processus prædicti per Mucantium eo tempore Secretarium, traditi fuerunt Vincentio Romerio Notario Rotæ.

Successivè Paulus V. die vndecima eiusdem mensis Octobris signavit Commissionem, qua Auditoribus Rotæ Sacrato, Cocchino, & Manzanedo iniunxit, vt processus huiusmodi maturè perpendere, acriter discuterent, ac de contentis in iisdem Sanctitati Suae plenissimam relationem facerent, quæ Commissio signata, & subscripta à Regente Cancellaria in Banco Cursorum porrecta fuit die 16. Octobris Mucantio Secretario, & ab eo præfato Notario Rotæ.

Discussis in Rota releuantia, ac validitate dd. Processum à Iudicibus Commissarijs, ijdem Sanctissimo, dimissa simul copia relatione

tio-

tionis, oretenus retulerunt die 23. Ianuarij anno 1618. processus validè fuisse confectos, testes ritè examinatos, necnon plenissimè constare de fidei puritate, sanctitate vitæ, virtutibus, & miraculis in specie: ideoquè posse quodocunque ad Fratris Thomæ Canonizationem procedi.

Die 28. eiusdem, Orator Regis Catholici nouas eiusdem litteras, ac supplicem libellum Summo Pontifici præsentauit, quibus permota Sanctitas Sua, die tertia Februarij rursus commisit causæ huius cognitionem Congregationi Sacrorum Rituum ad effectum Beatificationis.

Congregatio autem die duodecima Martij anno 1618. iterum deputauit Relatorem causæ Cardinalem Lancellottum.

Die 31. eiusdem censuit cōstare de virtutibus Theologicalibus, scilicet fide, spe, & charitate, tum in Deum, cum erga proximum: necnon duo miracula, ad comprobandam fidei magnitudinem, in vita patrata, nempe multiplicationis tritici, & sanationis claudi, concludenter probata, & esse vera miracula, declarauit.

Die 23. Aprilis addidit, plenissimè etiam probari virtutes prudentiæ, & iustitiæ in gradu heroico.

Die tertia Iunij fuerunt approbatæ aliæ duæ virtutes Cardinales, temperantia, & fortitudo.

Die verò 21. Iulij 1618. Congregatio declarauit, plenissimè constare, nedum de prædictis, sed de reliquis virtutibus, similiter in gradu heroico, dequè fidei puritate, vitæ sanctimonia, & populi frequentia ad sepulchrum Serui Dei, necnon validos esse processus, ac releuantes etiam quoad quatuor infra scripta miracula, vtpotè concludentissimè probata, scilicet.

Paulus Franciscus natus Gabriele Cardona, & Augustina Assentia, Ciuitatis Valentia Incolis, in decimo constitutus mense, febrili aggressus est, & ad septimum ferè mensem ita morbus inualuit, vt Physici remedijs omnibus incassum adhibitis, spe penitus destituti, illū Diuino tantum auxilio commendandum, Matri dimisissent, qui mox forti deliquio correptus, cum post tres horæ quadrantes, reuixisset, paulatim tandem animam exhalauit, & gelidus, rigidusquè omninò euasit. Mater à vicinis impulsæ, subindè defunctum puerum ad sepulchrum Thomæ detulit, eius-

quæ auxilium cum lachrymis implorauit; statimquæ puer erecto capite matrem intuens clamauit, mater, & os illico ad mammillas admouens, prorsus incolumis lac, à quo triduo penitus abstinuerat, fugere coepit.

Sperantia Valeria filia Antonij Fabræ, & Sperantiæ Crespæ Incolarum Valentis sex mensibus nata, lenta feбри laborare coepit, eaque decem mensibus vexata, ac paulatim viribus destituta, tandem fato cessit; tribus elapsis horis, mater penes se habere recordata est de terra Sepulchri Serui Dei Thomæ, illamquæ acceptam puellæ gutturi imposuit, & flexis genibus in hæc verba Thomam precata est, Benedicte Sancte Frater Thoma, rogo te, vt obtineas à Deo resurrectionem filiæ meæ, magnoperè enim in te confido, & te Sanctum esse profiteor, statimquæ puella reuixit, & lac, à quo aliquibus diebus sibi temperauerat, illicò suxit, diuquæ vixit incolumis.

Francisca Nadal Vidua, Valentis degens, in vigesimo sexto ætatis anno constituta, tremore, & pauore affecta est, ac subinde quædam grana in mento, naribus, & fronte emisit, quæ adeò excreuerunt, vt remedijs naturalibus morbi malitiam potius excitantibus, quàm corripientibus, ad vitæ extremum perducta esset: Ei igitur à Physicis, & Chirurgo pro incurabili derelictæ, & bis sacro Oleo per linitæ, Mater Serui Dei Thomæ reliquijs ad eam allatis, suavit, vt illi se ex corde commendaret, & ipsa ex præcordijs affectum eliciens, ei se totam deuouit, statimquæ se melius haberi sensit, ac breui carcinomatis morbum, nullo mox adhibito naturali remedio penitus excussit.

Catharina Vincentia filia Antonij Rossellon Domicelli Valentis, vigesimum quintum annum agens, in genu, & femore, incurabili plagarum morbo quinquennio affecta, & ad vitæ extremum assiduo dolore perducta, die Beatæ Mariæ Angelorum inibi festiuo, anno 1603. extremæ vnctionis Sacramento munita est, deinde cum lachrymis ad Serui Dei Thomæ patrocinium confugit, statimquæ conualescere coepit, & nullo mox naturali remedio vsa, breui pristinam salutem recuperauit, diuquæ vitam temporalem incolumem duxit.

Subindè eadem Congregatio die 18. Augusti anno 1618. alia quatuor miracula sufficièter probata extitisse declarauit, scilicet.

Mar-

Marcella filia Antonij Matthæi de Lizania, & Marcellæ Escolanae Coniugum, Incolarum Valentia, tertium annum agens, trimestri morbo distillationis in pectore affecta, & vehementi, assiduaquè tussi tandem afflictata, ita sanguinem è pectore per os euomere cœpit, vt nec cibum sumere, nec sumptum detinere, posset; inde distillatio ad oculos descendit. Quamobrem, ad illius curam remedijs omnibus incassum adhibitis, spe prorsus ad pristinam salutem redeundi destituta, à famula ad sepulchrum Thomæ delata est, indeq; dimissa Sacristæ eleemosyna, pro Missa, postera die celebranda, ad domum ducta, sequenti die, illa, hora, qua sacrum ibi conficiebatur, Puella sanata est, & è cubili surgens, ad matrem iacolumis festina perrexit, oculis adeò claris, & validis, vt Solem sine læsione aspiceret, ac si nunquam ophthalmiæ morbum passa fuisset.

Petrus Antonius Sutor, Valentia Incola, cum Taurorum ludis interesset, Tauro in eum irruente, in latere grauius elusus, in terram cecidit, indequè super scalam stratus ad domum delatus est. Biennio remedijs humanis adhibitis, sed frustra, fulcimentis se tandem commisit, quorum auxilio suffultus, vix tamen incedere poterat: adeò enim neruis contractus erat, vt palmum, vnum à terra pes alter distaret: deinde se Seruo Dei Thomæ ex corde commendauit, spondens se nouennialis accessus obsequijs ad sepulchrum illius vacaturum. initio nouenæ cum vnico tantum fulcimento incedendi gratiam obtinuit, & nec expleta nouena, prorsus validus aliud fulcimentum dimisit: Cumquè diù vixisset, nunquam vel minimum eiusdem morbi incommodum sensit.

Iacobus Ceruera Cæmentarius, Valentia Incola, proprij ensis cuspide sinistrum sibi latus vulnerauit, sanato deinde vulnere, ex atroci humore ibidem effluxo, vlcera quàm plurima prodierunt, quibus per quatuordecim annos vexatus, mense Septembris 1605. febrili, & anginae dolore correptus est, hisquè per mensē affectus, eò intensius vlcerum dolore cruciabatur: quare ad extremam vim morbi perductus, suusus à pia muliere se se Dei Seruo Thomæ deuouit, & triduo sanus, ac validus absquè naturali remedio, mirabiliter euasit.

Vincentius Ciprer de Paternoy, Ciuis, & Incola Valentinus
quin-

quingenta, & tres annos natus à laterum dolore vexari cœpit, & forti mox paralyfi correptus: vsuq; dextri brachij, lateris, & cruris penitus destitutus, cum à natura remediũ desperaret, ad Thomæ patrociniũ confugit, spondens in Canonizationis processu, testimonium se perhibiturum de salute, sibi indulta. Cumquẽ dolci sopore correptus paululũ obdormisset, euigilãs, impedimenti prorsus oblitus, statim se dextera manu, signo Crucis muniuit, & expertus deinde, an morbi residuum superesset, se totum incolumem, & prorsus liberum comperit.

Prædictis, inquam, miraculis approbatis, Congregatio die 7. Septembris anno 1618. referente Cardinale Lancellotto, rursus declarauit, plenissimẽ constare de validitate processuum, deque virtutum excellentia: puritate fidei: sanctitate vitæ: operatione miraculorum, ac deniquẽ de famã sanctitatis, & frequentia populi ad sepulchrum Serui Dei Thomæ, ac propterea censuit, quòd si Summo Pontifici placuisset, posset ille in posterum nuncupari Beatus, atquẽ singulis annis die 18. Septembris, in toto Regno Valentiaẽ à Religiosis vtriusquẽ Ordinis Sancti Augustini, necnon in Ciuitate Valentiaẽ, vbi Corpus requiescit, ab vtroquẽ Clero, de eo, tanquam de Beato, Officiũ de Comuni Confessoris Pontificis recitari, & Missam pariter celebrari.

Quibus annuens Paulus V. desuper concessit litteras Apostolicas in forma Breuis, datas die 14. Septembris 1618.

Successiuẽ die 19. Augusti 1619. ad preces Philippi Tertij Regis Catholici, necnon Deputatorum, Electorum, & Syndicorum Regni Valentiaẽ, & totius Ordinis Sancti Augustini, Congregatio prædictum Indultum censuit extendi posse ad omnes vtriusquẽ sexus eiusdem Ordinis, in Regnis Castellaẽ, Aragoniaẽ, & Cataloniaẽ degentes, necnon ad vtrumquẽ Clerum Oppidi Villanouæ, & die trigesima Martij, anno 1621. rursus extendi censuit ad omnes vtriusquẽ sexus Religiosos Ordinis Sancti Augustini vbiquẽ terrarum existentes, quas extensiones Gregorius XV. approbavit, litteris in forma Breuis datis die 19. Aprilis, & decima quarta Maij anno 1621.

Die verò sexta Decembris anni 1621. repetita in Congregatione octo prædictorum miraculorum approbatione, duobus insuper miraculis eadem Congregatio subscripsit, eaque sufficien-

ter

ter probata, ac vera miracula esse declarauit, vt potè.

Catharina Montalta Vxor Antonij Sollent, tenuissimæ conditionis Agricolæ, in Oppido Patrario degens, cum è sexto partu decumberet, & ex omnimodo lactis defectu, paruulos infantes alere nequiret, premente rei familiaris inopia, nè nutricibus eos lactandos tradere posset, præ cordis affectu ad Thomæ parrociniũ confugit, & acceptis è floribus, quibus Serui Dei Sepulchrum respersum erat, illisque inter sua vbera sepositis, sensit illicò ea lacte adeò repleri, vt per papillas præ nimia copia illud extillaret; & protinus incredibili lætitia perfusa, infantem, quem inter brachia gestabat, ad mammillas admotum, exaturauit.

Ludouicus Lemofi Chirurgus, & Incola Valentinus sexennio podagra in dextri pedis pollice vexatus, semel, aut bis in mense, & quandoquè etiam octiduo quolibet, cubili affixus, & vehementi dolore cruciatus, remedijs naturalibus quibuscumquè in casum vsus, se tandem Thomæ auxilio commendauit, precibusquè peractis, optatæ sanitati restitutus est, & nunquam eodem morbo diu superstes laborauit.

Hisque, & alijs in causa dudum euulgatis, ac recensitis decretis omnibus desuper editis, permota Congregatio, ad relationem Cardinalis Millini, prædicta die sexta Decemb. anno 1621. censuit tutò posse Summum Pontificem quandocumquè ad solemnem eiusdem Beati Canonizationem, iuxta S. R. E. Ritus, & Sacrorum Canonum dispositionem, deuenire, eumquè Sanctum declarare, & tanquam cum Deo regnantem, vniuersali Ecclesiæ colendum, proponere.

Superuenerunt deinde nouissima decreta san. mem. Urbani VIII. & filuit eiusmodi causa vsquè ad annum 1649.

Quo anno die 13. Iulij coram san. mem. Innocentio Decimo facta fuit omnium præmissorum relatio, & die 15. eiusdem signata commissio re assumptionis causæ in statu, & terminis, in quibus tunc eadem reperiatur. Mox die 24. deputatus fuit in Relatorem Cardinalis Cornelius, cui die 21. Augusti deman data est cura agnoscendi, An casus versaretur inter exceptos; eoquè referente die 25. Septembris, declaratum extitit, quòd constaret, Beato Thomæ cultum fuisse exhibitum, & exhiberi ex Indultis Pauli V. & Gregorij XV. ideoquè casum comprehendi

di inter exceptos à decretis, super non cultu editis.

Die 16. Nouembris demandatum est Cardinali Relatori, adhibitis Patribus Hilarione, & Alciato Consultoribus, examen operum eiusdem serui Dei Thomæ, & die 7. Martij 1650 decretum fuit, nihil in illis contra fidem, & bonos mores, nec aliquam doctrinam nouam, vel à communi Ecclesiæ sensu alienam contineri.

Præterea die sexta Februarij anno 1652. fuerunt directæ litteræ remissoriales ad probandum ea, quæ superuenerunt post indultam eidem Beato venerationem, eæquè die 2. Maij eiusdem anni relaxatæ, directæ fuerunt Archiepiscopo Valentino, necnon Episcopis Segobricensi, & Derthusensi.

Die 8. Maij anno 1655. indultum fuit, vt iisdem Processus ad Curiam transmissi, aperirentur, & in locum Cardinalis Cornelij defuncti subrogatus est Card. Pallottus, à quo iisdem Processibus in Sacra Congregatione die 28. Martij 1656. relatis, ab eaque maturè discussis; declaratio emanauit, quòd abundè constaret de validitate, & releuantia, nedum quoad incrementum cultus, verùm etiam, quoad duo infra scripta miracula, quæ vera esse miracula, & sufficienter probata, Sanctitas Vestra pronunciauit videlicet.

Ioannes Alapont buccini pulsator, vigintiquatuor annis in morbo deformis herniæ confirmatus (delapsis enim ad infima intestinis, ea scrotum longitudinis duorum palmorum, & circumferentiæ trium cum dimidio efformabant, itaut tandem incedendi vsu penitus destitutus esset, & ad vitæ extremum perductus), anno 1649. die 8. solemnitatis Beati Thomæ, sibi ab vxore Imaginem Beati, à se depictam deferri, & columnæ cubilis appendi iussit; Imperata fecit vxor, & è cubiculo egressa est; Tunc Ioannes oculorum acie ad Imaginem Beati directæ, Thomam deprecatus, vt sanitatem à Deo sibi impetraret, statim conualuit, & intestina ad naturalem sedem reuersa sunt, adeòquè tumor euauit, vt nec ruga quidem extrinsecus in ea parte appareret; & illicò è cubili validus assurgens, ad Sepulchrum Beati perrexit, & buccini pulsationi vacans, nec minimam læsionem aut recidiuam exindè amplius expertus est.

Vincentia Matthæi Puella septennis, Valentia Incola, die
octaua

o^{ct}aua Septembris anno 1640. dum aquam hauriret, hydriarum pondere pressa, in putei profundum delapsa est. Pater cum vicinis, audito ictu properauit ad puteum, & inuocato Beati Thomæ auxilio, in eum descendit, puellæquè sub aquis perquirendæ nimis anxius, parùm defuit, quin etiam ipse periclitaretur, At adfuit Hieronymus Cuccarella, qui primò Parentem è puteo eduxit, deinde liberandæ filiæ curam adijciens, se se in puteum deijciendo, diù, sed frustra, etiam sub aquis puellam conquisiuit, tantùm illa penitùs sub aquis latebat; tandem vncis adhibitis, post duas horas cum quadrante circiter exanimem puellam è puteo extraxit, quam Pater gemebundus, auxilium Beati Thomæ nunquàm desinens implorare, ad domum detulit, ibiquè puella vires, ac spiritum reassumpsit, & sana prorsus, ac valida, è domo exiliens cum pueris statim ludere cœpit.

Nihil idcirco remanet desiderandum, cum, adimpletis his, quæ nouissima decreta expetunt, Sacræ Congregationis sententiæ, quòd posset quândocumquè ad Beati Thomæ Canonizationem tutò deueniri, penitus reuiuiscat, & quidem tantùm superfit, vt Sanctitas Vestra humillimis, ac studiosissimis pluries, & nouissimè repetitis obsecrationibus Philippi Quarti Hispaniarum Regis Catholici, Archiepiscoporum, Episcoporum, Procerum, ac Regnorum Hispaniæ, necnon totius Ordinis Eremitarum S. Augustini benignissimè annuat. Quod certè in maximum Ecclesiæ militantis exemplum cedit, cum Beatus Thomas, singulare specimen charitatis, & Pontificalis Ordinis decus præcipuum, post centum, & duos annos ab eius obitu, in quadragesimo ab indulta eidem veneratione existens, post lapsum, inquam triginta ferè annorum, in quo Sedes Apostolica Sanctorum albo neminem adscripsit, hoc accidentaliter gloriæ incrementum à Sanctitate Vestra, iure meritò, exigat,

Absoluta Congregatione, duxi ad Sanctissimi pedes P. Procuratorem Generalè Ordinis S. Augustini, & P. Assistentem Hispaniarum Causæ Procuratorem, quibus Sanctissimus imperauit, vt opportuna omnia ad Canonizationis solemnia peragenda pararent annuente Deo, Kalendis Nouembris celebranda; iidem verò Sux Sanctitatis pedibus exosculatis, ei humillimas gratias egerunt, & hilares ad Conuentum properarunt; statimquè in Hi-

spanias Tabellario transmissis, Romæ Artificibus, quæ construenda essent commiserunt.

Ipse verò decretum Sacræ Congregationis tenoris, ut sequitur, euulgauit.

Valentina. Canonizationis B. Fratris Thomæ de Villanoua.

In Cauſa Canonizationis Beati Fratris Thomæ de Villanoua, Archiepiscopi Valentini Ordinis Eremitarum S. Augustini, expletis omnibus, quæ nouissima etiam Decreta expetunt: demando Sanctissimi Domini Nostri Alexandri Diuina dispositione Papæ VII. in Generali Sacrorum Rituum Congregatione habita coram Sanctitate Sua, per Eminentiss. D. Card. Pallottum facta fuit plenissima, & distincta Relatio vitæ sanctitatis, virtutum, & miraculorum, necnon actorum omnium in eadem causa ab eius introductione, & reassumptione, tam de his, quæ præcesserunt, quàm de his, quæ Beatificationi successerunt; eaquæ audita, Sanctissimus (quamuis Sac. eadem Congregatio aliàs die sexta Decembris 1621. censuisset, posse quodocumquæ ad solemnem eiusdem Beati Canonizationem tutò deueniri) tum Consultoribus, cum Cardinalibus ibidem præsentibus imperauit, ut singuli suas sententias rursus aperirent, & omnes fuerunt vnanimis in affirmatiua, scilicet, ut B. Thomas, ob insignem in pauperes liberalitatem, cognomento Eleemosynarius, quem Deus Præsulibus præsertim in exemplum posuit, eorundem, ac reliqui Christi fidelium cœtus uenerationi, uti cum Deo regnans, proponendus omninò videatur; id quidem in maximam Ecclesiæ militantis utilitatem, & solamen cessurum fore, non hæsitantes. Die 12. Iunij 1658.

Mox ipse aliam Relationem congeſsi in Consistorio Secreto per Eminentiss. Dominum Cardinalem Sacchettum Sac. Congr. Præfectum referendam; idemquæ Consistorium præcedenti die

de

43
de more indictum, celebratum fuit die 2. Septembris, in quo post
auditos à Sanctissimo Cardinales, clausis de more ianuis, Car-
nalis præfatus eandem relationem mira pietate perlegit.

Charitatis Triumphum loquar, Beatissime Pater, Beati Fratris
Thomæ de Villanoua Archiepiscopi Valentini assiduum, ac sep-
tuagenarium propè bellandi, semperquè vincendi studium dum
referam; triumphum scilicet ob partam à peccatis victoriam, ,
non quidem libertate vindicata, verùm illa acerrimè propugna-
ta: nequaquam ob iugum seruitutis vnico, & præciso certamine
excussum, sed diuturna, ac nunquam intermissa dimicatione
vitatum. Etenim Thomæ charitas non potuit operire multitu-
dinem peccatorum, à quibus ille (è grauibus inquam) se immu-
nem custodiuit, sed viriliùs agendo, ita tentationes omnes re-
tudit, vt idem innocentem vitam, vsquè ad supremum articulum
mirificè duxerit. Huiuscè autem ingentis virtutis elogium con-
cisa narratione pertexam, ne debitum Maieitati Auditoris, ob-
sequium me neglexisse, meritò reprehendar.

Natus est Thomas de Villanoua in Castro Fontisplani Tole-
tanæ Diœcesis, in Domo materna, anno millesimo quadringen-
tesimo octogesimo octauo, ex Alphonso Thoma Garzia de Villa-
noua eiusdem Diœcesis Oppido, & Lucia Martinez Castellana.
Hi Religionem Catholicam adeò coluere, vt in suis Domibus
Inquisitores Regni Murciae hospitio excipere solerent: in pau-
peres verò liberales adeò fuerè, vt nunquam à se vacuo finu ege-
num abcessisse permiserint.

Thomas verò ibidem baptizatus, piæ educationi ita respon-
dit, vt puer adhuc rationis vsu carens, apprimè tamen intellexe-
rit super egenum, & pauperem; si quidem ientacula sibi, gym-
nasium petenti, tradi solita, esurientibus partiebatur; sago tho-
race, caligis, pileo, & pallio exutus domum crebrò repetebat,
quibus nudos operuerat, & pane quotidiano à genitoribus elee-
mosynæ addicto, integrè iam disperso, nè egenis aliquandò
ostium subindè percutientibus alimoniam denegaret, portio-
nem sibi ad prandium constitutam, precibus à Matre acceptam,
spondens ea die se minimè comesturum, ijs largiebatur: At
ægrè ferente Matre, Thomam simili abstinentia viribus nimium

destitui, is, nè animum eandem portionem egenis tribuendi pro-
palaret: illa, ac si cum amicis comedenda, extra domum delata,
& pauperibus tradita, se saturum demonstrans, ea die prorsus à
cibo sibi temperabat.

Pubes factus, & ad ætatis gradum supra modum crescente eius
in Deum, & proximum charitate, nullius tribulati lamenta con-
tempfit: nullius egeni reiecit supplicationes; oculus fuit cæco-
rum: claudorum pes: pauperum diuitiæ: afflictorum spes, & so-
latium; A Genitore missus ad Agrum, vt messi præesset, cibum
sibi, ac messoribus allatum, egenis spicas colligentibus, distri-
buebat. Et iussus aliquando, vt à pauperibus Agricolis frumen-
tum à pio Parente gratis accommodatum, recuperaret, si eos ino-
pia pressos experiebatur, Patrem enixè rogabat, vt illis debitum
pro Dei amore remitteret, semelquè veritus, nè Pater precibus
non assentiret, Villico debitori imperauit, vt saccos, nisi posset
frumento, palea repletos ad horreum deferret, quibus mox in
horreo vacuatis, interrogatus Patri respondit: saccos à Villico
plenos iam delatos in horreo vacuasse, & ita mendacium effu-
giens, Villici inopiæ consuluit.

Oua recens nata, ad Xenodochium languentibus reficiendis,
deferebat, & vna die egenis ostium percutientibus, cum Mater
è domo egressa esset, imparato, nec dimisso pane ad eleemofy-
nam constituto, pullos è gallina domi existente subtractos, inter
pauperes diuisit: Matri de illis sciscitanti respondens, mater do-
mo egressura, quæso panem pauperibus frangendum dimittas, vt
redux posthàc pullos inuenias.

Ecclesias frequenter adibat, & orationi etiam domi semper
assiduus cilicio, & flagellis carnem domabat, quæ in cubili, ab
eo per obliuionem relicta, Mater, non præter admirationem,
aliquando reperit; Præterea eò modestus fuit, vt nunquam, à
terra oculos eleuare consueuerit; adeoque castus, vt Virgo vna
omnium voce diceretur.

Talibus quibusdam præludijs puer præparabatur ad eum, qui
se manebat in fortiori ætate conflictum, iamquè ipse Aduersa-
rium prouocabat. Hinc iam, idest ab abolescentia eius, cœpit
manifestiùs apparere, quid esset in homine, & gratia Dei in illo
vacua non videri. Ad Collegium Sancti Ildephonsi celebris Aca-
demie Complutensis missus, ibiquè litteris omnibus, ac præ-
sertim

fertim sacris adipiscendis intentus, non impatiens Magisterij: non fugitans disciplinæ: non lectionis fastidiens: non ludorum utiquè appetens, proficiebat supra omnes coetaneos suos in illa literatura, quæ illi competeat ætati; nam in disciplina morum, profectuquè virtutum, etiam super omnes docentes se in breui enituit, Spiritus Sancti vñctione magistra. Hac sollicitante exercebatur petere secretum, anticipare vigiliis, meditari in lege, refici parcius, & ante Crucifixi imaginem orare frequentius.

Et audito Patris obitu, cogitans nil sibi posse perire ex omnibus, quæ in opus pietatis expenderet; Domo paterna in Cœnobium instituta, alendis ibidem egenis Virginibus integrum patrimonium addixit; fœnerator egregius, id totum tradens, quod retinere nequibat, recepturus, quod nunquam posset amittere: modicum dimittens, centuplum accepturus: temporali se possessione abdicans, ut sempiternam hæreditatem assequeretur. Cuius exemplum imitata Agnes Garzia eius amita valde locuples fœmina, venditis omnibus, quæ possidebat, ea in pauperes erogavit, & Xenodochium quotidie inuisens, languentium obsequijs residuum vitæ consumpsit.

Thomas autem, ijs vitæ innocentia, morum integritate, ac omnium virtutum cumulo, ad vigesimum septimum ætatis annum, adductus, videns industrius vir, quàm in maligno mundo positus sit, & cogitans, qualem spiritum iam à Deo accepisset, simulquè attendens, se thesaurum hunc habere in fictili vase, verendumq; esse, ne impingeret, & frangeretur, & effunderetur oleum lætitiæ, quod portabat: mundo vale dicens, in Conuentu Salmantino Sanctum Augustinum sibi Magistrum, parentem, defensorem, quæsiuit; & cum, mira abdicatione suæ voluntatis, ac exacta Regularis instituti obseruatione, se veteranum militem esse, experimento comprobasset, ad eius Religionis spiritualem militiam, votis emissis, adscriptus fuit. Nouum iam bellum, contra vitium indixit Thomas, & qui de hoste validissimo in se ipso triumphauerat, illum de proximorum cordibus profligaturus, linguæ farculo coepit euellere, destruere, dissipare vitia, factitans quotidie praua in directa, & aspera in vias planas, verbo oris Domini; clamans etenim, non cessauit quasi tuba exaltans vocem suam, peccatores ad officium reuocare, & dæmonio-

rum.

rum genus, quod verbo eijcere ab obsessis animabus non poterat, orationibus, ieiunijs, crebrisquè flagellis expellere satagebat. Ita deniquè totus suus, & totus omnium erat, vt nec charitas à custodia sui, nec proprietas ab vtilitate communi illum impediret; Primus omnium in Chorum ingredi, vltimus ex illo egredi consuetus, in meditatione assiduus, in abstinentia exactissimus, in humilitate sublimis, ditissimus in paupertate, breui factus est in fluuium magnum, qui riuulus erat, & riuus ibat, & intumescerebat inundans, & negans omninò transitum volentibus malignari.

Quapropter, vix biennio elapso, Prior eiusdem Conuentus Salmantini suffectus, deinde ad præstantiora quæquè munia euectus, Prioris videlicet, Sancti Augustini Burgenfis, Visitatoris Prouinciarum Bethicæ & Castellæ, Prouincialis, ac Definitoris eiusdem Prouinciæ Castellæ, ac Prioris Vallisoletani, Viris vitæ sanctimonia & litterarum præstantia insignibus Sancti Augustini familiam auxit.

Regularem verò disciplinam penitus collapsam in Cœnobijs, quibus idem præfuit, indefesso studio, & grauia pæssus incommoda restituit, quare inter Reformatores Constitutionis Ordinis numerari promeruit.

Pro his autem eius in dies crebrescente fama, nomen grande adeptus est Thomas, itaut glo: me: Carolus Quintus Imperator Augustus, & Philippus Secundus Rex Hispaniarum Catholicus, eum Granatensi Ecclesiæ præficiendum Summo Pontifici præsentassent, nisi ille eam accipere constantissimè renuisset; Sua enim Cella, & sola tunica contentus viuens, omne sublime haud secùs, quàm suum præcipitium declinabat. Cæterùm accedentibus ad vim faciendam Superioris consilio, atquè mandato, à quibus ille pendeat totus, vix tandem proposito cessit; vacabat enim tunc Sedes etiam Valentina, cuius deplorabilem statum, ob diuturnam eius viduitatem, commiserati pij ijdem Principes, egerunt, vt Thomas illius curam suscipere cogeretur, idquè ex voto euenit: nam Thomas licèt inuitus, & multis cum lachrymis, cellam reliquit, & ad Ecclesiæ possessionem capeffendam, quouis fastu contempto, habitu tantùm Religionis indutus, vnico socio comite itineris adhibito, pedès contendit.

Vbi

Vbi cum multitudinem operantium iniquitatem, & esse tempus inibi comperisset, vt ne dum laici, sed etiam Clerici, sanam doctrinam non sustinentes, ad sua desideria coaceruarent sibi Magistros prurientes auribus: & à veritate quidem auditum auertentes, ad fabulas conuerterentur, repente coepit crebris ieiunijs, flagellis, orationibus, se victimam pro ouibus offerre, & Dei iram placaturus pro subditorum peccatis Altaria cumulare votis, hostijsquè pacificis. Mox coacta synodo, Clerum reformauit: nam, & zelans erat, nec deerat scientia, zeli modetrax; & quidem infirmus infirmis, & nihilominus potentibus potens, superbis restitit, verberauit arrogantes, non minus plebis infimæ, quàm nobiliorum. Magister, sanè ignis vrens in consumendo criminum vepres, securis in deiiciendo plâtationes malas, & in abolendo quolibet in Clero, & populo deprehensas malignitates per Angelos malos; clamans, iniquis, nolite iniquè agere, & delinquentibus, nolite exaltare cornu, pietatem vbiq; plantauit, vitium auulsit; quicquid enim indecorum, vel distortum obuiam habuit, non sustinuit oculus eius, sed velut grando grossos è ficibus, & sicut ventus puluerem à facie terræ, sic coram facie sua, eiusmodi nisus est pro viribus exturbare à grege suo; Ros verò vitalis irrigans, & fructificans, assiduis concionibus pueros Christianæ vitæ legibus erudiuit, adultos ad pœnitentiam peccatorum, & vitæ sanctitatem animauit; ac viros coenopertinaciter immerfos, extraxit. Ita enim cum concionari audientes intrinsecùs vulnerabantur, vt inde plurimi repente ad Confessarij pedes admoti, antea vitæ semitam deseruerint, quos verò pertinaciores experiebatur, ascitos, carnem ipsam flagellis coram eis obtundens, suo liuore sanari à Deo cum lacrymis, impetrabat.

Nec dignè quis posset exprimere, in quantis vexatus, quibus contumelijs affectus, quibus lacesitus iniurijs, blasphematus obsecraret, iniuriatus apponeret seutum patientiæ, vincens in bono malum. Et quidni vicerit? cum perseueraret, pulsans, obsecrans, arguens, increpans in omni patientia, & doctrina, quousque aliquandò tandem pulsanti aperiretur, & sequeretur, quod veritas pronunciauerat, secuturum; Cessit itaq; duritia, & domus exasperans sensim leniri coepit, paulatim correptionem adm-

admisit, recepit disciplinam; ita ut, qui iam populus Dei esse desiderat, Dei populus esset, & ipse, qui iam appetebatur iniurijs, Pater, & Dominus ab omnibus coleretur, & passim S. Paulus, S. Ioannes Chrysostomus, Christi Apostolus, Diuinus intellectus, ac cereus Diuini amoris nuncuparetur.

Et meritò Diuini cereus amoris vocitari conueniebat eum, qui tanta in Deum charitate incendebatur, vt crebrò dicere soleret, sibi tolerabilius futurum, se in infernum præmitti, quàm non diligere Deum, & præ ignibus, & tormentis magis terrenis, quòd, qui cruciantur in Inferno, Deum oderunt.

In proximum quoq; quoad temporalia, operosam charitatem æquauit, grauitate ætatis, & excellentiæ gradibus, iusta consideratione perpensis; pauper sibi, & pauperibus diues, hilaris dator, petitor rarus, verecundus acceptor, effudit animam ipsam esurienti, nec vnquam inter loculos inclusit salutem inopum: sacrilegium intelligens, rem pauperum eis denegare, & fassus, gloriã Episcopi esse, pauperum opibus prouidere, studere proprijs diuitijs ignominia, redarguebat auaritiã Clericorum, inquit, quod si penes se vel obolum pauperibus non erogatum, post obitum, comperiri contigisset, suum Cadauer Ecclesiastica sepultura indignum haberetur. Quare pingues Episcopalis mensæ redditus egenis distribuens, laceris induebatur vestibus, quas suis manibus resarciebat, nè si recentibus vteretur, pauperibus largius subueniendi, sibi facultatem adimeret: proprium cubile stratum asseribus, vel sarmentis adhibebat, nè noctes insomnes egenos ducere permitteret: ac tandem ventri subtrahens, vt esurienti escam pinguius præstaret: duas inter se contrarias affectiones, propriam scilicet satietatem, & fratris famem, mirabili continentia temperabat.

Ob eiusmodi verò sublimis, & omnium præstantissimæ virtutis diurnum exercitium, Thomas ita Diuina consuetudine frui promeruit, vt planè à sensibus abstraheretur, nec ministrum succutientem vestem, dum sacra conficiebat, aduerteret, imò semel eleuatus à terra duodecim horarum interuallo permanserit; Ac propterea à concionibus prorsus vacare, & à Diuinorum operatione palam abstinere coactus est.

Ecclesiasticæ libertatis acerrimus vindex, Rectorum mundi
minis

minis nunquam flecti potuit, quia illam pro munere non tueretur; & semel expetitus à Canonicis Cathedralis, vt Collegam ad carceres laicales detrusum, sibi restitui mandaret, inquit, nè dubitetis fratres, etenim ipse magis gloriosam mortem, quam odibilem vitam amplectar, & lubens ad supplicia præibo; institutque subindè, sibi Præbendatum reddi, & Regios Ministros pertinaces adhuc anathemate plexit, Ecclesias interdicto subiecit: verum illi obstinatiores effecti, ingentem Thomæ vim animi, varijs artibus frangere studuerunt; fracti tamen ipsi, Præbendato è carceribus liberè dimisso, publicæ poenitentia subiecti sunt.

Erectis demum tribus Collegijs Compluti, Oriolæ, ac Valentia, in febrim incidit, & lecto decubuit, & populus Valentinus cum illo omnis: febre autem inualescente cum prorsus desperaretur de vita illius, ab Episcopo Segriano eius Suffraganeo, propè iam esse mortem in ianuis, audiuit. En homo securus in morte, & nedum mortuus, iam certus de vita? exultavit vt Gigas ad currendam viam, eleuatis ad Cælum oculis, inquit, *Letatus sum in his, quæ dicta sunt mihi, in domum Domini ibimus, & mox iactando cogitatum suum in Domino, ait, Domine, si adhuc, populo tuo sum necessarius, non recuso laborem, sin minus, cupio dissolui, & esse tecum.* Et pauperrima supellectili inter pauperes familiares diuisa, quinque mille aureos, quos Oeconomus familiae necessarijs clam asseruabat, eiquè agenti animam propalauerat, statim in egenos erogari iussit, & audito, quòd omnibus pauperibus satius subuentum esset, verum mille, & quingenti aurei restarent, turbatus addidit: *Cur hic me detinetis adhuc, nè eam ad fruendum bono, quod mihi parauit Dominus? puto enim præsentem vitam protrahet, vsquè dum sciam, nihil domi superesse; Properate igitur, & opus absoluite, nè ipse diutius hic in labore remorer, sed tandem in pace Christi quiescam.* Eiusmodi verò nummorum residuo pauperibus distributo, Deo gratias agens, ita affatus est; *Nunc letus ad agonem propero, nudus cum nudo, nil habens vnde tenear, strenuè luctaturus.* Vocatus est Clerus, adfuit, & ille oculos eleuans in eos, inquit, mei memineritis, ego vestri (si licuerit) non obliuiscar: licebit, confido. Credidi in Deum, et omnia possibile sunt credenti, amaui Deum, amaui vos, et Charitas nunquam excidit. Mandata Do-

50
mini custodite, debitam sanctitatem tam excelsa ministerio ser-
uate, & Apostolicæ Sedi obsequentes vos perpetuò profiteamini;
Mox unctus est sacro Oleo, & sumpto Viatico, recordatus, quòd
nihil in diuisione suppellectilis cuidam pauperi Commentariensi
tribuisset, illi, ad se vocato, cubile, in quo iacebat, elargitus
est, eundem rogans, vt obliuionis pœnam ipsi remitteret, ab eo-
què, renuentibus familiaribus ipsum humi super stoream proster-
nere, eiusdem cubilis vsum pro Dei amore flagitauit, vsquè dùm
moreretur.

Demùm semel adhuc sub speciebus videre cupiens Deum,
Saluatorem suum, quem protinus facie ad faciem intueri posse,
sperabat, innuit, vt in suo cubiculo sacrificium conficeretur,
& interim sibi legi voluit Euangelium Passionis Domini, eoque
audito, & mira pietate, Augustissimo Sacramento, ad eleuatio-
nem adorato, præ gaudio vna lachrymarum profundens, recita-
uit psalmum: *Nunc dimittis seruum tuum Domine, secundum ver-
bum tuum in pace:* addiditquè versum: *In manus tuas Domine
commendo spiritum meum,* & hæc dicenti, die octaua Septem-
bris, vesperi Natiuitatis Beatissimæ Virginis inter septimam, &
octauam horam anno salutis millesimo quingentesimo quinquage-
simo quinto, ætatis suæ sexagesimo octauo; dedit Dominus
feruo suo somnum; & ecce hæreditas Domini filij merces fructus
ventris. Cumquè populus Valentinus, qui audita Parentis de-
sperata salute, Dei misericordiam imploraturus, stationibus, &
supplicationibus totus intentus erat, percepisset, se iam eo præsi-
dio destitutum, quò diutiùs iuuari enixè poscebat, in gemitus,
& suspiria se dedit: gemitus quidem vsu, non ratione laudabi-
les, cum pretiosa mors Sancti in conspectu Domini, gaudio, haud
mœrore miscenda sit. Cadaueris verò aspectu in tam ingenti
iactura idem populus adeò se leuari posse putabat, vt illud Pon-
tificibus indumentis, & florea corona Virginitatis eius infi-
gne, ad Ecclesiam Beatissimæ Virginis de Succursu delatum, hu-
mo tradi abnuisset, nisi fratres eiusdem Monasterij sepulturæ ho-
ram occultassent; talis enim erat gratia Cadaueris, vt viuenti
non dissimilis appareret, eadem viuacitate vultus, serenitate ea-
dem, qualis esse solet in dormiente, adeò ut mortem nil horum,
tulisse, magis auxisse plurimùm, putaretur.

Ac-

Accessere subindè veneratio, & assidua populi frequentia, non solum ad eius sepulcrum, sed ad Cubiculum, in quo Compluti studijs vacans habitabat; etenim se mirabilem Deus, opem Thomæ implorantibus, ostendebat.

Editis proptereà processibus, tum auctoritate Ordinaria, cum Apostolica in genere, & in specie, ijsquè discussis in Rota, & in Congregatione Sacrorum Rituum, decretum emanauit super validitate, & releuantia eorundem, nedum quoad famam, & crebrescentiam famæ sanctitatis, & venerationis, verum etiam quoad virtutes, quas in Thoma heroicè claruisse, eadem Congregatio declarauit.

Siquidem ille fines rationis, vsus imbecillis naturæ, ac experientia terminum transgressus, in ualidam humanæ mentis aciem, per fidei virtutem, in æternitate fixit: ac intellectum, fidei mercedem passus, nō intellexit, vt crederet, sed credidit, vt intelligeret, & nedum credidit, sed iustus ex fide viuens, ad iustitiam operatus est; ambulans verò per fidem, ad spem peruenit, qua ad id, quod credidit, se peruenturum certissimè confidit; & tantum adherere Deo, ac ponere in eo spem suam, bonum esse arbitratus, fallacem hominum spem, fluxamquè seculi fortunam contempsit.

Et per charitatem, qua flagrauit in Deum, proximi dilectionem gignens, & per amorem proximi, Dei charitatem enutriens omnibus omnia factus est, vt fidelium animas Christo regeneraret: optimèq; intelligens, panem esse famelici, quem tenuisset, nudi tunicam, quam in abdito conseruasset, discalceati calceum, quem penès se marcescere pertulisset, egeni argentum, quod possedisset, omnia disperfit, dedit pauperibus, & fidelis seruus, & prudens, quem constituerat Dominus super familiam suam, vt daret illis in tempore tritici mensuram, non ibi bona reliquit, vnde exire debebat, sed illò præmisit, quò iturus erat, illic substantiam suam collocauit, vbi Patriam habebat, thesauros tantum in Coelis constituens, in quos vnicè respiciebat. Ad cognoscendam verò prudentiam cor suum inclinauit Thomas; præsentia ordinauit, ac præteritorum non immemor futura præuidit: non superbijt, nec vnquam curauit de seculi rebus, vt potè caducis; tanquam aliena se habere, quæ possidebat, aduertit: & nihil præter rectum, et laudabile gessit.

Iustitiæ autem virtute præditus, nil sibi alienum vindicauit, sed cuiusque Ius suum tribuens, propriam neglexit vtilitatem, vt communem seruaret æquitatem: quò demùm in iustitia apparet in conspectu Domini.

Fortitudine animi quidem insignis, vtpotè perfectè sciens quid tolerandum, quid uè non perferendum sit, aliena mala fortiter tolerans, aduersus omnia vitia inexpiabili prælio decertauit, ac iniurijs affectus, contumeliam non doluit, sed lapsum, lædentis ingemuit: prosperis non eleuatus, tristibus nunquammersus.

Ac tandem virtute temperantiæ non impar, dum vita eius corporis artus vegetauit, fuit castus, sobrius, & quietus, quoscunque appetitus, & naturales motus, virtute reprimens, atque sedans.

Ex quarum omnium virtutum cumulo Spiritus Sancti dona, satius deducuntur, quæ sanè cum illis indissolubili nexu sociantur. Quamobrem eorundem probationis narratione prætermissa, ad alios causæ progressus procedam.

Successiuè Congregatio censuit, constare de miraculis, & propterea, declarato quòd posset ad Beatificationem deueniri, Paulus Quintus decreto Congregationis annuens litteris datis decimo octauo Calendas Octobris, anno millesimo sexcentesimo decimo octauo, Thomam vti Beatum coli posse concessit; mox alijs miraculis in eadem Congregatione discussis, & approbatis, firmatum fuit octauo idus Decembris anno millesimo sexcentesimo vigesimo primo, tutò posse ad solemnem eiusdem Beati Canonizationem procedi.

Denique in executionem decretorum Sanctissimæ Inquisitionis, duobus alijs miraculis post Beatificationem peractis, nuper per Sanctitatem Vestram approbatis, communi iudicio, & vno ore, ad Canonizationem Beati Thomæ tutò posse deueniri, repetitum fuit; eò quòd plurimum expedire visum sit, vt is fidelibus celebrandus proponatur, quem si imitari non pigeat, id quidem non nisi cum ingenti cuiusuis conditionis hominum vtilitate fiet, vtpotè Beatus Thomas, puer, laicus, Regularis, Sacerdos, Præsul, innocentia æquè seruata, charitatis exercitium nunquam prætermiserit.

Nè verò miraculorum narrationem prorsus præteream, à breuitate minimè discessurus, ea tantùm percurram.

Dum inter viuos Thomas degeret: Cum semel horreum Episcopale tritico penitus exhaustum, Ministri scopis mundassent, imperato subinde per Thomam, vt pauperi foeminæ subsidium frumenti daretur, horreum adeò plenum tritico inuentum est, vt grana è ianua rimis redundarent, eaquè vi frumenti compressa, vix posset obserari.

Quendam egenum Casaraugustanum quadraginta quinque annorum paralyfis morbo contractum, & pedum officio prorsus destitutum, signo Sanctissimæ Crucis super eum producto, Thomas momento sanauit.

Post mortem verò. Paulus Franciscus Cardona septem mensium labore febris consumptus, ac tandem extinctus, Thomæ auxilio per Genitricem implorato, in vitam reuocatus est.

Sperantia Valeria febris decem mensium vexata, ac vita functa, Thomæ intercessione reuixit.

Francisca Nadal læthali carcinomatis morbo, ad extremum vitæ perducta, semel, nec frustra, Thomæ ope efflagitata, pristinae sanitati restituta est.

Catharina Vincentia insanabili plagarum morbo quinquennio affecta, dum exhaustis viribus iam posita esset in extremis, ad Thomæ patrocinium confugit, & perfectam sanitatem recepit.

Marcella Lizania triennis ophthalmiæ morbo diù excruciatâ, à Medicis tandem derelicta, dum pro salute illius, sacrum in Altari Beati Thomæ conficeretur, repente lucem ita perfectè recuperavit, vt Solem sinè læsione aspiceret.

Petrus Antonius Sutor pedibus adeò impeditus, vt nequè fulcimentis innixus incedere posset, Thomæ se deuouit, & incessum liberum obtinuit.

Iacobus Ceruera incurabilium vlcerum dolore quatuordecim annorum spatio vexatus, & humanis remedijs iuuari posse diffusus, Thomæ præsidium expostulauit, & sanus euasit.

Vincentius Cyprius forti paralyfi correptus, Thoma exorato, repente breui somno sopitus, & experrectus, se prorsus immunem à morbo reperit.

Catharina Montalta lactis defectu cruciata, eò quòd ob rei

fa-

familiaris inopiam, infantem alteri lactandum tradere non posset, admotis ad vbera flosculis, quibus Thomæ Sepulchrum respersum erat, in instanti, lacte adeò fecunda euasit, vt illud è papillis præ copia diffuaret.

Ludouicus Lemosy Chirurgus à podagræ morbo, quo sex annorum spatio laborauerat, sola Thomæ intercessione sanatus, eò præseruatus est, vt nunquã exindè, vel minimam recidiuã passus sit.

Ioannes Alapont buccini pulsator in morbo deformis herniæ, viginti quatuor annorum curriculo, confirmatus, dum ferè ageret animam, auxilium Beati Thomæ implorauit, & dicto citius, recessit ab eò morbus, & omnis pariter ægritudo.

Vincentia Mattheu ex imo putei tres ferè post horas vnco exanimis educta, exorato per Parentem Beati Thomæ præsidio, vires, ac spiritum reassumpsit.

Et hæc sunt, Beatissime Pater, nonnulla ex innumeris fermè signis, quæ testes attulerunt, à Congregatione Sacrorum Rituum discussa, & præter hæsitationem approbata, clariora scilicet, quæ Deus edidit argumenta, tum in vita, cum post mortem Beati Thomæ, vt eiusdem Serui sui amicitia Sacramentum nobis aperiret, cum satiùs merita benedictis miracula declarant. Quamuis non mirum, quòd mira operatus sit Thomas mirabilis ipse: immò non ipse, sed in ipso Deus, qui facit mirabilia magna solus, mirabilis in Sanctis suis. Et hinc præuia discussione, & approbatione virtutum in gradu heroico, sanctitatis Thomæ argumentum hausit eadem Congregatio, imò veriùs Sanctitas Vestra, quæ nouissimè iussit, isthæc ipse in Augustissimo Senatu referrem: idem enixè poscentibus Philippo Quarto Hispaniarum Rege Catholico, Regnis, Præsulibus, Vniuersitatibus, Academijs, & Proceribus totius Hispanicæ ditionis, necnon vniuerso Ordine Eremitarum S. Augustini. **Dixi.**

Prædicta relatione absoluta, Sanctissimus sub his verbis Cardinalium sententias exquiruit.

Audistis venerabiles fratres quæ Beati Thomæ de Villanoua Archiepiscopi Valentini præcellunt, et merita virtutum, & miraculorum insignia. Placet nè vobis, vt ad eiusdem Beati Canonizationem procedatur?

Tunc

Tunc singuli Cardinales, verbo tantum, Placet, vnanimi voto approbarunt sensum procedendi ad solemnem B. Thomæ Canonizationem. mox in eodem Consistorio fuerunt è more præconizatae, & propositae Ecclesiarum prouisiones.

Statimac absolutum fuit Consistorium prædictum, Typographo Camerali curam imprimendi Relationem præfatam demandauit, quam impressam à Procuratore Generali Ordinis Sancti Augustini singulis Cardinalibus, & Episcopis, in Vrbe degentibus distribui curauit, vt ex illa iidem merita Canonizandi percipere, & Sententias in Consistorio semipublico proferendas prudenti iudicio desuper firmare, easquè in scriptis redigere possent.

Feria secunda die 9. Septembris Cæremoniarum Magistri, iussu Summi Pontificis, consignarunt Cursoribus schedulam Intimationis Consistorij publici :

Feria quinta die 12. eiusdem celebratum fuit huiusmodi Consistorium publicum in Aula Regia Quirinali. Sanctissimus, præeuntibus Cruce, & Cardinalibus, sede vectus, ad Aulam prædictam è Cubiculo Paramentorum vulgò nuncupato, perrexit, indutus Pluuiali rubeo, Phrygio opere elaborato, & mitra redimitus. Ascendit solium, sedit, & excepit illicò Cardinales cappavioacea amictos ad obedientiam; mox Ego Diaconis Assistentibus innui, vt ad sedile Diaconorum se reciperent, & confidentibus omnibus, facultate à Sanctissimo obtenta, Consistoriali Aduocato Domino Marco Antonio Buratto imperaui, vt Relationem inciperet, quam his verbis idem absoluit.

In Terris humana mens B. P. Cœlo oriunda intra capitis nostri claustra carcerem sortita est. Ita impiè, nè capite damnata captiuitatem suam, sibi non tam miserabilem, quàm mirabile ipsa sentit. Ad solatium enim carceris in ipso carcere portenta patrare quotidie iubetur administra numinis natura, quæ dum, è vinculis abducere nobilem captiuam, eamque per vniuersas Mundi plagas deducere non posset, excogitauit, quomodo induceret, inferretque Mundum ipsum in carcerem; vt ad fallendas captiuitatis horas, præsto esset Mundus planè solatiorum. Per satellitium sensuum rerum omniũ imagines accersitæ adesse iu-

ben-

bentur. Satis felix foret humanæ mentis infelicitas, nisi etiam
 ingruentium cupiditatum affultus vrgeret. Et verò quid homi-
 ni miserius, cum eius mentem affectuum tumultus exerceat, & ir-
 requieto permiscet ambitu. Video ex illa fronte centum erum-
 pere curas, mille simul diffluere lineas, rapit honorum fumus,
 gloria militiæ, questus mercaturæ, & si Deo placet, etiam Triū-
 phus Capitolij, & dum sibi vnum spectat, vnum intendit, sex-
 centa vellet, & qui ibi inhære videbatur immobilis, idem, &
 ibi, & alibi, et nullibi, et vbique, peruagatur. Modò libens rece-
 dit à placito, modò inuitus contendit in vetitum, perinde, ac si
 velit, quod nolit, probet, quod improbet. In dubio fluctus, in
 pertinacia scopulus, perculsus metu futuri mali miser est, ante
 miseriam: Elatus fastu, auras, et ventos captat, non intelligens
 quantum expediat homini fugere ventum, qui puluis est. Si cu-
 riosus, omnium satagens, si deses, omnia negligens, sibi què in-
 constans, semper sua volubilitate rapitur.

Accedit ad miraculum, et humanæ sortis limites nimium ex-
 cedit, nec intra mortalis est conditionis aleam, si quando homo
 huiusmodi in lutea, qua promitur materie constitutus, in tam
 misera pereuntium conditione, in tam lubrico mortalitatis
 pondere, se se sarctum, tectum què seruat, et in publica comili-
 tonum strage, aut fuga adhuc pugnare obsistit vestigio hærens
 suo, Coclite maior, in ponte ingruentes sensuum furias, compe-
 scit solus.

Ad miraculum accedit, et prodigij genus est, non minus ra-
 rum terris, quam gratum Cœlo, nulla vnquam obliuione delen-
 dum, nulla vnquam celebritate fraudandum. In hoc Theatrum
 affero Thomam. Hic est, quem in præsentì Sanctitati Vestræ pro-
 ponere, ex mei muneris officio, debeo. Is nunquam sui dissimilis,
 adeò constanter eundem vitæ seruauit tenorem, vt eū qui semel
 viderit, eundem viderit semper. Eadem in viro hoc constantissi-
 mo, penè dixerim supra omnes, propositi sui tenacissimo, eadem
 inquam virtutes adeò floruerunt, vt nulla sensuum illecebra,
 nulla animi perturbatio, à recta virtutum semita deflectere coe-
 gerint, eò contendentem constantissimè, quò diuinum vocabat
 beneplacitum, Scilicet: In lege Domini voluntas eius.

Hispania Sanctimonix ferax, magnorum què virorum foecun-
 dis-

57

cliffima parens Thomæ dedit cunabula in oppido fontis plani Toletanæ Diœcesis anno supra millesimum quadringentesimo, octogesimo septimo, genitoresque sortitus est Alphonsum de Villanoua, Luciamque Martinez Castellana, ambos meritis pietatis insignes, quorum summa religio, vel ex eo summopere commendatur, quod fidei Catholicæ studiosissimi, suam domum Inquisitoribus in ea Prouincia S. Officij certum, perpetuumque hospitium esse voluerint. Puer nil puerile præfererat, præter innocentiam, & nomen. Non ille (vt pueris mos est) aut flecti facilis, aut pertinax. Non rogitando impudens, non oblectando contumax. Alacer quò virtus vocasset, quò ludus, & voluptas immobilis. Parentibus obsequentissimus morem gerebat, quorum, præceptorumque dicta, veluti voces è Cœlo delapsas reuerentissimè excipiebat, quorumque iussa, non tam exhaurire, quàm anteuertere satagens, totus ab eorum nutu pendeat, maximè erubescens, si quando ipsorum forsan non præuenisset imperia.

Ipsius propensæ in pauperes voluntatis primæ significationes fuerunt, in tenera adhuc ætate, quæ alimenta perpetuò avidissimè appetit, refectiuunculam sibi, gymnasium petenti, dari consuetam, propriæ necessitati denegare, vt eo cibo pauperculos refocillaret, sibi que etiam indumenta detrahere, quibus aliorum tegeret nuditatem; & si quando mater è domo discedens, solitam pro egenis stipem, quam quotidie dabat, non præparasset, obuia quæque alacri manu eis porrigere, ne de sua spe frustrati abirent, & si præter eos alij superuenissent, sui etiam prandij portionem libentissimè, elargiri. Quod cum ea conditione per se fieri à matre impetraret, vt ea die abstineret à prandio, pactis religiosissimè staret, impransus omnino abiens.

Hæc, vt alia plurima taceam, quæ singillatim recensere nimium esset, nascentis huius lucidissimi Solis primi albores fuerunt, admirabilis futuræ eius lucis indices, ac prænantij.

In ipso adoleſcentiæ flore, non solum vis nature vincere eum non potuit: sed nec etiam in minimo flectere, cum maturis moribus lubricam frænans ætatem, inter blandientium vitiorum illecebras, pudicitia candorem illibatum seruans, carnemque reluctantem, inedia, flagellis, catenisque in seruitutem redigens, post periculosissimum illud certamen victor euaserit, & in signum

H inta-

intactæ integritatis ad Sepulcrum, florea redimitus corona, quasi triumphans elatus fuerit.

Vix quarto lustro expleto S. Ildephonsi Collegium, in Academia Complutensi, petijt, vbi non tam præstantissimi ingenij felicitate, quam assiduitate, labore, & constantia, quid quid bene loquendi artes castigant, quid humaniores expoliunt, quid facundiores illustrant, exhaustit.

Nec passus angustis hisce finibus se teneri, vastam Philosophiæ, ac Theologiæ amplitudinem emensus, mirum quam ingenti omnium scientiarum studio animum locupletarit, quam diues euaserit. Euasit inquam? neque enim dum interiores illos naturæ recessus perscrutatur, ab intimo Cœli aciem amouit, feriarum otia, quæ sodales oblectamentis addixerant, turbulenti semper, & non rarò temulenti, ipse Deo taciturnus ante Crucifixi Imaginem, necnon in carnis castigationibus sacrauit.

Patre orbatus, vt suæ charitati erga pauperes incrementum daret, Euangelici dicti memor: Vade, vende omnia, quæ habes, & da pauperibus, rogauit matrem, & obtento eius assensu, paternam domum, vna cum reliquo patrimonio, nobilibus alendis foeminis addixit, atque ita bonis, voluntaria abdicacione relictis, de superis tantummodò cogitans, coelestem in terris vitam, acturus, in ipso ætatis magis vigentis flore, renunciare sæculo, generosè deliberauit, seque in arctissima Eremitarum S. Augustini religione Sodalitij Salmantini inclusit. Vbi ea moderacionis, atque obseruantia præstantia enituit, qua alijs regendis, exemploque firmandis à suo præceptore præpositus videretur. Religionem solemniter professus, rarus erat in atrio, multus in Templo, totus in precibus, in sacris euoluendis paginis non assiduus modo, sed perpetuus, vt Deo magistro disceret, quid agendum esset, dum fixum illi erat, non nisi agere, quod Deus iuberet: Omnes Regularis disciplinæ gradus mirabili celeritate emensus, vt vix biennio elapso Conuentus Salmantini Prior renunciaretur. Decebat enim religiosa perfectione cæteros antecedentem, cæteris etiam dignitate præesse. Prioris dein Burgensis Sancti Augustini, Visitatoris Prouinciarum Castellæ, ac Bethicæ, Prouincialis, ac Definitoris pariter Castellæ, Priorisque Vallisoletani munia inter omnium plausus obiuit. Regularium

rium scilicet dignitates non substinuit, sed illustravit. Quibus in muneribus solitudine, assiduitate, ac vigilantia nunquam defessus in numerum totius insuper ordinis Reformatorum ascribi meruit.

Verum ex illis claustris fama sanctitatis Thomæ erumpens, ad aures Caroli V. Imperatoris, atque eius filij Philippi Regis Catholici delata pijssimi illi æquè, ac Potentissimi Principes, è re Christiana fore censentes, illud præclarissimum lumen, non sub vnius Coenobij modio latere, sed supra candelabrum positum toti Ecclesiæ lucere, illum ad Archiepiscopatum Granatæ tunc temporis vacantem Pontifici præsentarunt. Quem tamen honorem, homo ab omni mundano fastu penitus alienus, quandiu potuit constantissimè recusavit: à quo proposito nunquam etiam recessisset, ni eius Superiorum auctoritate intercedente, obedire coactus fuisset. Eis siquidem in vim sanctæ obedientiæ, censurarumque insuper comminationibus seuerè præcipientibus, cum non humiliter obtemperare, contra votum à se emissum esse existimaret, se humiliter Diuinæ vocationi subiecit.

Verum cum eodem tempore Ecclesia Valentina, ob diutinam Pastoris orbitatem, celerem reparationem exigeret, nec melius eius Cleri, plebisque necessitati consuli posse videretur, quàm Apostolicis Thomæ virtutibus, illum, Granatensi sede præterita, ad Valentiam mittendum potius esse censuerunt, vbi vtiliorem Deo operam nauare potuisset.

Episcopale ministerium à requirendo, quod perierat auspiciatus, incredibili solitudine, quidquid infirmum erat consolidavit, quod ægrotum sanavit, quod contractum alligavit, quod abiectum reduxit. Quid enim vnquam pro suo pastoralis munere prætermisit? Quid non præstitit, quod vigilantem pastorem deceret?

Exactissima Sanctionum Ecclesiasticarum obseruantia, clericalem disciplinam restituit. Diuinis laudibus ad singulas horas præsens, Deo frequentiam reddidit; impollutæ vitæ exemplo modestiam, honestatemque reparavit, seque omnibus præeunte, perditos, deuiosque ad rectam tandem facile reuocavit.

Eius studium erat, inimicos conciliare, dissidentes compone-

re, scandala refecare, pupillis, orphanis, viduis, calamitosis, & cuiicumque miserabili subuenire, suoque patrocinio tueri. Pauperes siquidem omnes, vt carissimos filios in visceribus habebat.

Ecclesias, temporis iniuria dirutas, restaurando, Diuino honori consulebat: ac cerimusq; Ecclesiasticę dignitatis, atq; immunitatis vindex, rebus, personisq; sacris omnium reuerentiam obstraxit, ea in violatores seueritate animaduertendo, vt vellet eos præ foribus etiam Ecclesię publicam pœnitentiam agere, & demum vt breuiter multa perstringam, ipse factus forma gregis, inculpata vitę normam diuini prædicatione verbi præscripsit, potens in opere, & sermone cunctorum rexit affectus, actusque direxit. Singulorum correxerit excessus, honestauit mores, vitamque composuit.

Ex quibus licet pateat, qui nam in Thoma omnium virtutum consensus esset, tamen de heroicis, Christianisque potissimum, quibus eis temporibus solus sine emulo claruit, pauca subtexam.

De viua, atque ardentissima eius fide, tot præcones habemus, quot opera ipse fecit. Sicut enim in fide est operum ratio, ita ex operibus suę fidei fortitudinem probauit, palam omnibus, ac Philippo potissimum Rege Catholico audientibus hæc verba (de ineffabili Trinitatis mysterio loquens) pronunciauit. Dicam filij tametsi vobis non à temeritate distare forsan videbor. Fides tua Domine in Sanctis tuis, qui in huiusmodi testimoniorum scrutinio versantur, vix fides est, quando iã de fide in clarissimam lucem transferit, cui firmissimo innixus fundamento addebat. Tolerabilius sibi fore in infernum præmitti, quàm Deum vnquam obliuisci, cuius sibi fides certissima erat.

Paupertatem quam Christus sua æstimatione pretiosam fecit, velut proprium Ecclesiasticorũ patrimonium adamauit. Non oblitus Christum suis discipulis prohibuisse, ne duas tunicas haberent, vna contentus fuit, quam ex veteri scapulario proprijs manibus non tam consuerat, quam contexerat. Stora eius cubiculi ornamenta erant in lectulo vili, atque abiecto, & super farramenta etiã tantillũ capiebat quietis: frugalis illi mensa fuit ad solam tantummodo refectionem, de qua, quid superesset pauperibus dari iubebat. Non peram, non loculos habebat, sed pecuniam,

vt

vt pro se orarent, in sinu pauperum recondebat.

Semet hominem noscens profundissima humilitate sibi ipsi ylescebat, de magisterio Christi, qui solam humilitatem docebat, superbiam non addisci dicebat. Qua in scola eruditus semet ipsum contemnens obtreccationes, & ludibria, nihil faciebat. Contumelias, & iniurias non dimittebat solum, sed ex eis gaudebat, quibus ærumnas, patienter ferendo, præpararentur, ab omnique fastu abhorrens, Archiepiscopus renuntiatus, è monasterio ad Ecclesiam pedester vno locio comitatus in habitu monachali perrexit. Germanumque fratrem summo opere ornatum ad se illuc venientem, non agnoscere simulauit, quem postea, honestiori habitu indutum, vti fratrem excepit, solisque quinquaginta nummis donatum dimisit. Quare non mirum si profundissimæ humilitatis fundamento innixus se vsque ad Coelum sua sublimitate extulerit.

De prodigiosa Thomæ charitate verba non facerem, nè crederer forsan magis mira, quam vera narrare, nisi ea è publicis, probatissimisque documentis desumpissem.

Ardentissimæ charitatis feruore totus in Deo, & Deus in illo erat; nõ tam Episcopus animarum, quam Pater pauperum, omnes suæ Diocesis exurientes repleuit bonis: Eos vti sacri patrimonij Dominos habebat, se verò, vt bonum patrem familias pro dispensatore solum gerebat. Vt Ecclesiasticas opes fideliter distribueret, egenorum Catalogum conscripserat, & penes se retinendo, inter eos integrum censum ea seueritate diuidebat, vt quandoque ei etiam necessaria deessent. Et si Episcopalis mensa ad omnes sustentandos forsitan non sufficeret: exigua supellectili, ipsa veste supplebat, quam vnicam habebat. Qua in dispensatione non respiciens carnem, & sanguinem, matrem ipsam repulit, pro duobus consanguineis flagitantem: dicens, ea pauperum esse; licet obsequij filialis non immemor, quinquaginta solos nummos vtrique donans, ne pauperes fraudaret, dimidium è consueta mensa portione detraxit. Suæ Diocesis captiuos à Maurorum seruitute proprijs sumptibus redemit.

In alendis proiectis, ingentem aureorum summam impendebat.

In adolescentes piè, ac liberaliter educandos magnos proventus

uentus attribuit. Collegijs Valentino, Oriolensi, ac Salmantino, è quibus successiuis temporibus, non pauci doctrina, ac sanctitate illustres prodierunt, quemadmodum, & nubilibus puellis pro eorum egestate, & conditione largè subueniebat, & nobilibus etiam quingentorum aureorum dotem (ex illorum temporum consuetudine amplissimam) assignauit. Ita vt dici possit nullum hominum genus in ea Prouincia fuisse, quod sua largitate, ac beneficentia ab indigentia non liberauerit. Quo misericordiae opere, eos etiam à peccatis eripuit, cum nullum sit scelus, ad quod necessitas, & inedia non impellant.

Et quia efficacissima est ad exorandum Deum postulatio, cui pietatis opera suffragantur, non mirum si Thoma pro indigentibus flagitante, vacua ipsius horrea, in quibus, ne quidem granum frumenti remanserat, ita momento temporis exuberarint, vt nec etiam præ nimia affluentia fores aperiri possent. Miraculum certe grande, quod omnium forsàn miraculorum admirationem superat, cum non vt olim in solitudine panes ex panibus multiplicauerit, sed ex nihilo noua frumenta creauerit? Et quid etiam maius cum ad cumulum voluerit Thomæ eleemosynis miraculosam vim inesse, vt patuit, cum quædam miserabilis quadraginta annorum paralyti afflicta, vna cum stipe ab eo integram sanitatem recepit.

Eadem charitate exæstuans, se pro eis holocaustum offerebat, quos obsecrando, & arguendo corrigere non potuisset. Eis enim præsentibus se vsque ad sanguinem flagellando, semetque eum lachrymis increpando, cuius peccatis factū fuisse dicebat, si non resipuissent, sic compungebat, vt non panitere, & non ad meliorem frugem redire non possent. Sacerdotem eius monita spernentem non minis terrendo, sed solis blandissimis verbis rogando, ad rectam semitam reuocauit.

Canonicum suæ Cathedralis Romam mittendum ad se vocauit, ac in proprio cubiculo semestri detentum poenitentiae auocauit.

Michael Vincentes concubinatus foedatus crimine, ad Concubinam demittendā adactus, quam Thomas inter poenitentes mulieres in Monasterio cluserat, per fenestram è Coenobio nimis audax extraxit. Sed eum tametsi Ecclesiasticæ immunitatis indignum,

dignum, non minis non carceribus terruit, sed sola tantum clementia, emendatum exemplar in posterum omnibus præbuit.

In mentis eleuatione nimis assiduus, à concionibus alijsque sacris functionibus se abstinere cogebatur. Inter quæ illud præteriri non potest, Quod die Ascensionis Dominicæ Officium Diuinum psallendo ad anthiphonam Nonæ, quæ dicit, *Et videntibus illis eleuatus est*, ipse quoque eleuatus per duodecim horarum spatium, omnibus videntibus, immobilis mirabiliter permansit.

Solatia è calamitatibus emergunt, cum Cœli præmia augentur. Cum in febrim incidisset Episcopo Segriano, desperatam eius salutem nuncianti, gratias egit, & miro cum iubilo dixit. *Letatus sum in his, quæ dicta sunt mihi in Domum Domini ibimus*, addendo, si adhuc Populo tuo sum necessarius non recuso laborem, sin minus, cupio dissolui, & esse tecum.

Hic verò illud suæ paupertatis testimoniū prætereundum mihi non est. Quod peculio domestico iam diu consumpto, quæ pauperimæ supellectilis extabât, inter pauperes familiares partitus est. Oblitus cuiusdam Commentariensis patris familias, cubile, in quo ægrotans iacebat, cum nil aliud ipsi superesset, ei donauit, & vt tunc quod suum erat auferret, innuit: At reuentibus adstantibus, id agi non posse, nisi eius celerioris vitæ periculo afferentibus, Thomas mira humilitate pro visceribus Christi vsum cubilis vsque ad mortem à Commentariensi postulauit.

Per Oeconomum quinque milliū aureorū summam propalam (haud oblitus, sacras opes esse alimenta paupertatis, non oblectamenta superbiæ) pauperibus distribui mandauit, at ei relato omnibus pauperibus Ciuitatis abundè subuentum esse, & adhuc mille, & quingentos aureos superesse, memor, Cœlum quoque esse venale, si pia liberalitas proxeneta fiat, eos itidem illis dari iussit. Iamque omni, quod mortale saperet exutus, quibuscumque terrenis expoliatus, cum se iam proximum Cœlo videret, ad immortalitatis præmia properans, dixit. Cur me hic detinetis adhuc, nè ad gaudendum bono, quod mihi parauit Dominus, euolem? Properate igitur, & opus absoluite, ne ipse hic diutius in labore anxius viuam, sed tandè in pace quiescam: Et Deo gratias agens addidit: Nunc lætus ad agonem propero, & iussit

lit

fit se sacro oleo muniri, Cleroque vocato vitæ sanctimoniam, perpetuamque erga Sedem Apostolicam obedientiam ex testamento legauit. Sacrum post hæc audiuit, & in Eleuatione Venerabile Sacramentum mira deuotione, ac humilitate adorauit. Denique lachrymarū vim profundens recitauit Psalmum. *Nunc dimittis seruum tuum Domine: eoque absoluto subdidit, in manus tuas Domine commendo spiritum meum,* & hæc dicens, vt perpetuò in Cœlis fulgeret, extinctus est die octaua mensis Septembris MDLV. inter septimam, & octauam horam.

Sed Deus magnalia, & mirabilia faciens, aliorum quoque testimonio post obitum sui Serui merita declarauit, quorum pauca hit attexam, ne singula recensendo, dies deficiat.

Duos mortuos ad vitam reuocauit: Paulum Franciscum Cardonam post septem mensium febrim extintum: Sperantiam Valeriam decem itidem mensibus febre consumptam non solum ad vitam, sed integræ etiam sanitati restituit.

Ophthalmia, vsque ad cæcitatem afflictam Marcellam de Lizonia nullis humanis adhibitis remedijs, eo intercedente luci restituit.

A' carcinomate Franciscam Nadal liberauit, & Catharinæ Vincentiæ Rosellon innumerabilibus plagis per quinque annos cruciata, insperatam salutem attulit.

Petrum Antonium Sutozem ex neruorum contractione per biennium claudicantem, iam inutilem, sanauit.

Iacobus Ceruera Cæmentarius, vlcibus insanabilibus plenus, ab eo reintegratur.

Vincentius Ciprer neruis ex paralisi solutis, sanitatem impetrauit.

Arida vbera Catharinæ Montaltę ad infantulum sustentandum lacte illico affluere fecit.

Ludouico Lemofy sic per sex annos pedibus laborantem, vt semel, & bis in mense, & quandoque etiam perpetuò cubili immobiliter inhæreret, bases, & plantas consolidauit.

Quatuordecim annorum hernia Ioannem Tubicinem afflictum pristinæ saluti restituit.

Septennem Puellam Vincentiam Mattheū in puteum delapsam ex aquis per tres horas submersam, eripuit incolumem.

In,

In quibus supra naturæ vires sanationibus, cum digitus Dei manifestè appareat, ad præces, tum ipsius Philippi Tertij Regis Catholici, tum Regnorum, Vniuersitatum Hispaniarum, totiusque Ordinis Eremitarum Sancti Augustini, Populorumque omnium, processus, tam in genere, quàm in specie formatus fuit, & legitimis præcedentibus probationibus, primùm discussis in Rotæ & Sacrorum Rituum Congregatione: Paulus V. gloriosæ memoriæ de voto eiusdem Congregationis Thomam, vti Beatum colendum esse, ad eiusque Canonizationem ritè, ac rectè deueniri posse declarauit. Verùm, quia superuenientibus decretis Urbani Octauij foelicis recordationis, fuerunt compilati processus, quibus coram S. V. discussis declaratum fuit, constare de supercrescentia famæ: Postremò per eadem Sac. Rituum Congregationem sancitum fuit, posse quodocumque deueniri ad Solemnem Canonizationem. Pro qua Rex Hispaniarum Catholicus Regnans, Regnorum Vniuersitates, & Totus Eremitarum Sancti Augustini Ordo humiliter apud S. V. instant.

Successiue Reuerendissimus Dominus Franciscus Nerlius Archiepiscopus Florentinus, Cappa indutus, Breuium Principum, à secretis, stans in sinistro solij latere in hæc verba respondit.

Quòd Sanctorum honores, & solemnia Sacra Beato Thomæ à Villanoua ex Augustiniana professione Archiepiscopo Valentino petantur, Sanctis. D. N. libentè audit, & Religiosarum precum pietatem, animi Paterni cura, & beneuolentia complectitur. In quo sanè Pontificiam mentem subit, Christianæ Reipublicæ, si vnquam aliàs, vel hoc maxime tempore, Procerum Cælestis Hierusalem, & Domesticorum Dei salutari patrocinio, ac tutela opus esse, quæ misericordiarum Patre demùm exorato, tandiù expetitæ Pacis tranquillitatem reducat, ac turbinum tot procellas, quæ prementes, quæ imminentes, auertat. Tantus autem, tamquè probatus Altissimo Sacerdote ea prorsus eximiarum virtutum, & rerum miraculosè gestarum gloria excellit, vt planè videri possit. *Scriptus in iudicijs temporum lenire iracundiam Domini, conciliare cor Patrum ad filios, cor filiorum ad Patres, & restituere Tribus Jacob.* Porro autem admirabilem Virum vniuersæ quidem præcellentis Sanctimonix laudes insignitè exornant,

sed vna veluti iure suo totum sibi vindicat, incomparabilis, & inexhausta erga Christi Pauperes liberalitas; vnde præclarum illi Cognomen Eleemofynarij; adeò vt Pastoralis Caritatis studijs vehementer inflammandis, egregium, nec à longinquis sæculis petatum exemplar, Sacris omnibus Præfulibus ad imitandum proponi possit. Cum igitur huiuscemoditam pia, iamquæ publica quoquæ fidelium vota ad maiorem D. O. M. gloriam, & Ecclesiæ totius decus, & vtilitatem tantoperè pertinere videantur, est sanè cur merito gloriètur ampla Sanctorum Virorum prole, felix Hispania; cur Episcopalis ordo verè gaudeat, & sublimis instituti sui Charismata meliora etiàm in huius penè temporis hominibus agnoscat, & æmuletur; Est quod Augustini Magni familia tanto sibi placeat Alumno, & illustrioribus Obseruantia Religiosæ exemplis identidèm admonita, & ornata perfruatur; Vniuersus autèm Christianus Orbis exitiosis cladibus, quæ iam per tot annos eum miserè dilacerant, atque conficiunt, finem aliquem speret, nouis, ac validis Coelitem præsidijs auctus, & vel tantarum celebritate, & admiratione virtutum ad exuendum cum actibus suis veterem hominem, & vlticis Iustitiæ Dexteram, exarmandam prouocatus, & instructus. Sed quoniam ratio, & Sanctæ huius Ecclesiæ mos exigit, vt etiàm post iuratos Testes auditos, & acta omnia ritè, ordinequæ confecta, non sine Iustorum Orationibus, & Cælestis Oraculi illustratione præuia, tantares transigi debeat; Sanctitas Sua omnes horratur, vt Ieiunijs, Eleemofynis, & accuratis precibus piè, ac sedulò incumbant, quò Diuina voluntas, prælucente Spiritus Sancti lumine, dilucidius adhuc reueletur. Ipsa verò Venerabilium Fratrum suorum S. R. E. Cardinalium sententias exquiret, tum Patriarchas, Archiepiscopos, Episcopos in Vrbe existentes audire quoque volet. In hanc sententiam respondere me iussit S. D. N. elegantissimæ Orationi modo habitæ.

Tandem Seniores Diaconi Cardinales ad Pontificem redierunt, qui è folio descendit, & sedem gestatoriam rursus conscendit, eaquæ delatus est ad Cubiculum (Paramentorum vulgò nuncupatum) eo ordine, quo ad Consistorium accesserat: Sacris verò indumentis exutus, ad Cubicula secreta se recepit.

Post

Post Vesperas eiusdem diei Mandatarij Eminentiss. D. Cardinalis Vicarij affixerunt in Valuis Ecclesiarum Urbis, necnon in publicis Ciuitatis eiusdem locis, Edictum Italo idiomate, tenoris, vt sequitur, Typis impressum.

Indulgenza Plenaria

Martius miseratione Diuina Episcopus Albanen. S.R.E. Cardinalis Ginettus, Sanctiss. D. N. Papæ Vicarius Generalis, Romanæque Curia, eiusque districtus Iudex ordinarius &c.

LA Santità di Nostro Signore Papa Alessandro VII. concede Indulgenza plenaria, e remissione de' peccati à tutti i fedeli Christiani dell'vno, e l'altro sesso, i quali digiunaranno Mercordi, Venerdì, e Sabato prossimi, e confessati, e comunicati visiteranno vna delle infra scritte Basiliche, mentre vi sarà esposto il Santissimo, e la Chiesa di Sant' Agostino in vn giorno della prossima settimana, e deuotamente pregheranno la Diuina Maestà, che ispiri Sua Beatitudine, e le assista nella graue deliberatione della Canonizatione del Beato Tomasso di Villanoua Arciuescouo di Valenza dell'Ordine di Sant' Agostino.

Il Santissimo farà esposto.

Nella Basilica di S. Gio. Laterano, Domenica 15. del corrente fino al Martedì ad hora della Messa Conuentuale.

Nella Basilica di S. Pietro da Martedì dopò la Messa Conuentuale fino à Giovedì ad hora dell'istessa Messa.

Nella Basilica di Santa Maria Maggiore dal Giovedì dopò la Messa Conuentuale fino al Sabato ad hora della medesima Messa.

In quorum fidem &c. Datum Romæ ex ædibus nostris hac die 11. Septembris 1658.

M. A. Episcopus Hieropolitanus Vicegerens.

Joseph Palamolla Secretarius.

I 2

Die

Die 12. Septembris summo mane Sanctissimus à Palatio Quirinali discessit, peracto Sacro, & sedula gestatoria vectus, inde ad Vaticanum cōtendit, & in Basilicam ingressus ante Altaria Sanctissimi Sacramenti, & Apostolorum preces effudit; mox ad Palatium ascendit. Sub Vesperas verò, vt populum, nedum verbo, sed exemplo ad pietatem excitaret, euulgatam indulgentiã plenariam lucrifactorus, rursus Basilicam petijt, in qua reperit expositum Venerabile Sacramētum. Ibi paululū orauit, idemquē ante Aram Maiorem egit; subinde ad Ecclesiam Sancti Augustini perrexit, vbi iam solemnia Beati Thomæ de Villanoua ad primas Vesperas inchoata fuerant; Quamuis enim Beatus idem obiisset die 8. Septembris, tamen à Ian. mem. Paulo V. eiusdem Beati, annuali memoriæ recolendæ decreta fuit dies decima, octaua eiusdem mensis, vt Fratres Sancti Augustini post octauam S. Nicolai de Tolentino, liberius possent solemnij eiusdem Beati Thomæ vacare.

Postquàm verò Sanctitas Sua pariter ante Altare maius, in quo repositum erat Venerabile Sacramentum, & ante Altare Beati Thomæ preces effudisset, ad Quirinale Palatium redijt.

Eandemque Indulgentiam plenariam Sanctitas Sua extendit ad Moniales, ad Cœnobitas reclusos, ad detentos in Carceribus & ægrotantes, vel aliàs impotentes, commutatis iniunctis in edito in alia pietatis opera ad arbitrium, & virium vniuscuiusque limites.

Interim Reuerendissimus de Vecchijs Congregationis Sacri Concilij à Secretis admonuit Episcopos omnes propè Urbem, & extta eorum residentiās degentes, vt ad Urbem contenderent, sententias laturi in semipublico Consistorio, die 23. decurrentis mensis Septembris, celebrando.

Die 19. eiusdem Cæremoniarum Magistri Cursoribus tradiderunt schedulam intimationis Consistorij semipublici, domi etiã dimissa Copia, patefaciendã singulis Cardinalibus, Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis, Prothonotarijs Romæ degentibus, necnon Decano & alteri ex Auditoribus, Rotæ, ac Procuratori generali Camera Apostolicæ.

Die Lunæ 23. mensis præfati, in Aula Ducali Palatij Quirinallis, celebratum fuit Consistorium semipublicum: Summus Pontifex

rifex pedès ad Aulam prædictam accessit indutus amictu, alba, cingulo, stola violacei coloris, & pluuiali è raso simplici rubeo, cum mitra pariter simplici, sustentibus fimbrias anteriores duobus Prothonotarijs, posteriores verò duobus Cubicularijs assistentibus. Sedit Sanctitas sua in Sede Consistoriali consueta; & sederunt Cardinales in scamnis, quibus ijdem vtuntur in Consistorijs secretis, & Prælati in scamnulis sinè postergali, quæ adhibere solent in concionibus coram Summo Pontifice: Patriarchæ scilicet, Archiepiscopi, & Episcopi Assistentes post sedilia Cardinalium Presbyterorū; Episcopi non Assistentes post sedilia Cardinalium Diaconorum; Quoniã verò horum numerus excedebat loca sedilium post Cardinales Diaconos collocatorum, eorum aliqui sederunt post sedilia Cardinalium Presbyterorum in scamnulis Episcoporum Assistentium ordine retrogrado, ita ut iunior Episcopus non Assistens proximior esset iuniori Episcopo Assistenti; è conspectu autem Sanctissimi post terga Cardinalium sederunt octo Prothonotarij Apostolici, Auditor Papæ, Prothonotarius Supranumerarius, ac duo Auditores Rotæ, quorum primus de mitra, alter de Cruce Sanctitati suæ inseruijt; Hi verò omnes, nec exceptis Cardinalibus, cappis violaceis induti, interfuere. A sinistris tandem Sedis Pontificiæ, penès buffolam ligneam, steti, Ego Congregationis Sacrorum Rituum à decretis, & Cæremoniarum Præfectus, indutus rocchetto, & mantelletto, nec non steterunt duo Cubicularij Assistentes, induti vestibus, & capitijs rubeis, alij Cæremoniarum Magistri amicti vestibus violaceis, Secretarius, & Clericus S. Collegij, induti vestibus, & capitijs rubeis è more inuersis. Diaconi Cardinales Assistentes, cum primùm sedisset Sanctissimus, ad Sedile Diaconorum, se receperunt: postquàm verò paululum sedissent omnes Cardinales, & Prælati, his ipse innui, vt assurgerent, & Sanctitas sua sermonem inchoauit, his verbis.

DEI OMNIPOTENTIS Maiestas infinitæ perfectionis complexa æternitatem, excellit aded, exceditq. cuiusuis intellectus creati facultatem, vt si ad ipsam audeat scrutator accedere, illicò eiusdem gloria opprimatur. Sed quoniã idem Omnipotens

potens

potens Deus est benignissimus Dominus; accommodat sese, & quasi obsequitur nostræ imbecillitati, dum obnubit ita lucem suam, vt permittat, eam nos aliquatenus contemplari; amatque cognosci, & laudari à nobis, mirabilis in Sanctis suis. Hos enim cū veneramur, primigeniam Dei Virtutem, qui solus Sanctus, in Seruis eius participatam & profitemur, & prædicamus. Eosdem vt peculiari honore afficiamus, præcipit Magister, ac Redemptor noster, cum mandat, vt simus perfecti, sicuti Pater noster Cœlestis perfectus est: vt scilicet ipsum imitemur, à quo honorificandum, eum esse, quicumq; sibi ministraverit, pollicetur. Consuevit ideo Sedes Apostolica à primis vsque temporibus, Martyrum, aliorumque præstantium Virorum sanctitatem vniuersæ Catholicæ Ecclesiæ colendam proponere, quod succedentibus deinde seculis, alio, atque alio ritu solemniter celebrauit. Fuimus nos V Ver-
 dæ ad Rhenum (Cæsaris insulam vocant); ac eodem in templo, ad eandem aram, antè Sancti Suiberti Episcopi reliquias operati sumus, vbi traditur, cum anno repar: sal: DCCCIII. Leo III. Prædecessor noster, supplice Germania, & Carolo Cæsare, Sactorum numero eximium illum Dei Sacerdotum adscriberet, contigisse inter Chori concinentis preces, vt reuiuisceret illicò nobilis puer Goccellinus, lacrymis flagitante sacros ante cineres matris, qui per quindecim horas Rheno submersus, iacuerat in profundo. Agimus ergo, quod Deus mandat, quod seruat Ecclesia, quod fideles Populi, ac Principes rogare consueuerunt, dum excellentium hominum merita sanctitatis titulo ad cultum, & venerationem consecramus. Quòd verò Thomam de Villanoua Archiepiscopum Valentinum præ ceteris hodie proponamus, faciunt, tum Beati prærogatiua illi à Paulo V. Prædecessore Nostro iam dudum concessa: tum Ordinis Episcopalis decus: tum Regis Hispaniarum, aliorumque Principum, ac Populorum communes cum Augustiniana familia obsecrationes: tum verò (confidenter dicimus) nostra erga D. Augustinum, sanctissimum Theologiæ Magistrum, à Maioribus secundum carnem per manus quasi tradita, & peculiaris ab adolescentia erga hunc eius Alumnus suscepta veneratio. Hūc porrò tamquam Episcoporum exemplum nostro hoc æuo proponere meditamur, ob multas, præclarasquè eius in Pastoralis munere virtutes, & ob vnā præcipuè
 libe-

liberalitatem à prima ætate ad extremum vsquè vitæ diem munificè exhibitam, quæ vt fœneraretur Deo, miserebatur pauperum; & quam par est Ecclesiasticæ Hierarchiæ Præsules omnes imitari, vt nempe quot quot potestatem habent, verè benefici sint, atque vocentur. Vtrum igitur Thomæ Archiepiscopo Valentino, quem Diuina fruente Beatitudine dudum colimus, Sancti appellationem, & appellationi parem cultum decernere conueniat; sicuti deliberamus adhuc Cœli implorantes oracula; ità vestras quoque sententias, Venerabiles Fratres, perlibenter exquirimus. Ad Suffragia.

Post hæc, sederunt Prælati, & singuli Cardinales suas sententias in hæc verba dixerunt: initio assurgentes detecto capite, ac postmodum tecto capite sedentes, videlicet,

Franciscus Episcopus Portuensis Cardinalis Barberinus.

IN hac veterum Conciliorum Romanorum vera imagine, par loco negotium de Cœli arcanis reuelandis proponitur. Thomas de Villanoua sanctus in infantia, & adolescentia virgineo, qui nunquam emarcuit, flore decora, in Augustiniana familia, & in ipso Archiepiscopatu Valentino, ad quem recta via, hoc est, vi pertractus fuit, tam diuini verbi, quam sacrarum opum dispensator fidelis inuentus, & ab omnibus agnitus est. Quamobrem, qui priuato cultu sanctimoniam eius colebant, votis, ac precibus impetrarunt, vt authoritate Sedis Apostolicæ liceret, imagines ipsius in templis radijs redimitas exponere, & publicè venerari. Reliquum est, vt additis miraculorum, & rerum præclarè gestarum probationibus, quas abundè esse existimo, eo oraculo, quo cœlestia nobis patent, & Christiana fide tenenda docemur, super cœlos gloria, & honore coronatum Thomam, Sanctitas Vestra definiat: quò eius inhabitet gloria etiam in terra nostra, & Dominus laudetur in Sanctis suis.

Bernardinus Episc. Prænестinus Card. Spada.

INter alia, quæ me, de Beato Thoma coram Sanctitate Vestra verba facturum à dicendo deterrere poterant, illud est præ-

præcipuum, quòd videbam, loci temporisque ratione id sua-
dente, pauca mihi de plurimis, iisque præstantissimis eius virtu-
tibus, esse delibanda; laudumquè flumen abundantissimum, bre-
ui verborum ambitu coercendum. Quamobrem præstare mecum
ipse putabam, nihil, quàm pauca de illo ieiunè, & exiliter loqui.
Sed quando necessario dicendum est, omnia dixisse videri poter-
o, cum dixerò, nihil admodum eorum desiderari in hoc Dei fam-
ulo, quorum causa post obitum, nonnullos, tanquam comper-
tæ sanctitatis viros, aternæquè Beatitudinis certò compotes,
sancta Sedes Apostolica Catholice Ecclesie colendos, inuocân-
dosquè proponere consuevit: id quod eius vitam, vel obiter
lustranti apparebit. Siuè enim quis in teneris eum aspiciat: siuè
mox Religiosæ familiæ alumnum consideret: seu demum populi
Præsidem, & Pastorem intueatur; in omni genere virtutum ex-
cellentem videbit. Egregiam verò atquè incredibilem erga
Dei pauperes charitatem, & misericordiam, ubique non sine
ingenti admiratione spectabit. Neque verò desunt cætera, quæ
ritè, & rectè, hac occasione requiri solent: longissimi tempo-
ris nunquam interrupta de illius sanctitate opinio, multis, ma-
gnisque miraculis confirmata: populorum præclara, & constans
deuotio: Regum, ac Principū humiles ad Sæct.^{tem} V.^{ram} transmissæ
preces: nostrorum denique temporum difficultates, & angustie;
quæ, multiplicatis apud Deum intercessoribus, opportunè po-
stulant subleuari. Quæ quidem omnia, Beatissimæ Pater, co-
gunt me, in eam sententiam descendere, vt sanctissimo Viro
Sanctorum cultum solemniter decerni posse, ac debere, constan-
tissimè censeam.

**Iulius Episcopus Sabinen. Cardinalis
Sacchettus.**

Quis dubitet, Beatissime Pater, honoribus, & laudibus ef-
ferendum esse Virum, quem ipsæ sacræ paginæ exquisiue-
runt, vt laudarent? Beatus enim Thomas est ille ex-
petitus Vir, qui post aurum non abiit, nec sperauit in pecuniæ
thesauris; quique non pecunias solum, sed etiam omnem sup-
pel-

pellectilem, in pauperum vsum; & alimenta distribuens, fecit in
vita sua mirabilia. Quæ aliàs in secreto Consistorio per me
Sanctitati Vestræ exposita, inducunt in votum, vt Beatus Tho-
mas in Sanctorum numerum adscribatur.

Martius Episcopus Albanen. Cardinalis
Ginettus.

Contemplor, Beatissime Pater, Thomam de Villanoua
inter Christi pauperes se, suaquè profundentem omnia,
sive in paterna domo adhuc infantem: sive cum in religiosæ pau-
pertatis angustijs diues Deo, pectus effudit in proximos: sive cū
de Sede Archiepiscopali fortius erupit flamma, qua intus arde-
bat: & videri mihi videor Reginam Charitatem, solium magni-
ficentiæ suæ sibi erexisse in corde Thomæ, vt ab infantia cresce-
ret cum eo miseratio ad splendores vsquè Sanctorum. Hinc il-
le mortalium conditionem supergressus, vitam incomparabili
thesauro heroicarum virtutum intexuit, & mirabilium operum
serie nunquàm interrupta, dum viueret, magis viuida dum mo-
reretur, ad hunc vsque diem exornare non destitit. Tuo igitur,
Beatissime Pater, hoc est Spiritus Sancti oraculo, Catholicæ
Ecclesiæ venerandus, inuocandusque decerneretur Thomas, ex-
pressa Diuinæ charitatis imago, & viuum Christianæ pietatis
exemplar.

Antonius Episcopus Tusculanus Cardinalis
Barberinus.

Beatissime Pater: Omnia, quæ disertissimè dicenda forent
de Beato Thoma de Villanoua Archiepiscopo Valentino,
paucis à Diuo Chryostomo perstringuntur. Quando Charitatis
est impositum diadema, id sufficit, ad ostendendum perfectum.
Omnia dedit ille pauperibus. In vna Charitate omnes coale-
solunt virtutes. Caritas enim omnia credit, omnia sperat, omnia
suffert. Huius Charitatis oleo noster inunctus Athleta, de com-

K muni

muni omnium hoste victoriam reportauit. Nudus cum nudo
 iuctabatur, nec vnde teneretur habebat, qui, quod solum illi
 remanserat, cubili etiam pauperi domestico donato, in alieno
 recubuit, dum Deo sanctam reddidit animam, qui coronam
 iustitiæ redditurus erat ei iustus Iudex. Hac redimitus regnat in
 coelis. Remanet, vt Sanctorum debita veneratione colatur in
 terris. Hoc iure optimo expectatur ex Vicaria Dei potestate,
 à Sanctitate Vestra promendum, ac decernendum.

Hieronymus Tituli Sanctæ Mariæ Transtiberim Cardinalis Columna.

Hesperus Hesperia vltimæ B. Thomas de Villanoua, Beatif-
 sime Pater, Phosphorus tandem assurgere debuit, vt non
 tantum nobis luceret per noctem, sed clara die spectandus, to-
 tum terrarum Orbem fulgore suo illustraret. Hæc igitur prima
 lampas ardentissimæ charitatis in specula Diuinitatis appareat,
 & quæ mortales tantis beneficentiæ influxibus cumulauit, ab ijs
 nunc humillima venerationis officia consequatur. Vt enim de-
 cernatur aliquando sanctissimo Viro titulus sanctitatis, vitæ
 innocentia primo inuitat, poenitiæ opera suadent, miracu-
 lorum frequentia imperat; sed prodigiola charitas cogit.

Franciscus Maria Basilicæ Sanctorum duodecim Apostolorum Cardinalis Brancacius.

Beatus Thomas à Villanoua Archiepiscopus Valentinus, vir-
 tutibus licet, ac miraculis, quibus magnificatus est vehe-
 menter, summo opere coruscauerit, se tamen maiorem reddidit
 illum, charitas erga proximum, & dilectio; Nequæ enim quis-
 quam magis Beatus, teste Ambrosio, quam qui intelligit super
 pauperis necessitatem, & infirmi, atque inopis ærumnam. Vnde
 Eleemosynarij inter mortales cognomentum, & speciale inter
 Coelites præmium est, vt credimus cōsecutus. Cumque fecundus
 sit ager pauperum, ait Augustinus, citòque reddat donantibus
 fru-

fructum, hinc non absque Diuino consilio factum existimo, quod intra centum annorum spatium, ex quo in Domino obdormierat, præ multis alijs antiquioribus Dei seruis, & Beati meruerit obtinere titulum, & si infallibile S.^{us} V.^{us} iudiciũ accesserit, Sancti denominatione decoretur. Quod ritè iureque fieri posse censeo, vt sic tanquam lucerna in caliginoso loco luceat omnibus, nosque imitari non pigeat, quem celebrare delectat.

Videricus tituli Sanctæ Anastasiæ Cardinalis Carpineus.

Beatum Thomam de Villanoua, qui in sæculo ab ineunte ætate, non exigua sanctimonix luce coruscavit; qui assumpto religiosæ vitæ instituto sub Regula Magni Patris Augustini, ita omnibus morum disciplina, & eximijs virtutibus præluxit, vt videretur quasi ignis effulgens, & thus ardens in igne; qui in Archiepiscopali dignitate, quam inuitus accepit, quasi Sol refulsit in Templo Dei; in quem intuentes Ecclesiarum Pastores, omnesque Ecclesiastici viri heroicarum splendore virtutum obstupescunt, & inaudita charitatis ardore inflammantur; dignissimum esse, Beati simè Pater, qui Ecclesiæ Catholicæ, vniuersæque Mundo splendeat è Cælo, voce tua in numerum Sanctorum coopatus, iudico; sciantque omnes, & credint, eum, qui, præsertim amore pauperum, nec sibi letalium, in quo moreretur, reliquit, domum iam habere ditissimam, non manufactam, æternam in cælis.

Marcus Antonius Tituli Sanctæ Mariæ de Pace Cardinalis Franciottus.

Vt à Diuina in Terris Sapientia enunciatum accepimus, duo sunt, quibus Christiana perfectio præcipuè nititur, atque concluditur: amor in Deum; & in proximum quemque benivolentia. Vtrumque egregiè præstitit Beatus Thomas de Villanoua: alterum studio precum maximo, commodorum nullo

estimatione rerum coelestium, contemptu humanarum, imple-
nit; alterum verò, vt quisquam maximè, exhibuit accuratissimo
Pastoralis muneris vsu, & sudoris, atque auri profusione inexhau-
sta; dum his, aut vitio pararet bellum, aut virtuti praesidium.
Vt propterea ei maximè deceat per Sanctitatem Vestram sum-
mos decerni honores, cuius summas constat fuisse virtutes, cum
praesertim monuerit nos Christus Dominus; ne lucernam, quae
virtus Sanctorum est, in abscondito habeamus, sed palam; vnde
illa miraculis illustret, virtutum exemplis etiam accendat Ec-
clesiam.

Vincentius tituli Sancti Clementis Cardinalis Maculanus.

EX relatis in hoc veritatis Senatu, iustum videtur, vt Beatus
Thomas Archiepiscopus Valentinus, ex Ordine Eremita-
rum Sancti Augustini assumptus, quem Deus copioso gratiae suae
dono aduersus Diaboli, Mundi, & Carnis tentationes protexit,
ad heroicum virtutis culmen extulit, plebi suae afflictissimis tem-
poribus in subsidium dedit, gloria miracolorum toti Orbi mani-
festauit; in albo Sanctorum Confessorum, solemnibus Canonizatio-
nis ritu, conscribatur: vt omnis caro confiteatur Domino, quo-
niam bonus, & non continet in ira sua misericordias suas, dum
nostris exigentibus peccatis, visitat nos in virga furoris sui ex
vno, ex altero nos munit nouo auxiliatore: Hostes nostros
permittit, qui luctuosa tempora excitent, & Amicos suos mul-
tiplicat, qui Ecclesiam exhilarent. Benedictus Deus, qui fecit no-
biscum misericordiam hanc maximam.

Nicolaus tituli Sanctae Mariae Angelorum Cardinalis Ludouisus.

Beatum Thomam de Villanoua Coelitibus olim adiunctum,
Beatissimè Pater, incredibilis illa ab ipsa infantia ad vlti-
mum vsque spiritum, in pauperes miseratio, Zelus, & ardor,
tum

tum religiosæ disciplinæ pueri, tum Ecclesiæ administrandæ
 aliæque heroicæ virtutes, & miracula per ipsum à Deo patriata
 restantur: Quapropter, supremos honores, titulosque in Eccle-
 sia tanto Viro decernere libere posse Sanctitatem Vestram, exi-
 stimo; vt & illi debitus cultus exhibeatur, & Christianus popu-
 lus maiori cum fiducia eius auxilium imploret.

Federicus tituli Sancti Martini in Montibus Cardinalis Sfortia.

Virtutum omnium ornamentum ita in Beato Thoma eluxit,
 vt factus Templum Spiritus Sancti, miraculis clarus efful-
 serit, quorum prodire præcipua, & magna frumenti copia in
 horreo penitus vacuo inuenta, & duo mortui ad vitam reuocati:
 verè imitator eius, qui ex nihilo omnia fecit, & è sepulcro præ-
 buit se ipsum vinum.

Viros pietate insignes, Sanctorum factis adiungere Sanctæ
 Inquisitionis decreta rem planè difficilem reddidere. Iam trigési-
 mus recurrit annus à postremo Canonizationis actu. Sed is, qui
 spirat quando, & vbi vult, fecit in prauis directa, & in asperis
 vias planas, mininè passus præscriptioni cœlestia esse obnoxia,
 qua sunt addicta æternitati.

Arbitror igitur, Sanctitatis Vestræ oraculo posse optimo iure
 inter Sanctos referri tam præclarum Heroem, à quo Antistites,
 Augustiniana familia, Natio Hispana, totusq; Christianus popu-
 lus lætanter accipient quid discant, & imitentur.

Fabritius tituli Sancti Augustini Cardinalis Sabellus.

Cum in Dei, ac proximi dilectione tota lex pendeat: dubi-
 tandum non est, illam Beatum Thomam à Villanoua pe-
 nitus affectum; qui semper se maior in Diuina dilectione se to-
 tum impenderit, adeoque Diuinæ legis obseruantia, sanctissi-
 mæ vitæ ratione meditatus est, vt ex ea nec vnus apex exciderit.

Vnde

Vnde quid mirum, cum hac celesti sapientia tot virtutum bona in eum deuenisse? Hinc illibatus virginitatis flos, quam puritatis, & Augustini cingulo obstrictus, non minus Cælo, quam tumulo intulit. Hinc integerrima vita innocentia; hinc rerum omnium abdicatio; hinc Diuini amoris incendium, in eo ad prodigium penè extiterunt. Hinc zelus ille, quo ne labem, ne rimam Ecclesia pateretur, quamuis mitissimus agnus, assurrexit vt Leo, & sepe Pastoris baculum vertit in fulmen, & pro sacrorum, pro religionis, pro fidei integritate, vsque ad extremum spiritum decertauit. Qualis verò in proximos extiterit, egregius ille Eleemosynarij titulus indicat, què pauperrimus ipse bonis omnibus emit, ibi thesauros suos, nimirum in cælis, & in pauperibus ponens, vbi cor suum; ea etiam in egestate, ac nuditate obire contentus, qua Christus Dominus in Cruce se bonis omnibus, vt nos ditaremur, expoliavit. Vt iure merito de illo dictum communiter sit. Mecum creuit miseratio, & de utero matris meæ orta est misericordia. Quare sicut Deo infinitæ agenda sunt gratiæ, qui admirabilis est in Sanctis suis, ita & Sanctitati Vestræ, quæ tantum Virum inter Sanctos asserere, totique Ecclesiæ, vti vnicum omnium exemplar, vt luceat omnibus, qui in Domo sunt, educere statuit.

Hieronimus tituli Sancti Honuphrij Cardinalis Lomellinus.

EXcipiet Christianus Orbis, quem S.^{us} V.^{us} post integrum saculare spatium terris restituet Thomam: & restituendum censeo pio, ac ingenti cum beneficio, vt qui homo inter homines desijt esse, Sanctus reuiuiscat, ac heroicis gestis nuper relatis, quæ cum in humanis agebat, fuerunt supra humanum morem, præclara ad exemplum, post obitum verò supra naturæ vires mirabilia ad stuporem, Sacro Ecclesiastico ordini imitationem sui relinquens, ipse cum Principibus sedens, solum gloriæ teneat.

Chri-

Christophorus tituli Sancti Marci Cardinalis

sub Vidman.

Beatissime Pater: Beati Thomæ de Villanoua, Archiepiscopi Valentia, Ordinis Eremitarum Sancti Augustini Canonizationem, hucusque crebris Congregationibus protractam, iustis de causis absolendam censeo.

Præterea, quod in ornata huius Angelicæ Animæ omnes tam Cardinales, quàm Theologales consensere virtutes; ex ijs tamen Charitas, & Fortitudo, lucidius apparere: Illa, non tantum in subleuandis pauperum miserijs; verum etiam eorumdem secretis necessitatibus cum profusione paternæ substantiæ spontè occurrendo; Ista, Episcopale onus alacriter ferendo, inflexibili præcipuè animi robore contra Rectores Mundi pro libertate Ecclesiastica, assiduò etiam audiendi labore, cum noctu dieque populorum querelis pateret aditus, vt auditas summa cum pietate, & iustitia componeret.

Talibus igitur ornatum meritis, atquè alijs animi dotibus insignem, miraculis præterea, & in vita, & in morte illustrem, Sanctorum factis iure merito adscribendum censeo.

Aloysius tituli Sancti Alexij Card. Homodeus.

Omnipotentis Dei consilio, qui adiutor est in opportunitatibus, pro conditione temporum, Sanctorum virtutes imitandæ proponuntur. Agitur in præsentia, de Beato Thoma de Villanoua Sanctorum factis adscribendo, & opportunè; nam summa ipsius pietas in subditis audiendis, tuendis, iuuandis: sancta in pauperes prodigalitas: pastoralis in regenda, tuendaque Ecclesia sollicitudo, ac constantia: cæterarum denique virtutum excellentia: miraculorum gloria coruscans, & Apostolica discussione probata, præsentis sæculi restaurant infirmitatem, & accendunt fidelium gregem, præcipuè verò religiosam, & Ecclesiasticum Ordinem, vt maiori studio tantum virtutum apicem attingere conitantur. Summam igitur huius temporis utilitatem, & illustre Sanctitatis Vestræ decus esse censeo, si Beatus Thomas inter Sanctos relatus, vniuersæ Ecclesiæ venerandus proponatur.

la-

Iacobus Tituli Sanctæ Mariæ Transpontinæ
Cardinalis Corradus .

Beatissime Pater . Gloriosus Deus in Sanctis suis, copiosus in
misericordia, liberalis in gratijs, & in retributione munifi-
cus, de supremis coelorum ad ima Mundi oculos suæ Maiestatis
inflexens, & benigna consideratione discutiens, quos intuetur,
mirifica radiatione clarificat . Hinc eximijs non solum meritis,
sed supernorum charismatum donis, Seruus eius dilectus Beatus
Thomas de Villanoua ab ineunte pueritia ad extremum vsque
vitæ huius momentum decoratus, quasi rutilans lucerna super
aureum candelabrum honorificè collocata præfulsit : ac demum
vita religiosissimè functus tanquam emeritus, æternaque remun-
eratione dignus, post laboriosa mundi certamina, qua feruens
in Diuinis obsequijs potenter inuit, infractoque animo supera-
uit, æthereis sedibus iam receptus, vt sedeat cum Principibus,
& solium gloriæ teneat, victor coronatur . Quod innumera fe-
rè miracula, iam Sanctitati Vestræ in hoc sacro confesso, relata,
ac Sacræ Congregationis decretis sæpius comprobata, clarissi-
mè contestantur, vt mentis nostræ oculis Diuinæ claritatis luce
fulgente, cœlestia (quantum in nobis est) suspicientes areana,
gloriam ipsius apertius agnoscere, & prædicare possimus . Hic
enim in fortem Pontificalis ministerij digne vocatus a Domino,
monita Apostoli apprimè recolens, super gregis sibi commissi
custodiam, attentissimè vigilauit .

Si quem fortè graui deprehendit tentatione concussus, ful-
cimento consolationis adhibito, iam iam cadentem erexit : Si
quos inopes, ac egenos comperiit, hos semper propitius munifi-
centissimè recreauit : Si quem verò in bono proficientem aduer-
sit, protinus confortauit : vt meritò non minus deficientibus
se pium exhibuerit Patrem, sollicitumque Pastorem . Hic pieta-
tem in Deum, & charitatem in proximum sublimiter adeo co-
luit, vt Reuerendissimus Dominus meus Causæ Relator in limi-
ne ipsius orationis meritò effatus, illum de hac retulisse trium-
phum, coeterarum omnium virtutum compendium in eo diuini-
tatis cumulatam, huiusmodi elogio perstinxerit .

His itaque veritatis testimonijs innixus, Beatum hunc virum

. San-

Sanctorum catalogo ascribi, atque vniuersæ Ecclesiæ solemniter venerandum iure proponi posse censeo, quando Sanctitas Vestra, cuius solius est iudicium, Diuino afflata Spiritu, ita duxerit declarandum.

Hinc enim Deus Optimus Maximus in illo glorificabitur: hinc exultabit venerabilis Sanctorum coetus, quibus ore Prophetæ dictum est: dabo vos cunctis populis in laudem, & gloriam, & honorem.

Hinc fides Catholica confirmabitur, iidemque Christi fideles, mentis torpore discusso, ad bona opera excitabuntur; & tanto sibi ascito Patrono in tot malis, quæ undiquè premunt, dulce reportabunt solatium. Exultabit tandem Sancta Mater Ecclesia, nouæ sobolis fecunditate iucunda, ac eius illustrata fulgoribus, atque insignijs decorata; sobolis, quæ sonoris attollenda præconijs, summæque venerationis exhibitione colenda infallibili Sanctitatis Vestræ decreto pronuntiabitur.

Marcellus Tituli S. Stephani in Monte Cœlio Cardinalis Sanctacrucius.

Quot habet Cœlum sydera, tot in Beato Thoma de Villanua fulgent præclarissimæ, & heroicæ virtutes: illa tamen potissimum S. V. animum permotum puto, ad tanti Viri gloriam promouendam, qua excelluit maximè, & visus est quasi cum Deo liberalitate certasse. Deductus est eò Thomas, vt Valentina opulentissima Ecclesia, vnde solo pane Episcopum aleret, vix haberet, & nihilominus, quando sic deficiebant etiam necessaria, tunc disperfit magis, & dedit pauperibus: quod vt abundantius faceret multiplicauit sæpius Deus annonam: & horrea vacua, visa sunt redundantia per miraculum. Scilicet noluit Deus in hac pugna vinci, quamquam visus est quodammodo vincere Thomas, qui Salomone sapientior, non id petebat, vt nec diuitias obtineret, nec paupertatem, sed supremum assequi culmen paupertatis optabat, & ita sibi mendicus, liberalis Dei Thesaurarius dictus, & factus est. Itaque, si fas est mihi meam proferre sententiam in re tanta, vbi Spiritus Dei S. V. consilia

moderatur, & regit; censeo eidem Beato Thomæ Sanctorum cultum decernendum, eiusque Christianas virtutes fidelibus proponendas ad imitandum.

**Baccius Tituli Sanctorum Nerei, & Achillei
Cardinalis Aldobrandinus.**

Maximum, Beatissime Pater, proponitur Christi fidelibus imitandum exemplum, dum Beatus Thomas de Villanova sacris aris venerandus exhibetur; coelestibus enim obsecutus oraculis, arctam, asperamque viam, quæ ducit ad vitam, latam, ac planè auream, eleemosynis præsertim, & pietate in egenos sibi aperuit: Regique Prophetæ monitis eruditus, pauperum misereri voluit, ut in æternum non commouendus, disponeret sermones suos in iudicio; atque auro, quod erogarat in miseros, coronatus, Iustorum pretiosa morte non tam interiret, quàm beatæ vitæ nasceretur. Tanto igitur & Christi Discipulo, & Christianorum Magistro, summos Ecclesiæ militantis honores haud differendos censeo.

**Ioannes Baptista Tituli Sanctæ Susannæ
Cardinalis Spada.**

Beatissime Pater: Iste Servus Dei mirabilia fecit in vita sua; Etenim post aurum non abiit, nec speravit in pecuniæ thesauris: quinimò Episcopatus reditus in pauperes ita erogabat, ut ad se nihil pertinere, sed proprium ipsorum patrimonium esse, & illis debitum soluere, non eleemosynam elargiri profiteretur. Modus insuper, quo subditos à noxijs retrahebat, & ad poenitentiam pronocabat, nempe se ipsum seuerissimè verberando, illos verò suavissimè corripiendo, demonstrat summam, quæ erga Deum, & proximum, charitate ardebat: Miraculis etiam in vita, & post mortem claruit; quapropter cum bonum certamen certauerit, cursum consummaverit, fidem seruauerit; reposita est

illi

illi corona Iustitiæ: Sancti scilicet denominatio, quam per Sanctitatem Vestram ei reddendam esse non dubito.

Franciscus Tituli Sanctæ Mariæ in Via
Cardinalis Albitius.

Prorractus est, Beatissime Pater, non sine Spiritus Sancti instinctu, rei arduæ, atque difficillimæ exitus; ut à Sanctitate Vestra, quæ Patronum, & Protectorem agnoscit Augustinum, Filius Augustini in Sanctorum numero collocetur. Sanctitas ergo Vestra, quæ veluti iure clientelæ, Religiosam sanctissimi Patris familiam pluribus beneficijs cumulavit, quæ eius templum non modò instauravit, sed magnificentissimè extruxit; hunc illi sacrum honorem addere non dubitet: ut Cæli latentur; exulet Terra: & Vestræ Sanctitati inuicem gratulentur. Præclara etenim merita, & heroicæ virtutes Beati Thomæ id exposcunt; illa præsertim in proximum proluxa charitas; illa in egenos profusa liberalitas. Nam qui in peccatores, & pauperes misericors est, is Deus est. Sanctitatis Vestræ pietas id suadet; temporis denique ratio exigit, ut hisce diebus, quibus, abundante nequitia, Charitas refrigescit, vera Charitatis Imago, Te iubente, Te Duce, Te triumphante, Beatissime Pater, ducatur in triumphum.

Obstavius Tituli Sanctæ Cæcilie Cardinalis
de Aquaviua.

Cum Beatus Thomas de Villanova miraculorum præstantia fulgens, & Charitatis ardore coruscans, Diuini amoris Cereus, vno omnium ore consueuerit appellari, iure merito per Sanctitatem Vestram, cui datum est, clauibus Regni cælorum, Cœlituum choros penetrare, & regnantes in gloria, sanctioris cultus corona decorare; lumen idem diu sub modio positum, super Candelabrum publicis in aris exponendum censeo, ut luceat omnibus, qui in Ecclesiæ Domo sunt. Ipse enim virtutum radijs emicans sydus, terris ereptus in Occidente, adorabitur

oriens super Montes, quos operiet non umbra, sed lux sanctitatis eius, eritque sicut stella in perpetuas æternitates.

Flavius tit. Sanctæ Mariæ de Populo Cardinalis Chisius.

Beatum Thomam de Villanova, Archiepiscopum Valentinum, ob eius excellentem doctrinam, profundam humilitatem, eximiam in pauperes Charitatem, exactam claustralis vitæ, & in Episcopatus dignitate irreprehensibilem obseruantiam, dignum censeo, qui à Sanctitate Vestra Sanctorum numero adscribatur. Fuit verè Deus mirabilis in Sancto suo, cum per eius manus claudi ambulent, cæci videant, ægri sanitati reddantur, leprosi mundenur, & mortui resurgant. Sunt omnia mirabilia Dei, qui operatur magna solus, & constituit curantem, & fidelem seruum ad custodiendam familiam suam.

Camillus tituli Sancti Marcelli Cardinalis Meltius.

Debentur Beato Thomæ de Villanova Archiepiscopo Valentino cœlestes honores, Beatissime Pater, qui dum in terris ageret, terrena cuncta despexit, vt Christum lucrifaceret, cœlestique Regno potiretur: qui omnium virtutum vsu, in Christiana militia diù, multumque promeruit; donec coronam pulchritudinis Cœli Regnatoribus dignam, posuit in capite suo. Ea enim in primis exarsit in Deum charitate, vt meritò Diuini amoris Cereus appellaretur; tam impensè proximum dilexit, vt se ipsum hostiam pro populo suo non semel, viuus, & moriturus obtulerit. In amorem pauperum tam effusus semper, diem clausit extremum, vt ne lectum quidem, in quo moriens iacebat, sibi reseruauerit, nec posse se à carnis vinculis existimauerit absolui, vt euolaret ad Cœlites, si vel pecuniæ minimum, non erogatum egenis, reliquisset in terris. Tantus igitur Vir, tam magnus Heros in Sanctorum virorum album meritò est referendus, qui supra-

morta-

mortalium vim, & consuetudinem euectus, dum se ipsum pro nihilo habuit, Ordini suo magni doctoris Augustini, Ecclesiæ suæ Valentinae maximum honoris incrementum attulit, Hispaniæ vniuersæ decus ingens, & perennem gloriam comparauit.

Julius tituli Sancti Xisti Cardinalis Rospi- gliosius.

Præclarissimæ sunt virtutum prærogatiuæ, quibus Beatus Thomas de Villanoua mirificè insignitus, in diebus suis Deo placere studens, à prima vsquè ætate vias eius sedulò custodiuit, & vitam Mundi contemnens, vitam planè cœlestem peregit in Terris. Religioso Ordini addictus, tum etiam Valentinae Ecclesiæ Præfectus, factus exemplum bonorum operum, Episcopis vigilantiam, Regularibus disciplinam, omnibus Charitatem assiduè præmonstrauit. Tot merita, plurimis, atquè eximijs confirmata miraculis, iure optimo postulare videntur, vt eidem cunctarum virtutum gloria cumulatifimo, Sanctorum honores à S. V. decernantur.

Nicolaus tituli Sancti Eusebij Cardinalis à Balneo.

Vita præclara Beati Thomæ de Villanoua ad eò Omnipotentis Deo fuit accepta, vt eius precibus illuminauerit cœcos, ad vitam defunctos reuocauerit, ac alia insignia perpetrauerit miracula. Quapropter (Beatissime Pater) optimam causam habet Sanctitas Vestra, toti terrarum orbi indicandi, ipsum cum Sanctis in Cœlo regnare: & dum gloria illius in terris augetur, sperandum est, quòd huius sæculi calamitates miserando, optatam pacem, viribus inimicorum Sanctæ Ecclesiæ prostratis, obtineat.

Fran-

Franciscus tituli Sancti Ioannis ante Portam Latinam Cardinalis Paulinus.

Heroicæ virtutes, & insignia miracula, quibus Beatus Thomas Archiepiscopus Valentinus sanctam illustravit Ecclesiam, satis superquè suadent, vt post diuturnum examen, ad eius solemnem Canonizationem, de more Apostolicæ Sedis, procedatur. Et admirabili quidem Diuinæ Prouidentie arcano factum esse censeo, vt in hoc sæculo, quo ex tot bellorum influxu Charitas potissimè refrigescit, is, per Sanctitatem Vestram, Spiritu Sancto suggerente, colendus Christiano populo proponatur, qui Charitatis æstu mirum in modum exarsit: vt si per iras angustiantur vasa carnis, dilatentur per pacem spatia Charitatis: & quo tempore fames orbem terrarum pluribus in partibus agitauit, is aris admoueat, cui Deus, præter naturæ ordinem, ad sustentationem egenorum triticum multiplicauit in horreo, vt, eius interuenientibus meritis, impleantur horrea saturitate, & vino torcularia redundant; quin & grassante pestilentia, is ad Sanctorum honores euehatur, qui pro subleuandis proximis, nec cubile sibi ad vltimum exhalandum spiritum reseruauit, vt magis magisque discant Pastores animas pro ouibus ponere.

Sed & Sanctitati Vestræ specialiter reseruata videbatur præsentis sæculi, per Beati huius Viri Charitatem, restauratio, cuius nempe felix ad summi Apostolatus apicem electio, ipso sæculari anno ab eius obitu recurrente contigit: cuius Familia Augustiniani Ordinis cœlum pluribus sanctitatis syderibus impleuit: quæ tandem, præclaris hisce præeuntibus Charitatis exemplis, ad pacem data est populorum.

Virginus Sanctæ Mariæ in Via lata Cardinalis Vrsinus.

Sanctitas Vestra, pro pastorali sua solitudine in promouenda virtute, nostras exquirat sententias: an in Sanctorum cœtum referendus sit Beatus Thomas de Villanoua. Ecquis dubitet,

ret, Beatissime Pater, quin coronari in Cœlo debeat, qui strenuè certauit in Terris? Re itaque in Sacra Rituum Congregatione maturè discussa; probatis vitæ sanctimonia, & miraculis: omnium deinde, tam in publico, quàm in secreto Consistorio, facta relatione, & peractis de more peragendis; non solum censeo, deueniendum esse ad eius Canonizationem, sed etiam humillimè supplico. S. V., velit, decreto illi de relata victoria aduersus Mundum iustissimo triumpho, solari vota Christianæ Reipublicæ, vt tanti Viri edocti exemplo fideles, qui cupiunt exaltari, discant non inter rerum humanarum fastigia, sed inter cœlestia veram gloriam inueniri.

Vincentius Sancti Eustachij Cardinalis Costagutus.

VItæ innocentia, perpeti innixa castitati: profunda in Regulari obseruantia humilitas: vigilans in moderamine populorum sollicitudo: zelus domus Dei, ceteræquè eximie virtutes illuxerunt in Beato Thoma Valentia Archiepiscopo. Sed excelluit inter omnes vna Charitas, quæ sola secernit filios Regni à filiis perditionis, & quæ ita ex Deo est, vt ipsa sit Deus. Hæc à puerilibus ientaculis inter egenos distributis, in diem aucta, eò vsquè peruenit, vt Thomas moriturus lectulo, quo cubaret, indigeret, summam ideo misericordiam consecutus, quia summè misericors, nec sperans in pecuniæ thesauris, ex ipsis thesauros sibi gloriæ parauit in coelis: verè Beatus, quia bene intellexit super egenum, & pauperem. Tuum nunc est, Beatissime Pater, Beatum Thomam miraculis insignitum, illustri meritorum diademate coronatum, publicis aris admouere; & dextera tuæ potentia, qua Cœli pandis ostium, iubere, eleuari portas aternales, vt inter Pontificum choros, super montibus Sion, tanquam sydus effulgere, vniuersa videat, atque adoret Ecclesia heroicæ exemplar charitatis, & veræ formam virtutis.

Bene-

Benedictus Sanctorum Cosmæ, & Damiani
Cardinalis Odescalcus.

IN carne præter carnem vixit Beatus Thomas de Villanoua, Beatissime Pater. Siuè enim intra sui religiosissimi Ordinis claustra viueret, siue Archiepiscopali dignitate fulgeret; in singulis virtutibus ita eminuit, quasi cæteras non haberet: eiusdemquè diuitiæ fuerunt nihil possidere, & Crux, quam tota vita familiarem habuit. Nam quod suo præparco victui supererat, in pauperes erogabat, quos ardentissimè ab incunabulis dilexit, vt meritò de se dicere potuisset. Ab infantia mea creuit mecum Misericordia, & de vtero Matris meæ egressa est mecum. Cœlitum ergo cœtui adscribendum censeo, qui cœlestem vitam in terris exegit: Sic enim magis mortalibus præfulgebit ad vitæ immortalitatem, & charitas in egenos, quæ in Christi fidelibus elanguit, feliciter florescet.

Laurentius Sancti Angeli in foro piscium Cardinalis Raggius.

PAr est, Beatissime Pater, vt qui Christianæ militiæ Duces meritis æquiparat, eosdem exæquet & titulo. Thomas de Villanoua, per arma Iustitiæ, bonum certamen certauit, prodigius animæ magnæ in sui victoriam, & magnarum diuitiarum in triumphum Charitatis. Morbi profligati; pauperes euangelizati, vita propagata, sanctissimum prædicant. Nil abest igitur quin sacro Heroi laurea, & diadema decoris decernatur, vt egregiorum facinorum præmia, æquè, ac ipsa facinora, elucescant in splendoribus Sanctorum.

Franciscus Sanctæ Mariæ in Porticu Cardinalis
Maidalchinus.

Beatissime Pater. Si Diuinæ oraculo veritatis, qui post aurum non abiit, nec sperauit in pecuniæ thesauris, ille beatus est vir, & merito fecisse dicitur mirabilia in vita sua; multo certè beator, multoque mirabilior dicendus erit Beatus Thomas de Villanoua Valentia Antistes, qui non modò quicquid habuit auri in opulentissima Ecclesia, quicquid thesauri, id totum profusissime in pauperum sinu collocauit, vbi neque arugo, neque tinea demolitur; nec fures effodiunt, aut furantur; sed pluribus etiam patris miraculis probè ostendit, quàm sit mirabilis Deus in Sanctis suis. Tam Beatum ergo, tamque mirabilem Virum iungat Sanctitas Vestra, de more, Sanctorum choris, vt illum noua hac honestatum pompa, intercessorem habere mereamur in Coelo. Sic enim futurum confidimus, vt tota statim Ecclesia, beatam pariter ac planè mirabilem consequi debeat tranquillitatem, & pacem.

Carolus Sancti Cæsarei Cardinalis Barberinus.

Beatissime Pater. Christi Vicarij dignitas quanta sit, hoc maxime liquet, quòd mortales supra sortem mortalium iam positos, solus ipse confirmet: Principes enim in Terris constituere, alijs quoque concessum; in Coelis autem deolare, huic vni datum. Beatum verò Thomam à Villanoua horum numero S. V. decreto esse adscribendum, omnigenæ persuadent virtutes, quæ in eo ad Archiepiscopatum, reluctanti licèt, euecto, potissimum micuere. Si enim erga Ecclesiam suam studium spectemus; prodesse illi maluit, quam præesse: si sollicitudinem in egenos, eorum postulationes, vel præuenit, vel superuenit: Si denique charitatem, & beneficentiam in omnes; summæ diuitiarum affluentia iunxit paupertatem: Perfectionis nimirum exemplar vel ipsa dilectione se præbens, qua vna omne instauratur manda-

M tum,

tum, & legis attingitur plenitudo, Quapropter, accedentibus signis, quibus etiam post mortem mirabiliter clausit, sacros eximio huic Sacerdoti honores, S. V. auctoritate incunctanter censeo deferendos.

Decius Sancti Hadriani Cardinalis
Azzolinus.

Beatissime Pater. Simile est Regnum Cœlorum thesauro abscondito. Thomæ Charitas thesaurum hunc eduxit è latris, ac iam non absconditum, sed Ecclesiæ vniuersæ expositum thesaurum, quem publicè portauit, imò effudit in via, possidet felix in Patria. Thomas verè fidelis, qui non opus habuit digitem inferre vulneribus, vt Christum agnosceret: sed benè tetigit Christos Dei, dum manus suas extendit ad pauperes, eorum egestati aperuit, plagis admouit. Quando igitur tanta animorum, ac rerum dissidia Christianum orbem vndique distrahunt; quid utilius; quid opportunius; quàm exponere fidelium oculis exemplar pulchræ dilectionis, & obijcere viris sanguinum, Virum Charitatis? Profectò nihil erit incitamenti vehementius, quò & Ecclesiæ, & Mundi Proceres, in publicas, priuatasquè fidelium necessitates, opes vnà, & operam seriò impendere vrgeantur. Nec ad vlticem Numinis iram procul auertendam, minorem, sibi Patronum à S. V. poscunt præsens Orbis Christiani calamitas, Religionis pericula, Ecclesiæ iactura. Cum igitur virtutibus, & signis Beati Thomæ maturè iam pridem, & luculenter probatis, accedant Hispanici Regni simul, & Cleri vniuersi vota; imò & præsertim Regis Catholici preces enixæ, id pro auita, & verè augustissima Austriacæ Domus pietate impensè postulantis; erit sanè opportunum fidelibus, & præsidium, & exemplum, Beatum Thomam de Villanoua, auctoritate Apostolica, Sanctum dici, & coli sacro ritu. Iure enim post multiplex opus virtutis, & fortitudinis emeritæ debetur corona impressa signo sanctitatis, imò & magnificentia in sanctificatione illi, qui, vt cum Apostolo sanctificaret Christum in corde suo, propter miseriam inopum, & gemitum pauperum continuò exurgens cum Domino meruit etiam

etiam induci in montem sanctificationis, quem bene super egenos intelligens acquisiuit sibi dextera eius.

Successiue omnes Prælati simul assurrexerunt, & stantes, singuli his verbis sua suffragia tulerunt.

Volumnius Bandinellus Patriarcha Constantinopolitanus Assistens.

Beatu*s* Thomas de Villanoua, quem Pontifex sempiternus cumulat*a* virtutum omnium iustitia, & miraculorū ostentis largè ditauit, & mox Ciuem Sanctorum, & cœlestis Aulae domesticum, syderum su*o* suffragijs asseruit; auspicijs tuis, Beatissime Pater, iure datur in exemplum sacris Ecclesiæ Præsulibus, vt frigescenti Charitati, ac Pietati propèmodum collabenti opportunè succurrat. Cum Templum Lateranense fatisceret, Sanctorum illud supposita ceruix, hūmerique fulserunt. Ruentem Ecclesiæ disciplinam instaurant exempla Sanctorum. Nihil enim ad sanctitatem magis inflammat, quàm illustre sanctitatis exemplum. Meritò nunc ille, qui per ardua quæquè, Sanctorum imitatus est normam, nobis proponitur imitandus. Quapropter nèdum censeo Beato Præfuli venerationem, cultumque deberi fidelium; sed glori*o*rior in Domino, quòd mihi feliciter contigerit in hoc sacrosancto confesso, velut æternis Ecclesiæ tabellis, humile suffragium apponere.

Aegidius Columna Archiepiscopus Amasiensis Assistens.

Si quis miseretur pauperis, beatus erit, vt Diuina canunt oracula. Beatus Thomas à Villanoua, qui omnem suam substantiam dispergens dedit pauperibus, meritò à S. V. inter Beatos Cœlites referri debet, vt iustitia eius maneat in sæculum, sæculi.

Christophorus Signius Archiepiscopus Theffalonicensis Assistens :

IN Beati Antistitis Thomæ à Villanoua pectore sedem perpetuam virtutes omnes posuisse, ex eius gestis diligentissimè ad examen reuocatis, manifestè comperimus, Beatissime Pater. Sed Humilitas, & Misericordia super omnes virtutes, vt vidimus, Principatum tenuere. Nec doctrinæ præstantia, nec hominum laudes, nec Summorum Principum æstimatio Thomæ humillimum cor exaltare vnquam potuere. Episcopatum semper fugit, semel recusauit, tandem recepit: quia superiorum imperio cogi potuit. Sed Humilitas dum contra hostes, generosè pugnat, in honoribus creuit: Misericordia verò cum eo de utero Matris egressa, puerum panem suum esurientibus frangere; adolescentem egenos; & vāgos in domum suam inducere; Episcopum reditus omnes dispergere & largiri pauperibus liberalitate profusissima docuit. Cum ergo hæc virtutes alæ duæ fortissimæ sint, quibus Iusti à Terra eleuantur ad Cælum, dubitare non possumus, Regnum à Deo paratum humilibus, & misericordibus, Thomam possidere. Itaque quod illi Sanctorum cultū Sanctitas Vestra decernere deliberauit, non modo iustum, & laudabile consiliū puto, sed vt quamprimum, quod cogitauit, perficiat, humiliter obsecro.

Nerius Corfinus Archiepiscopus Damiaten. Assistens.

Venerabilis Dei seruus Thomas à Villanoua, vitæ integer, morum innocens, virtutum omnium splendore conspicuus, ea præsertim in proximo enituit charitate, vt Eleemosynarius meritò diceretur: tota enim substantia in Christi pauperes distributa, lectulum etiam, in quo decubuit, elargitus est, vt cum nihil haberet in Mundo, quod diligeret, nihil esset in Mundo, quod pertimesceret, ac nudus nudum Christum in æterna Tabernacula sequeretur. Huiusdem Charitatis clypeo permunitus, bonum certamen certauit; ideoquè in Beata illa Hierusalem

saem triumphat coronatus. Quo intercessore tot miracula operatus est Deus, mirabilis in Sanctis suis, vt dignus profecto videatur, qui in Coelestium albo à S. Vestra, Diuino fauente Spiritu, describatur.

**Fr. Dominicus de Marinis Archiepiscopus
Auenionen. Assistens.**

Beatissime Pater. Glorietur Iob secum natam ex vtero misericordiam, secum litidem creuisse ab infantia; verum Beatus Thomas à Villanoua his insuper addat, eandem secum consensuisse, & quasi vltra ianuas mortis fuisse subsecutam: quando & lectulum, in quo sanctè expirauit, iam inopi donarat, moriens tanquam in alieno. Hunc secundum dixero Ioannem Eleemosynarium, nec fallar. Denique vita ipsius, quacumque parte inspicitur, prodigium est. Agnosco igitur Magni Augustini magnam prolem, cuius in suo Ordine rigor, ac zelus, dubitare me non sinunt, dignissimum esse B. Thomam, qui Sanctorum albo accenseatur.

**Ioannes de Torres Archiepiscopus Salernitanus
Assistens.**

Cum Thomas de Villanoua sanctissimus Antistes, non modo omnium virtutum zona lumbos sibi præcinxerit, sed miraculorum quoque splendore, lucernas gestauerit in manibus, adeoque admissus sit ad nuptias Agni, nefas omnino sit, aris illi decernendis non suffragari. Hoc interim enixè rogando, vt nimirum Deus Optimus Maximus tanto Ecclesie suae addito intercessore, optatam nobis tranquillitatè largiatur, & pacem.

**Franciscus Nerlius Archiepiscopus Florentinus
Assistens.**

Tantum admirandarum virtutum, & Sacerdotalis lucis iubar, si S. Vestrae visum fuerit, super Candelabrum Sanctuar-

rij collocari, è re totius Ecclesiæ fore censerem, quò longè latè-
què omnibus, qui in domo Dei sunt, & præcipuè sacri Ordinis
nostri viris præluceat; fortioribus ad imitationem egregiam; in-
firmioribus, quorum plane vltimus ego, vel ad humilitatem
salutarem.

Iacobus Altouiti Archiep. Athenarum. Assistens.

Quæ legi, quæ audiui ad Beatitudinem Vestram relata de
Beati Thomæ à Villanoua admirabili sanctitate, proprijs
oculis aspexi votiuis tabulis ad eius tumulū expressa,
& incredibili perpetuaquè populi frequentia celebrata. Sinè
vlla igitur hæsitacione in eorum sententiam descendendo, qui tan-
tum Præsulem in Sanctorum numerum referri debere cen-
suerunt.

Ranuccius Franciscus Scottus Episcopus olim Burgi S. Domnini Assistens.

Si Regis Regum Christi Iesu inuiolabili fide statutum est,
quòd quicumque fecerit, & docuerit, hic Magnus vocetur
in Regno Cœlorum; dignus plane est Beatus Thomas à Villa-
noua, qui à Sanctitate Vestra inter eiusdem Regni Magnos ad-
numeretur, cum eius gesta, & opera testentur, fecisse eum mi-
rabilia, & docuisse in vita sua.

Æmilius Alterius Episcopus Camertium Assistens.

Beatissimè Pater. Habet pro se famulus Dei Thomas decre-
tum Spiritus Sancti. Beatus qui intelligit super egenum, &
pauperem. Proferat ergo S. V. de thesauris suis noua, & vete-
ra, & gemmam hanc Sacerdotum, quam in cœlestes thesau-
ros iam diu manus pauperum deportasse certò scimus, in mili-
tantis Ecclesiæ ornamentum exhibere nè differat.

Lau-

95

**Laurentius Gauottus Episcopus olim Vintimilienſis
Aſſiſtens .**

Thomæ de Villanoua ſingularem vitæ ſanctitatem, probata virtutum omnium reſonante fama, Terra vniuerſa teſtatur, Beatiffime Pater, teſtantur & Coeli. Seruo Dei, vel in hoc mortali corpore, Ciui ſuo concinunt plaudentes Angeli, & ipſe deſcendentium choris admiſſus, alternatim Dei laudes annuntiat, perenniter celebraturus; accepto teſtimonio quod maius eſt, die ſcilicet ore diuino indiſta, ſe perpetuo regnaturum. Terra igitur, & Cœlo ſimul acclamantibus, dignè Viro Dei decernentur in terris honores debiti regnantibus in Cœlis.

**Fr. Ambroſius Landuccius Episcopus Porphiriænſis
Aſſiſtens, Sacrarij Apoſtolicæ Præfectus .**

Sanctiffime Pater. Fr. Thomas de Villanoua Archiepiſcopus Valentinus, cognomento Eleemoſynarius, Sacri Ord. Eremitici Diui Parentis Auguſtini illuſtris, & glorioſa ſoboles, verè inuentus eſt ſine macula: minimè poſt aurum abiit, nec ſperauit in pecunia, & theſauris: vndè innocens, & faciens mirabilia. Affidue manus ſuas, incomparabili animi munificentia, aperuit inopi, & palmas ſuas extendit ad pauperes. Ideo non timuit à frigoribus niuis, nec à caloribus nimijs gehennæ, & inferni. Semper ſuper egenum, & pauperem intellexit: & ita Beatus. Tandem omnino, funditusquè diſperſit, & dedit pauperibus: quare exaltatus in gloria. Quæ omnia, cum apud hanc Sanctam Sedē in ordine ad ſolemne eius Canonizationem fuerint iuridicè comprobata, ideo quòd modò cœleſtibus fruatur theſauris, quos, eo largiente, manus pauperum in Cœlum deportauerunt, & quòd ſit publicè colendus, & adorandus, affirmarem per Sanctitatem Veſtram poſſe pronunciarì.

Perſus

I Vssus dicere sententiam de honoribus Coelitem decernendis Beato Thomæ de Villanova Præsuli Valentino, si licet aliquid authoritatis adiungere tot iuratis testibus, de pia veneratione, quam innocentia vitæ, præclarissimis virtutibus, & rebus mirabiliter gestis apud posteros ipse promeruit: excitabo illius sanctimoniam locupletissimum testem ex monumentis historicarum, amplissimum virum, iudicio eruditissimum Hieronymum Scripandum, Ordinis tunc Augustiniani decus, deinde huius sacri Senatus fulgentissimum sydus, & Sacr. Conc. Trid. integerrimum Præsidem. Is enim Generalis Præpositus, cum suas Prouincias in Hispania perlustraret, atque Hispalim peruenisset; adeo permotus fuit ingenti sanctitatis, doctrinæ, & eloquentiæ fama Magistri Fratris Thomæ, Burgis tunc temporis officio Prioris fungentis, vt incredibili cupiditate incensus audiendi eum virum, quem quarebat (vt ipse ait) anima sua, perhonorificis litteris illum accersierit Toletum, in quibus præcipuè miratur, quod cum distincta Spiritus Sancti munera variè diuersis sint dispersita; in eum tamen vnum omnia cumulatim collata esse dicerentur, vt idem esset eloquentissimus Diuini verbi interpret, & vitæ, ac sanctimoniam tanta integritate, vt summos illos primos sui Ordinis Patres non sequi, se præ ire videretur; prænuntiatque à se repertum iri alterum Eliam zelo commotum pro Domino Deo exercituū, ad cuius oris verbum, post tenebras, lucem, & ventum, fieret pluuia super terram. At hæc, Beatissime Pater, quæ in eo tantopere Scripandus admirabatur, erant veluti prima (vt ita dicam) iam tum adolescentis sanctimoniam in spiritu religioso rudimenta, atque in Episcopali postea munere strenuè administrando mirabiliter perficiendæ certissima documenta. Quem igitur, B. P., tantæ authoritatis Senator, omnibus muneribus sancti Spiritus cumulatam, & zelo Eliæ proximum nuncupauit, hunc coelestibus illis honoribus, quos Eliæ zelus promeruit, donandum esse à S. V. non dubitauerim.

Fran-

Franciscus Gonzaga Episcopus Nolanus.

Charitas, Beatissime Pater; qua admirabiliter accensus erat Beatus Thomas de Villanoua Archiepiscopus Valentinus, itaut Cereus amoris vocari potuerit, tanta erga Deum, & homines enituit; vt Deum ipsum, ipsius amantem ipsemet dignosceret, dum sacris peragendis à terra eleuatus cum Deo gaudens per spatium duodecim horarum adhuc in humanis viuens permaneret: homines verò, scilicet proximum ita dilexerit, vt horrea Parentis paruipenderet pro inopibus subleuandis, & egonis obolum vnum denegare sacrilegium existimaret. Quapropter affirmo Sanctitati Vestrae, eundem Beatum Thomam inter sanctos numerari debere, qui, etiam dum esset in hoc saeculo, Dei meminit conuersationem, & à populo, quem magnoperè dilexit, publicè acclamari. Et huic voto peramanter subscribo.

Ioannes Baptista Scannarolus Episcopus

Sidonienfis.

Respiciens sum exquirit Sanctitati Vestrae, super Canonizatione Beati Thomae de Villanoua, Valentiae Archiepiscopi: Ego, qua decet reuerentia, vtat responso diuino Domini Nostri Iesu Christi. Infirmi sanantur, leprosi mundantur, paralytici surgunt, claudi ambulant, mortui resurgunt, pauperes mirabiliter saturantur, & non est, qui sit scandalizatus in eo. Si honor iudicium diligit, ex sententia Regij Prophetae, & in Beatum Thomam, tot sapientissimorum Patrum purpuratorum, & Praesulum concurrunt suffragia, quis non dicat, eum hoc honore dignissimum? Quid ni? Adhuc viuens in terris dupliciter Beatus extitit, quia, scilicet intellexit super egenum, & pauperem, & quia fuit pauper spiritu, dicente Domino: Beati pauperes spiritui, quoniam ipsorum est Regnum caelorum. Cur nunc gloriosus regnans in caelo, non erit inter Sanctos connumerandus in terris? Illum sine dubio reddunt admirabilem, amor in pauperes, odium sui, & eximiarum virtutum cumulus, miraculorum gloria. Cedet

N

sanè

fanè in vniuersale Ecclesiæ Catholicæ bonum, & in Sanctitatis Vestræ gloriam sempiternam, honor huiusmodi in hunc Beatum collatus. Quibus ego permotus, in eam compellor ire sententiam, vt eum valde dignum existimem, quem Beatitudo Vestra Sanctis in Cœlo regnantibus adscribat, colendum in terris.

Franciscus Tontulus Episcopus Isclanus.

A Bundante nequitia, dum in hoc mundi senio pietas refrigerat, opportunè accidet, Beatissime Pater, vt Sanctitas Vestra frigidis fidelibus venerandum proponat exemplar feruentissimæ charitatis, & inuictæ fortitudinis Antistitem, qui in militanti Ecclesia bonum certamen certauit, triumphanti Cœlituum numero adscribat; vt inde sanctissimi Præsulis merita, & præclara virtutum exempla considerantes, habeant oues quem sequantur, Pastores quem imitentur.

Patritius Donatus Episcopus olim Minoreñ.

B Eatissime Pater: Quemadmodum in Cœlo noua paulatim Astrorum phænomena apparent, quò mortales ad cœlestia diligentius indaganda excitentur; ita par est in Ecclesia quæ Cœlum repræsentat, noua Sanctorum lumina in dies effulgescere, & innotescere, vt fideles ad sanctitatis gloriam, sibi sedulo parandam inflammentur; præsertim Episcopi, quorum vti dignitas, ita exemplum est Ecclesiæ munimentum. Itaque merito Sanctitas Vestra in Sanctorum numerum referet, omnibusque venerandum simul, ac imitandum proponet Beatum Thomam à Villanoua, ex Diui Augustini familia Archiepiscopum Valentinum, qui more splendidissimi syderis illuxit; siue miracula spectentur, siue virtutes; ac in primis religio, & humilitas in colendo Deo; prudentia, & iustitia in grege pascendo, constantia, & continentia in se ipso moderando, patientia in malis tolerandis: Quarum tamen virtutū maxima & verè admirabilis fuit Charitas in pauperibus, hoc est interiore Christi familia subleuanda. Et constantissimè teneo, quod omnipotentis Dei consilio factum sit, vt tantæ sanctitatis promulgatio præcipuè pertineat ad Beatitudi-

nem

nem Vestram, cuius Pontificatus primarium arcanum est, consulere Christi pauperibus, tanquam solidissimis Ecclesiæ Catholicæ fundamentis.

**Marcus Antonius Thomatus Episcopus
Bitecstē.**

Iustum est, tuoquē dignum Pontificatu, Pater Sanctissime, ut Beatum Thomam à Villanoua Archiepiscopum Valentinum pro tradita tibi potestate Cœlitum albo adscribas, ut eius gloriam nunciet Ecclesia, cuius laudes vnanimi consensu omnes populi enarrant. Admiranda siquidem in eo humilitas fuit, ardentissima erga Deum charitas, inexhausta in elargiendis eleemosynis profusio, indefessa Pastoralis sollicitudinis vigilantia, constantissima sanctimonix fama ad hunc usque diem per integrum sæculum propagata, crebrisquē, & exploratissimis miraculis comprobata. Tanto igitur Antistiti Sanctorum honorem decernens, rem facies, Beatissime Pater, toto Orbi Christiano gloriosam, & horum temporum necessitatibus maximè opportunam, ut qui in diebus suis placuit Deo, fiat nunc pro populo Dei reconciliatio.

**Carolus de Vecchijs Episcopus Clusinus Sacr.
Concilij Congregationis à Secretis.**

Admonet me proprii muneris ratio, Beatissime Pater, ut ad cœlestes honores Beato Thomæ Archiepiscopo Valentix decernendos, suffragium aliunde, quàm ex Tridentino Concilio deriuatum non feram. Inchoatam ille Tridentinam Synodum, non absolutam vidit. Absolutam tamen optimi Pastoris formam, priusquam Tridentini Patres sancirent verbis, Thomas firmavit exemplo, & anticipata executione decreta Patrum præoccupauit, & vota. Merito igitur Sanctorum Concilio adscribendus est ille, qui Apostolicæ Reformationis Concilium priusquam absolueretur, in se absoluit.

**Carolus Azzolinus Episcopus olim
Balneoregiens.**

Beatissime Pater: Vidimus in eximia Beati Thomae charitate quomodo bonus Pastor operetur. Expedi, vt in Ecclesiae totius exemplum videamus etiam, quomodo coronetur: idè & proficuum, & opportunum reor, auctoritate Apostolica Beatum Thomam referri in Sanctorum numerum, vt cuius bona reposita sunt in Domino, elemosynas illius enarrèt, atque imitetur omnis Ecclesia Sanctorum.

Ferdinandus Apicella Episcopus Larinens.

Quia Beatus Thomas de Villanoua, ob totinclitas eius virtutes, in diebus suis placuit Deo, & inuentus est Iustus, pietatemquè vbique plantando, vitia auulsit, & inter Deum, & hominem in tempore iracundiae, factus est reconciliatio; Ideò iurè iurando fecit illum Dominus crescere in plebem suam. Meritò igitur Sanctitas Vestra, Domini iuramentum exequendo, eundem in Sanctorum numero collocare meditatur. Idque ego æquissimum iudico.

Thomas Lollius Episcopus Cirenæ:

Perfectionem Patris nostri Coelestis, Beatissime Pater, æmulatus fuit in multis Beatus Thomas de Villanoua Archiepiscopus Valentiae ex Ordine Eremitarum Sancti Augustini, & praesertim in hoc, quòd misericordia eius super omnia opera eius; nam sicut in Sancto Iob, ab infantia creuit miseratio, & de utero Matris suae egressa est cum eodem; ita B. Thomas ab ineunte pueritia intellexit super egenum, & pauperem. Quare cum possideat Regnum viris misericordiae paratum, posse illum censeo à Sanctitate Vestra referri inter Sanctos.

Flaminius Marcellinus Episcopus Cefenæ.

Christus assistens Pontifex futuorum bonorum sciscitanti
 cuiusdam, quid boni faciendum sibi esset, ut vita frueretur
 æterna; respondit, seruanda esse mandata: Ei autem affirmanti,
 hæc se custodisse à iuuentute sua, prorinus dixit: si vis perfectus es-
 se, vade, vende omnia, quæ habes, & da pauperibus, & habe-
 bis thesaurum in coelo: & veni sequere me. Petro insuper,
 qui iam cuncta reliquerat, & ipsum fuerat secutus, ad vbe-
 riorem asserti amoris significationem, oues proprio nuper san-
 guine redemptas, tanquam Pastorum Princeps, pascendas ite-
 rum, ac tertio commisit. Quæ omnia Beatum Thomam de Vil-
 lanoua præstitisse cum pro comperto habeatur: hæud dubium
 mihi videtur, Beatissime Pater, quin ille per Sanctitatem Vestram,
 quæ Christi Domini vices gerit in terris, Sanctorum numero sit
 adscribendus; maxime verò cum Serui sui sanctimoniam, multi-
 plici miraculorum operatione, omnipotens Dominus testatam
 voluerit.

Franciscus Gherius Episcopus Ceruiæ.

Venerabilem Virum Thomam de Villanoua, iam antè
 annos quadraginta à sanctæ memoriæ Paulo Quinto
 titulo Beati insignitum, iure optimo nunc æquum mihi vide-
 tur, ut publico Ecclesiæ, hoc est tuo, Pater Sancte, iudicio
 definiatur, feliciter inter sanctos regnare cum Christo: qui lu-
 minis Ecclesiæ Augustini instituta, moresquæ secutus est: qui ad
 Episcopatum vocatus fuit, tanquam Aaron: qui domui, & ou-
 bus suis non tam præfuit, quam profuit, eas alendo, nu-
 triendo, doctrina, verbo, exemplo, & operibus misericordiæ,
 ut verè de eo dici possit: fuit laudabilis, quia irreprehensibilis: se
 custodiuit ab hoc sæculo: non abiit post aurum, nec sperauit in
 pecuniæ thesauris; sed disperfit omnia, dedit pauperibus, nu-
 dus reuersus illuc, vbi iustitia illius manet in sæculū sæculi, fruens
 promissis per Deum à constitutione mundi viris misericordiæ: qui
 miraculis ante, & post transmirationē claruit deniq.

Decet igitur

tur, illi decerni sacros honores, vt posita tam præclara lucerna super Candelabrum, tum Regularis, à quo prodijt, tum Episcopalis Ordo, in quo emicuit, magis magisque illustretur; cætera quoque plebs Christi, proficiens de exemplis virtutum illius, in rectam salutis semitam dirigatur, tota lætetur Ecclesia cum nobili turba Sanctorum in die Canonizationis, & Respublica Christiana, noui huius Patroni meritis, in tot calamitatibus aliquando respiret.

Marcus Antonius Oddus Episcopus Hierapolitanus.

Beatissimus Thomas à Villanoua virtutum splendore, & Spiritus Sancti flamma coruscans, tanquam lucerna ardens charitate, ac lucens exemplo, iure optimo meretur, Beatissime Pater, non amplius detineri sub modio, sed in sublimi Ecclesiæ Candelabro poni, vt cœlestibus consecratus honoribus, luceat omnibus, qui in domo Dei sunt.

Augustinus de Bellis Episcopus Soranus.

Tot Sanctitatis monumenta, quæ de Beato Thoma de Villanoua, Cœlo teste, nuper accepimus; tot, inquam, illustrium miraculorum spectacula; tam ingens virtutum heroicarum seges; fidelium omnium in illum cultus; sacra Rituum Congregationis solertia in his omnibus expendendis; supremi tandem Pastoris vigilantia, in his elimpidandis, testatum faciunt, inter Cœlites illum fixisse sedem: Censeo igitur in Sanctorum numerum à Sanctitate Vestra referri posse.

Bernardinus de Aragona Episcopus Bouen.

Ob præclaras virtutes, ardentemque in Deum, & in proximum charitatem, vt ex his, quæ de eius sanctitatis fama,

ma,

ma, & processu, & Relationibus Eminentissimorum Patrum
audiui, Beatus Thomas de Villanoua, Valentia Archiepisco-
pus dignus videtur, qui in numero Sanctorum in coelesti Regno
degentium referatur.

Ioannes Baptista Repuccius Episcopus Vi- ciequensis.

Beatum Thomam Sacris aris, Apostolicae Sedis decreto, ad-
mouendum, suadent praecleara eius gesta, & miracula pu-
blicis documentis legitime comprobata: & quidem, tantum hoc
sydus in Ecclesia emicare. S. V. beneficio optandum existimo,
vt ij potissimum, qui Episcopale munus suscipiunt, quae suae sint
partes agnoscant, sequè non ad commoda, non ad diuitias, sed
ad labores, & sollicitudines pro Dei gloria vocatos aduertant;
in coquè liceat illis propius intueri, Ecclesiasticae pecuniae usum
ad pietatem sibi tantummodo demandatum: Merita igitur, &
virtutes amplissimi Viri exposcunt, vt ei publici honores decer-
nantur, in quibus Dei gloria renouetur, & augeatur, & in splen-
doribus Sanctorum elucescat Pastoribus Israel Diuina virtus, in
firmamentum Ecclesiae.

Fr. Philippus Vicecomes Episcopus Catsacensis.

Beatiss. Pater. Heroica virtus ab ambre dicta, per qua, solemn-
ritu Seruus Dei B. Thomas in albu Sanctorum referendus
est, in eo miro modo fulsit; nam Charitas, teste Apostolo, non
quaerit, quae sua sunt: sed quae Iesu Christi. B. Thomas non qua-
siuit, quae sua sunt. A pueritia, quia crescente secum misera-
rione, vestes, & alimenta sua pauperibus erogauit. Ab ado-
lescentia, quia septemdecim annos natus propriam domum
cum toto patrimonio in foundationem coenobij Virginum
contulit. A Iuuentute, quia relicto saeculo, Religionem
S. P. Augustini ingressus est. A virilitate, quia Granatensem
Archie-

Archiepiscopatum recusavit, & Valentiniū ex obedientia suscepit. A senectute: quia Archiepiscopus factus, viginti quatuor millia aureorum quotannis, excepta pecunia, & tritico diuinitus aucto, nec retento lectulo, in quo iam iam moriturus iacebat, egenis distribuit. Quæsiuit autem quæ sunt Iesu Christi: quia salutem animarum, quæ Dei sunt, vigilantissimè conquisiuit. Operarios misit ad Indos: Concilio Tridentino etiam absens profuit: Ecclesiasticam disciplinam restituit. Prædicatione, ieiunio, oratione, proprioquè effuso sanguine, animas Deo lucrari fatiguit. Delicta Ecclesiasticorum in se puniens, & semetipsum pro illis hostiam Deo offerens, suo cruore emendauit. Tantoquè amore in Deum exarsit, vt aliquando per duodecim horas in extasi conuersaretur in coelis: vnde consueuerat dicere: Anima mea renuncia libertati: vertito in naturam, vt toto pondere properes in Deum tuum: Ex quo tanquam carbo igitus, lucerna ardens, cereus accensus, in Dei amore totus consumptus est. Quare censeo, tuto posse à Sanctitate Vestra inter Cœlitès solemniter numerari. Idque cedit in maximam Dei gloriam: in Ordinis Episcopalis ornamentum: in Religionis Augustinianæ singulare beneficium: in totius Ecclesiæ adificationem: Principum Christianorum pacem: & quam peperit Canonizatio Sancti Nicolai sub Eugenio, dabit Canonizatio Sancti Thomæ sub Alexandro.

Tiburtius Bolina Episcopus Ifernien.

Beatissime Pater. Pastor bonus ille Thomas à Villanoua humilis & pauper, diues Cœlum ingressus est: quia pingues redditus Ecclesiæ suæ Valentiniæ, quos patrimonium pauperum appellabat, in cœlestes thesauros manus eorum deportauerunt: vnde adhuc tanta charitate inflammatus semper vixit, vt cuidam pauperi lectulum, in quo iam iam animam Deo daturum se sperabat, alacritè sit elargitus: qua re delectatus Deus voluit tam amplianda annona, quam alijs huiuscemodi prodigiosis signis, Sanctitati Vestræ argumentum præbere, vt illum Sanctorum numero adscriberet, sicuti supplex deprecor adseribi, cum Christi Domini Nostri paupertatem tam enixè sit imit-

imitatus, vt æque nascens, viuens, ac moriens, nuditatem illius
visus sit adamarè.

Ioseph Battaglia Episcopus Montis Marani.

Beatum Patrem Thomam de Villanoua Archiepiscopum Va-
lentiæ, dignum censeo, qui ad maiorem Dei gloriam, & Ec-
clesiæ vtilitatem, in Sanctorum numero referatur, quia virtutes
coluit omnes in gradu heroico, & præcipuè gloriosum se reddi-
dit in pastoralis sollicitudine, miraculis claruit, & ipse maximum
miraculum fuit.

Alexander Aegyptius Episcopus Andriensis.

Eximia virtutum cunctarum laude Beatus Thomas à Villa-
noua cumulatus, Beatissime Pater, ad subsidia pauperum
profusus, ad animarum lucra peruigil, constantia in improbos,
in probos clementia, moderatione sui, coniunctione cum Deo,
veram Præfulis & sanctitatem, & gloriam est assecutus. Oppor-
tunum itaque ad Antistitem ornatum, ac incitamentum existi-
mauerim, vt S. V. suo, quo Deus loquitur, ore; Virum hunc
omni virtutum complexione spectabilem, Sanctorum fastis ad-
scriptum afferat Coelo.

Franciscus Densa Episcopus S. Seueri.

Cum; Beatissime Pater, sanctitatis, & virtutum omnium
fundamentum sit sui ipsius abnegatio, & voluntatis vnio
cum Deo per dilectionem ipsius, & perfectam charitatem in
proximum, ex quibus oritur humanarum rerum contemptus,
in secundis moderatio, in aduersis patientia, in afflictos com-
miseratio, in pauperes ardens amor, & deniquè perfectissima,
verissimaquè iustitia, quæ operatur magna, & reputat parua, ope-
ratur multa, & reputat pauca, operatur diu, & reputat breue; Cūq.

O omnia

omnia hæc in Beato Antifite nostro Valentino non oscitanter, nec perfunctoriè, sed perfectissimè in vita, & post mortem prefulserint, vt per probationes, atque irrefragabiles testes deponentes de excellenti Beati Thomæ fide, insigni spe, charitate feruenti, admirabili humilitate, castitate, prudentia, fortitudine, & temperantia, necnon de pluribus miraculis, tam ipso viuente, quàm mortuo editis, quæ omnia Sacra Rota, & Sacra Rituum Congregatio pluries firmavit. Meritò Beatum Thomam omnium virtutum laude cumulatissimum humillimè, & reuerenter, inter Sanctorum Confessorum Pontificum agmen, præiudicio Canonizationis decreto, referri posse, iudico, & subscribo; gratias perennes, & immortales Deo, & S. V. agendo, quòd exemplum Regularibus, Sacerdotibus, & nostro Episcoporum Choro, sicuti omnibus etiam Christi fidelibus proposuerit.

Fr. Henricus Burgen Episcopus Ali-
phanus.

Beatissime Pater. Verè, vt nomen sonat, abissus fuit, ac didimus, idest gemellus Beatus Thomas de Villanoua; gemellus miserationis, quæ cum ipso de vtero matris egressa, ab infantia creuit; abissus abissum inuocans; Thomæ enim Apostoli sollicitudinem in inquirendis, Angelici puritatem in edocendis, Cantuariensis constantiam in defendendis his, quæ ad Deum, eiusquè Ecclesiam pertinent æmulatus; meritò, visionem, quam Thomas expectabat Apostolus, & mercedem quam Thomas expectabat Angelicus, creditur consecutus, & dignus, qui, vt olim Cantuariensis ab Alexandro III. multis clarus miraculis, à septimo eiusdem nominis, & Patriæ, vices Dei gerente in terris, proclametur factus in Cælo consors Charitatis, quæ nunquam excidit; Dei scilicet: nam Deus charitas est, & qui manet in Charitate, in Deo manet, & Deus in eo.

Fran-

Franciscus Cribarius Episcopus

Nicotereñ.

Dignum censeo Beatum Antistitem de Villanoua, qui Sanctorum factis adscribatur, propter eius præclara gesta, quæ etiam à teneris annis perfectam redoluerunt Sanctitatem, mirificauit enim eum Dominus præcipue in hospitalitate, qui, ut abundantius diuitias Cælo conderet, alienam inopiam suam credidit, docens, facilius nos, per manus pauperum ad Cælestia Regna peruenire.

Fr. Benedictus Roccius Episcopus

Nuscanus.

Sanctissime Pater. Beatum Thomam de Villanoua Ordinis Augustiniani decus, Episcoporum gloriam præmio Sanctorum iam fruentem in Cælis, ob vitam Sanctissime actam in Terris, titulo Sanctitatis dignum censeo.

Vincentius Reuigionus Episcopus

Bouinensis.

Beatum Thomam de Villanoua solemnè Ritu Cœlitum numero adscribi, Beatissime Pater, iustissimum arbitror, quem omnium virtutum suffragia, mortalium numero exemptum, viuum adhuc Cælo asseruerunt. Verum enim planè Cœlestem illum extitisse, necesse est, cui perpetuis suis ieiunijs, pauperum famem alenti omni naturæ prauitate coercita, pro alimento fuit illibatæ sapor integritatis, pro anima Sanctitas, pro vita Deus. Nullius igitur S. V. dubitandi superest locus, an illum addat albo Diuorum, qui, suis moribus, de se ipso, sententiam pronunciauit, quam Cælum se approbare nos docuit, cum aut paralyti detentis, aut feбри, aut multiplici morbo lecto defixis, vitam reddidit, & pedum officium, ut Thomæ Sanctitatem miraculis testaretur.

Simon Rauius Episcopus Pactenſis:

IN grauiſſimo iudicio, Sanctiſſime Pater, in quo Orbis Chriſtianus votis omnium à Te vno ſupremum expoſcit oraculum de Beato Thoma à Villanoua inter Diuos colendo, non mihi videor ſuffragator modo, ſed prelator etiam, ac teſtis accedere, ſenſi etenim ego ipſe, cum non ita pridem, Valentia Beati Praſulis exuias venerarer, arcanum neſcio quid, adorandam, reſerens ſanctitatem: hoc mihi iam tum conſtabantur, aperte anathemata in Templis ſuſpenſa, deuotæ circum tabellæ recitantes prodigia, erogata etiam è Cælo beneficentia, inſculpta cordibus fidelium pietas, mirificans Sanctum Domini, ac tandem Apoſtolici Antiftitiſ ſimulachrum, in ſuis libris adhuc Diuina docentis: quæ omnia tam rite explorata perſpicio, vt adeò gratuler, Coepiſcopi noſtri poſſe iam tutò Sanctitatis Titulum, ei deferri ſuffragijs, qui ſanctitatem Episcopatus Ordini intulit, copia meritorum; Non enim deſicit vir de ſtirpe, & de Apoſtolorum familia Apoſtolica virtus; quam dum ipſe docendo, & faciendo excoluit, verè Episcopus in vtroquè, maior ideò in Regno Cælorum vocatus, æquum eſt, vt maiori cultu laudem eius annunciet Eccleſia; quæ ſapientiam, & eleemoſynas eius enarrat. Poſt aurum enim non abiens, expeditiùs abiit poſt illud, quod per manus pauperum præmiſit ad Cælum, vbi in hæreditate Domini moratur copioſæ ſanctitatis hæres, quæ velut ex vtero cum illo egreſſa, ita ab infantia creuit, & per omnem ætatem fide ſeruata curſum conſummauit, vt vbiicumquè vita deficeret, corona Iuſtitia non deſſet, quam iure eum inter Sanctos mereri cenſeo, fateorquè dignum, *cui gloria, factis creſcat, & æternis neſtatur adorea ſertis.*

Octavius Roncionus Episcopus Ferentini.

CUm inter innumeras Beati Thomæ de Villanoua virtutes, tâquàm minora ſydera feruidiſſimus charitatis Sol in Chriſti pauperes refulſerit; nil mirum, ſi inter Cœlites promiſſa æterni-

ternitate donatus, ex ipsa miraculorum narratione cunctis appareat. Idcirco, concordibus votis in hoc sacrosancto conuentu promulgatis omnium minimus accedo.

Carolus Philippus Meius Episcopus Bisignan.

Beatiss. Pater; Si Thomas abissum sonat, & abissus abissu inuocat, non incongruè dixerim, Beatū Thomam de Villanua abissum inuocasse omnium virtutum; abissum, inquam, inconcussa fidei, ardentissimæ charitatis in Deum, beneficentiæ in pauperes, asperitatis vitæ, nunquam violati candoris, & vt cætera eius vitæ miracula reticeam, miraculorum præstantiæ. Quare sanctitatis abissum meritò appellari posse, constantissimè credo, nullumquè dubitationis locum Sanctitati Vestræ relinqui, quin illi meritos sanctitatis honores decernat, eumquè vniuersæ Catholicæ Ecclesiæ venerandum proponat.

Omnium sententijs auditis, proximè exaranda Sanctissimus addidit.

Perceptis, Veni. Fratres, Vestrum omnium sententijs, cum omnes eò tendere videamus, quò mens nostra, post diurnam rei meditationem, collineabat; diem Canonizationis indicimus, primam Nouembris. Vos interim, ieiunijs, orationibus, elemosynis humiliter flagitate à Deo, significare nobis dignetur, omnis boni rectique Regulam, Voluntatem suam, vt secundum eam, sicut in omnibus alijs rebus, ita in hac potissimum progrediamur.

Stantibus interim Prælatibus, & sedentibus Cardinalibus: Procurator Generalis Cameræ Apostolicæ, his verbis Prothonotarios est allocutus.

Ego Iustinus Gentilis Sanctissimi Domini Nostri, & Cameræ Apostolicæ Procurator Generalis, rogo vos omnes Prothonotarios, & Notarios Apostolicos hic præsentibus, vt de sententijs, consilio, & vnanimi consensu Reuerendissimo-

rum

rum DD. S. R. E. Cardinalium, necnon Patriarchæ, Archiepiscoporum, & Episcoporum, de quæ Summi Pontificis oratione, ac deliberatione præhabitis, super solemnibus Canonizationibus B. Thomæ de Villanoua, vnum, vel plura, publicum, seu publica conficiatis Instrumentum, vel Instrumenta, ad perpetuam rei memoriam.

Et R. P. D. Manfronus Decanus Prothonotariorū Apostolicorū, sui Collegij nomine, nos qui propè Sedem Sanctissimi stantes reperiēbamur, actorum eorundem testes adhibuit hisce verbis. Vobis testibus. Et hinc negocium planè Diuinum finem accepit: Sanctissimus itaque ad cubiculum paramentorum, vulgò dictum, reuersus est, & Sacra indumenta dimisit.

Omnia demùm Hispanorum sumptibus parata reperit Sanctissimus, quæ ipse ad solemnibus Canonizationis agenda opportuna putaueram, quæquæ construi præceperam, cum è Castro Gandulpho, quò circa mensis Octobris initium sanctitas sua recreandi animi gratia sese contulerat, ad Urbem remigrasset. Basilica enim Vaticana vndiquæ exornata, solium, sedilia, suggesta, & septa omnia constructa, & compta, necnon solemnibus Canonizationis indicta fuerant.

Die 30. eiusdem mensis Octobris D. Gaspar de Sobremont Catholicæ Maiestatis in Romana Curia Minister; ingenti cum Comitatu ad Palatium Quirinale contendit, ac Sanctissimo supplicem Hispaniarum Regis Epistolam præsentauit.

Quare è more peractis in Quirinali Cappella die vltima eiusdem mensis Vesperis omnium Sanctorum.

Sequenti mane prima Nouembris 1658. nedum lucescente die, Sanctissimus ad Basilicam Vaticanam se recepit, quæ elegantius, quò tunc exornata, præterito tempore nunquam visa est.

Siquidem illa peristromatis, & procera Beati Imagine, necnon gentilitijs insignijs Summi Pontificis, Maiestatis Catholicæ, Regni Valentiaë, & Ordinis Eremitarum Sancti Augustini, faciem speciosissimam præferēbat.

Porticus eiusdem pariter attalibus auleis, vtpotè ijs, quæ auri sarcina nil vilius deferunt, tantum illa Raphaelis lineæ in pretium extollunt, apprimè decoratus erat: Postærum mediæ cum lateralium ingressum tribus ingentibus Beati Iconis, ab

genti-

gentilitijs prædictorum insignijs ditatæ, nihil ab architecturæ gratia alienum continebant.

Intrinfecus verò Basilicæ apparatus quantum fluxa, & inania sæculi, imaginem Paradisi mortalium oculis anteferre possunt nedum attingebat, fortassis plurimum transgrediebatur: Super-cilia enim portarum magna Beati effigie, ac Insignijs Regni Valentiæ, & Ordinis Sancti Augustini non vulgari ornatus pondere premebantur.

Parastatas holoserica damascena, & villosa purpureo imbuta colore, auroquè ditissimè perfusa tegebant: & in earum fronte totidem, viginti scilicèt gentilitia stemmata, & amplissima insignia Summi Pontificis, & Maiestatis Catholicæ, aureis ditata, lineis eminebant.

Fornicibus maioribus quatuordecim picta numismata (quorum singula erant ambitus cubitorum triginta) auro exornatissima è summitate pendula magnificentissimum augebant ornatum, & in his miracula Beati intercessione patrata, docta Artificis manu, expressa cernebantur, quæ concisa descriptione caracteribus repetita plurimum oblectabant.

Altaria singula sex ardentibus facibus desuper irradiata, & in fronte propemodum compta erant pallijs, auro non minus onustis, quàm linearum perfecta distinctione, inconsutili opere, nec vulgari sumptu, contextis, cum Insignijs Sanctissimi, Regijsquè, & Ordinis Sancti Augustini, quæ & oculos, mentem, animum, & cogitationes adstantium in considerationem sumptus adeò magnifici conuertebant, ac admirationem.

Beatorum Apostolorum corpora luce affluentius nunquam perfusa sunt; vndiquè enim lampades, vbiquè faces ardebant.

Maioribus in coronis, vastissimum Templum eminus sepientibus, media quarum spatia sericeis auro exornatis peristromatis operta erant, octingentorum cereorum flammæ, veluti gemmæ coruscabant.

Hinc indè maioris Hæmispherij Parastatæ peristromatis ditissimis obducebantur, & Beati Thomæ ab Angelis in Coelum assumpti quatuor ingentibus Iconis sericeis, auroque ornatae affabrè pictis exornabantur.

Maiora

Maiora sub Hæmispherio loculamenta, in quibus Sanctissimæ Reliquiæ asseruantur, & Coronæ Altarium lateralium, facibus ardentibus emicabant; Tres verò mediæ Absidarum fenestræ lumine orbatae luce magis perfundebantur, tribus itidem Beati Thomæ imaginibus collustratæ.

Ipsam deniquè Hæmispherium præ consueto splendore, biscentum facium luce effulgebat, adeo ut vel Templum Cœlum dixisses, vel Hæmispherium ad Cœlum iter esse asserere non hæsitasses.

Sanctissimus recta via ad cubiculum sacrarij Pontificij contiguum Cappellæ Sixtinæ delatus est, ubi induit faldam, amictum, albam, cingulum, stolam, pluuiale albi coloris, & Thiaram; quò interim in Cappella Sixtina per Cæremoniarum Magistros fuerunt distributi cerei, ijquè per Clericos Cappellæ accensi, singulis Cardinalibus, Prælatis, officialibus, & familiaribus Papæ. Sanctissimus verò Sacris indutus è manibus Cardinalis Columnæ Procuratoris Canonizationis accepit tres cereos, duos videlicet maiores Insignijs Sanctitatis suæ, & Catholicæ Maiestatis ornatos, quos deferendos dimisit Oratori Veneto, & D. Mario Chisio S. Sanctitatis fratri germano, & tertium tradi iussit Præfecto cubiculi suæmet Sanctitatis. Mox nauiculam ministrante eodè Cardinale Columna uti seniore Presbytero, thus posuit in thuribulum, & salutata Cruce præeuntibus Accolyto Thuriphario, alijs septem Accolythis cum septem candelabris, Cruce delata à Subdiacono Apostolico Sac. Rotæ Auditore Epistolam cantaturo, & duobus Principibus magnos cereos deferentibus Sanctitas Sua media inter Cardinales Diaconos Assistentes pedes ad Cappellam Sixtinam accessit, sustentibus simbrias anteriores duobus Auditoribus Rotæ, & posteriores Cubicularijs assistentibus. Statim ac peruenisset Sanctissimus ad faldistorium genuflexus orauit, successiuè assurrexit, & stans allatis ad Sanctitatem suam libro, & candela per Episcopos Assistentes, adiuuante ad librum seniore Episcopo Cardinale Barberino, cecinit initiū hymni. *Aue Maris stella*, & illicò genuflexus, ita ad integrā stropham permansit; deinde sedem gestatoriam conscendit, & mitra redimitus dextra benedicens populo, sinistra gestans paruam candelam accensam, in eadem sede delatus est sub Baldachino ad Basilicam

Vaticanam per Plateam maiorem vsquè ad obeliscum, præunte utroquè Clero, qui per viam hinc indè dispositus stationes egit vsquequò Sanctissimus cum Officialibus Cappellæ, familiaribus, Prælati, Cruce, Pœnitentiarijs, Episcopis, Cardinalibus & Principibus solij deferentibus magnos cereos, Basilicam ingressus esset, in qua Sanctitas sua ante Altaria Venerabilis Sacramenti, & Apostolorum de more preces effudit, mox folium magnum ascendit, & excepit Cardinales, Episcopos, Abbates, & Pœnitentiariorum sacris vestibus indutos ad obedientiam; Cardinales, videlicet, ad osculum manus, Episcopos ad osculum genu, Abbates, & Pœnitentiariorum ad osculum pedis.

Subindè accessit ad solium Cardinalis Barberinus senior Episcopus, & sedit super nudum faldistorium in dextero solij latere, & Cæremoniarum Magister Carolus Vincentius Carcarafius ante solij gradus duxit Eminentissimum D. Cardinalem Columnam Protectorem Regni Aragoniæ, & Valentia, à Maiestate Catholica deputatum, ut eius nomine Sanctissimo supplicaret de Canonizatione B. Thomæ, qui habens à dextris Aduocatum Consistorialem Marcum Antonium Burattum, & à sinistris Cæremoniarum Magistrum genuflexos, stans profunda capitis inclinatione Pontificem adorauit: Aduocatus verò genuflexus adhuc, his verbis primò institit.

Beatissime Pater.

Reuerendissimus D. Cardinalis Columna hic præfens nomine Catholice Maiestatis Philippi Quarti Hispaniarum Regis instanter petit per Sanctitatem Vestram Catalogo Sanctorum Domini Nostri Iesu Christi adscribi, & tanquàm Sanctum ab omnibus Christi fidelibus, pronunciari, venerandum Beatum Thomam de Villanoua Ordinis Eremitarum S. Augustini, Archiepiscopum Valentinum.

Cui Reuerendissimus Nerlius Breuium Principum à secretis, stans in sinistro latere Solij Pontificij, in hæc verba respondit:

Ingentes Diuinæ Clementiæ grates Sanctissimus Dominus

P

No-

Noster agit, quod hac solemnī die, qua veteri maiorum instituto laudamus viros gloriosos, & Parētes nostros in generatione sua, possimus etiam inclytum eorum semen, benedictiones, & hereditatem sanctam in homine nostrae propemodum aetatis spectatē refulgentem admirari, et (si tribuerit Dominus) iisdem Coelestium honorum religionibus, & Cæremonijs iure, & ex meritō colere. Nam profectō in Beato Thoma Archiepiscopo Valentino absque vlla prorsus exceptione antiquis Patribus pari, si vnquam in alio, Ipsorum pietates non defuerunt, semen eorum in testamentis stetit, bona permanent, & gloria vsquē in aeternum non derelinquetur. Cæterum Beatas Sanctorum mentes Magnæ, Regaliquē illi Nuptiarum Agni Coenæ feliciter accubantes, etsi benedictionibus dulcedinis inebrians ubertas Domus Dei complet, & largus Diuina voluptatis Torrens inundat, tamen ex rerum quoquē nostrarum directis in Deum rationibus, aliquid sanē iucunditatis, & gaudij superfluenti cumulo accedit, & nonnullus est, qui blandiente Charitate, coelestes, ac beatos Spiritus attingat in suis laudibus religiosi studij, & piæ venerationis nostrae sensus, & amor. Propitijs igitur, ac fauentibus ijs, quorum augendo numero, & cultui solemnia hæc sacra celebrantur supplex ante corpora Apostolorum Apostolicus Senatus, & populus vniuersus iam procumbat, & adoret, ac roget Deum Excelsum in prece vsque dum perfectus sit honor Domini, & munus hoc suum Altissimus ipse perficiat. Ita fieri, & me respondere iubet Sanctissimus Dominus Noster cum publicis votis, tum præcipuē pijs Catholici Regis, & Ordinis Augustiniani postulatis clementer indulgens.

Post hæc Sanctissimus è folio ad faldistorium accessit, eoque ibidem genuflexo cum mitra, Cantores cecinerunt Lytaniae Sanctorum, quibus absolutis, Sanctitas Sua ad solium redijt, & secundò institit Aduocatus præsentibus itidem Eminentiss. Columna, & Cæremoniarum Magistro.

Beatissime Pater.

Reuerendiss. Dominus Card. Columna hic praesens nomine
Catholicę Maiestatis Philippi Quarti Hispaniarum Regis instan-
ter, & instantius petit per Sanctitatem Vestram Catalogo San-
ctorum Domini Nostri Iesu Christi adscribi, & tanquam
Sanctum ab omnibus Christi fidelibus, pronunciarı venerandum
Beatum Thomam de Villanoua Ordinis Eremitarum Sancti Au-
gustini, Archiepiscopum Valentinum.

Et Reuerendissimus Nerlius tunc ita respondit.

Quo Spiritus Sancti lumen in causa longę grauißima clariss
adhuc elucescat, nondum intermittendas esse preces Sanctissi-
mus Dominus Noster existimat, sed ex omni corde iterum *effun-
dendum in fundamento Altaris odorem diuinam Excelsi Principi.*

Rursus autem Sanctissimus ad faldistorium descendit, super
quo genuflexit cum mitra, & Diaconus Cardinalis a dextris alta
voce dixit *Orate*, tunc Sanctissimus mitram dimisit, cumque
paululum omnes orassent, dicente Diacono Cardinale a fini-
stris, *Leuate*, Sanctitas Sua surrexit, & stans prope faldistorium
allatis ad Sanctitatem Suam libro, & candela per Episcopos Af-
fistentes, ac adiuuante Seniore Episcopo Cardinale tecinit ini-
tium hymni. *Veni creator spiritus*, & illicõ genuflexus ita ad in-
tegram stropham permanfit, mox accepta mitra ad solium re-
uersus est, vbi detecto capite, stetit vsquẽ ad finem hymni: & can-
tato per Cantores versu: *Emitte Spiritum tuum, & creabuntur*,
alijsque respondentibus, *Et reuocabis faciem terra.*

Sanctitas Sua dixit orationem Spiritus Sancti, videlicet. *Deus,*
qui corda fidelium &c. Qua absoluta sedit cum mitra.

Aduocatus verõ genuflexus, vt supra a dextris Eminentissimi
Cardinalis Columnę tertio instetit his verbis.

Beatissime Pater .

Reuerendis. Dominus Card. Columna hic præfens nomine Catholicæ Maiestatis Philippi IV. Hispaniarum Regis, instantèr, instantiùs, & instantissimè petit per Sanctitatem Vestram Catalogo Sanctorum Domini Nostri IESV Christi adscribi, & tanquam Sanctum ab omnibus Christi fidelibus, pronounciari, venerandum Beatum Thomam de Villanoua Ordinis Eremitarum Sancti Augustini, Archiepiscopum Valentinum .

Et Reuerendis. Nerlius pariter tertio respondit in hæc verba .

Nunc exclament filij Aaron in tubis productilibus sonent, & auditam faciãnt vocem magnam in memoriam coram Deo; Nam Sanctissimus D. N. tempus beneplaciti Domini aduenisse arbitratus, auctoritate Apostolica, Beatum Thomam à Villanoua, ex Augustiniana professione Archiepiscopum Valentinum Sanctorum Catalogo Confessorem Pontificem adscribit .

Tunc Sanctitas Sua sedens cum mitra, allatis libro, & candela ab Episcopis Assistentibus, pronunciauit sententiam Canonizationis, hac vsus forma .

In honorem Sanctæ, & indiuiduæ Trinitatis, ad exaltationem fidei Catholicæ, & Christianæ Religionis augmentum, auctoritate Domini Nostri IESV Christi, Beatorum Apostolorum Petri, & Pauli, ac nostra, matura deliberatione præhabita, & Diuina ope sæpius implorata, ac de Venerabilium Fratrum Nostrorum S. R. E. Cardinalium, Patriarcharum, Archiepiscoporum, & Episcoporum

coporum in Vrbe existentium consilio, Bea-
 tum Thomam de Villanoua Archiepisco-
 pum Valentinum Sanctum esse decernimus,
 & definimus, ac Sanctorum Catalogo ad-
 scribimus: Statuentes ab Ecclesia vniuersali
 quolibet anno, die decima octaua Septembris
 memoriam eius inter Sanctos Confessores
 Pontifices, pia deuotione recoli debere. In
 Nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti.
 Amen.

Successiue Aduocatus acceptauit Canonizationem, Sanctissi-
 mo gratias egit, & eidem supplicauit his verbis.

Beatissime Pater.

Idem Reuerendiss. Dominus Card. Columna hic presens no-
 mine Catholice Maiestatis Philippi Quarti Hispaniarum Regis,
 acceptat pronunciationem a S. V. peractam, eidemque gratias
 immortales agit, ac enixe supplicat, vt S. V. super Canonizatio-
 ne eadem litteras Apostolicas dignetur decernere.

Et Sanctissimus respondit. Decernimus.

Aduocatus tandem ad Prothonotarios Apostolicos conuer-
 sus, stans, egs sic allocutus est.

Rogantur omnes Prothonotarij, & Notarij hic presentes, vt
 super huiusmodi solemnem Canonizationis actu vnum, vel plura,
 publicum, seu publica Instrumentum, vel Instrumenta conficiant.
 Ad perpetuam rei memoriam.

Et

Et Eminentiss. Card. Columna solij gradus ascendit, & manum, ac genu Sanctissimi oscularus, Regro nomine Sanctitati Suae gratias retulit immortales: Sanctissimus vero dimissa mitra, affurrexit, & adiuuante ad librum Seniore Episcopo Cardinale cecinit initium hymni, *Te Deum laudamus*, & vndique rubarum clangor, tympanorum strepitus, æneorū tormentorū reboarus, & sonitus Campanarum omnium Urbis Ecclesiarū, nedum Romam ipsam, sed Cœlestem Hierusalem, & Christianum Orbem innarrabili perfuderunt lætitia. Cœlites enim Concium iam dudum in Cœlis gloria, tunc demum accidentali honore, ac diademate, coronato in terris, gratulati sunt. Mortales verò nouum apud Deum intercessorem ipsis Diuino releuatum oraculo, lætabundi susceperunt.

Et en memoria Iusticum sonitu reuiuixit, nunquam deinde peritura, etenim elemosynas illius perenniter enarrabit omnis Ecclesia Sanctorum.

Absoluto per Cantores hymno prædicto, Diaconus Assistens à dexteris cecinit versum.

Ora pro nobis Sancte Thoma.

Et Cantores responderunt.

Ut digni efficiamur promissionibus Christi.

Sanctissimus autem edocturus plebem sibi cōmissam, vt ad noui intercessoris auxilium confugiat, primus omnium eius præsidium inuocauit sequenti prece.

O R. E M. V. S.

DEVS, qui BEATVM THOMAM Pontificem insignis in pauperes misericordia virtute decorasti, quæsumus vt eius intercessione in omnes, qui te deprecantur, diuitias misericordiae tuæ benignus effundas. Per Dominum &c.

Succesiuè Cardinalis Carolus Barberinus Diaconus Euangelium cantaturus, Populi totius nomine stans in sinistro cornu solij Pontificij confessionem cecinit, quæ sequitur.

Confiteor Deo Omnipotenti, Beate Mariae semper Virgini,

Bea-

Beato Michaeli Archangelo, Beato Ioanni Baptistæ, Sanctis
Apostolis Petro, & Paulo, BEATO THOMÆ, omnibus San-
ctis, & tibi Pater, quia peccavi nimis cogitatione, verbis, & ope-
re; mea culpa, mea culpa, mea maxima culpa, ideo precor
Beatam Mariam semper Virginem, Beatum Michaelem Archan-
gelum, Beatum Ioannem Baptistam, Sanctos Apostolos Pe-
trum, & Paulum, BEATVM THOMAM, omnes Sanctos,
& te Pater orare pro me ad Dominum Deum nostrum.

Mox per R. P. D. Albergatum S. Rotæ Auditorem, & Aposto-
licum Subdiaconum, cantaturũ Epistolam allata Cruce ante
solij gradus, Sanctissimus absoluit, & benedixit in cantu, dicens:

Precibus, & meritis Beatæ Mariæ semper Virginis, Beati Mi-
chaelis Archangeli, Beati Ioannis Baptistæ, Sanctorum Apostolo-
rum Petri, & Pauli, BEATI THOMÆ, & omnium Sanctorum,
miseretur vestri omnipotens Deus, & dimittis peccatis vestris
perducat vos ad vitam æternam.

Indè accessit Pontifex ad solium paruum, inchoauit Tertias, &
induit Vestes Sacrificij, quod solemniter obtulit, additis ly-
thurgiæ consueta post Orationes currentes, Orationibus B. Tho-
mæ, scilicet, Primâ, quæ superius habetur.

O R E M V S.

Deus qui Beatam Thomam Pontificem insignis in paupè-
res & c.

SUPER O R A T I O N E B T A. A.

Omnipotens, & misericors Deus da quaesumus, vt sicut me-
rita Beati Thomæ Confessoris tui, atque Pontificis manus
pauperum in Coelum deportauerunt, ita pijs eiusdem precibus
ad te nostra deferatur oblatio.

POST-

P. O. I. S. T. C. O. M. M.

Gemitus inopia nostra ascendant ad te Domine, ut corporis tui cibo, & sanguinis potu, animarum nostrarum esuries satietur, & sitis: Qui vivis &c.

Necnon acceptis præter consuetum sequentibus oblationibus. Lecto enim versu offertorii, sedit Sanctitas Sua, & mitram induit, mox ad eam accedere tres Seniores, ex vnoquoque ordine Cardinales Sac. Rit. Congregationi Præpositi, Sacchettus Senior Episcopus, Columna Senior Præbyter, & Costagutus Senior Diaconus, quorum singulos præcedebant duo familiares talari habitu induti, offerenda manibus deferentes, & sequebantur Canonicus Cathedralis Valentia, R. Pater Vicarius Generalis Ordinis S. Augustini, & Pater Assistent Hispaniarum, Procurator Causæ Canonizationis. Hi verò singuli Sanctissimo, infra enuncianda Insignijs Pontificijs, & Maiestatis Catholica suffultra, ordine quo sequitur obtulerunt, videlicet.

Cardinalis Episcopus duos magnos cereos vndique auratos: Canonicus Cathedralis Valentia paruum cereum auratum, & Canistellum continentem par Turturum.

Cardinalis Præbyter duos magnos Panes vnum argento, alterum auro obductum: R. Pater Vicarius Generalis Ordinis, paruum cereum, & Canistellum continentem par Columbarum.

Cardinalis Diaconus duos cados, vino, & aqua, plenos: Pater Assistent Procurator Causæ alium cereum paruum, & Canistellum, continentem paruas Aves diuersarum specierum.

Et singuli Cardinales traditis oblationibus manum Sanctissimi osculati sunt, reliqui verò pedem: postquam Cardinalis Columna oblationes ex eorum manibus acceptas Pontifici præsentasset.

Tandem cum Sanctissimus in fine Missæ solemniter populo benedixisset, concessit Indulgentias, quas Card. Barberinus Episcopus Assistent publicauit, plenariam scilicet præsentibus, necnon visitantibus quotannis Sepulchrum S. Thomæ, septem annorum, & totidem quadragenarum,

Canonizationis solemnij ritè peractis, Sanctissimus frequens animo reuoluebat, optabat impensè, vt flamma ignitæ Charitatis Thomæ, super candelabrum tandem ab eo posita, luceret quidem omnibus, qui in Domo Dei, vtpotè in Congregatione fidelium sunt, vt eam scilicèt intuentes verè filij lucis euaderent, & secundùm lucem ambulantes; Charitatem induiti, illa Authorem Thomam venerarentur, immò Deum, qui charitas est, & ipsum in paupere egenum colerent, & amore debito prosequerentur.

Qua propter imperauit, per Abbreuiatorem de Curia Bullam à Sanctitate Sua, & à Sacro Purpuratorum Senatu subscribendam ocys compilari, vt ex ea omnes, tanquàm ex oraculo, veritatem ipsam Sancti eiusdem heroicarum virtutum, Deiquè mirabilium, quæ fecit in Seruo suo satiùs percipiant; Mihi verò vt Abbreuiatori præfato seriem eorum, quæ in litteris prædictis exaranda viderentur, exhiberem. Et ipse Principis imperium promunere obsecutus, Abbreuiatori paginam iam pridem impressam, & ab Eminentissimo D. Cardinale Sacchetto in Sacro Consistorio relatum, nec non breuiorem Thomæ innocentis vitæ rationem, tenoris vt sequitur à me tandem congestam tradidi.

Thomas à Villanoua Parentis patria appellatus, Fontis plani in Castella è matris vtero cum miseratione simul egressus, ab ineunte atate præpropera velocitate pietatis, esurientibus escam, nudis operimentum, propria esurie, ac nuditate præstare cœpit. Corpusculum verò suum anticipata castigatione, flagellis, & cilicio terens, concupiscentiam carnis, robusto, atque integro sanctitatis vigore calcavit; vt planè in eo tritura sementem, vindemia palmitem, & poma radicem præuenissent. Adultus autem, crescente miseratione cum illo, postquam Compluti in Collegio S. Ildephonsi, in disciplina morum, profectuquè virtutum etiam docentes se facillè superasset, Logicas subindè facultates interpretatus, ac Theologicas disputationes edifferens, audito Parentis obitu, se Cathedræ ornamento, & vtilitate abdicauit; ac integro patrimonio Virginibus alendis addicito, ne secularium strepitu à perfectâ cum Deo vnione distraheretur, Augustinianam Ercum petijt, in eaque votis emisiss eximioris sanctitatis fundamenta iecit.

Q

Tum

Tum verò paupertatis beneficio, sumptus in vſus pauperum exhibere non valens, plus ſumptibus exhibere cœpit, compenſans proprio labore, in ſpiritualibus procurandis, mercedem diuitijs omnibus cariorem; aſſiduis enim concionibus, & ſalutaribus monitis peccatores ad officium reuocare ſtudit, & pertinaces adhuc orationibus, duris flagellis, & ieiunijs, ſuo liuore à Deo ſanari cum lachrymis impetrabat: & in meditatione aſſiduus, in oratione perpetuus, in abſtinentia exactiſſimus, in humilitate ſublimis, ditiffimus in paupertate, vix biennio elapſo, Prior Salmantini Cœnobij, in quo ſuſceperat habitum, ſuffectus eſt, indequè ad Ordinis munia præſtantiora tranſlatus, vbiquè Regularem diſciplinam reſtituit, & Auguſtinianam Familiam, Viris ſanctimonia vitæ, & litterarum præſtantia inſignibus auxit.

Cumquè ætatem omnem à puerilibus exordijs vſq; ad prouectiores annos per Eccleſiaſticæ diſciplinæ ſtipendia cucurriſſet, eiquè propterea celiſioris loci præmium deberetur, Granatenſi Eccleſia conſtantiffimè recuſata, Valentiam ſuſcipere coactus eſt, & ſemper æmulatus chariſmata mèliora, pingues Eccleſiæ redditus, quoad vixit, pauperrimus ſibi, profuſiſſima liberalitate, diſperſit, dedit pauperibus; Innumeros paſſus labores, Clerum reformauit: plurimis laceſſitus iniurijs, Eccleſiaſticam libertatem ſtrenuè defendit. Erectiſquè tribus Collegijs Compluti, Oriolæ, & Valentix, nè ſibi relicto lectulo, vt moreretur in alieno, Sacramentis Eccleſiæ piè expiatus, proferens verba *In manus tuas Domine commendo ſpiritum meum*, migravit in Cœlum, ſexageſimo octauo ſuæ ætatis anno, die Natiuitatis Deiparæ, M. D. LV. Eius corpus Valentix in Eccleſia Beatæ Mariæ de Succurſu ſepultum; Ipſequè miraculis clarus, decreto ad eius Natalitia recolenda, decimoquarto Kal. Octobris, ab Alexandro Septimo Sanctoꝝ Catalogo adſcriptus eſt, Kal. Nouembris MDCLVIII.

Prætereà Sanctiſſimus formulam Indulgentiarum applicandarum ſacris Beati Thomæ Imaginibus, imprimi mandauit, qua præſertim Concionatores hortatus eſt, vt ſaltem ſemel in anno eximiam Sancti Præſulis charitatem encomijs, pro viribus, extollant, eamquè fidelium cordibus inſtillent, lucrifacaturi, quoties id egerint verè poenitentes confeſſi, & ſacra communionem refe-

cti,

eti, Indulgentiam plenariam: Audientes verò septem annos
totidemquè Indulgentiarum quadragenas.

Indulgentiam pariter plenariam indulfit interfuturis Procef-
fioni, Vexillorum nuncupatæ, à Basilica S. Petri ad Ecclesiam
S. Augustini è more celebrandæ, quam Indulgentiam Eminen-
tissimus D. Card. Vicarius, publico Edicto euulgari curauit.

Plenariam itidem Indulgentiam concessit visitantibus Eccle-
sias Coenobiorum Fratrum eiusdem Ordinis vbiquè terrarum exi-
stentes, infra octauam, præfenti anno, recolendis Canonizatio-
nis solemniis, decretam, & litteris Apostolicis in forma Breuis
indultam.

Quamobrem publicatis Indulgentijs prædictis.

Die 24. Nouembris in Ecclesia S. Augustini inchoata fuit octi-
dua prælibata solemnitas, & coram Augustissimo Cardinalium
Senatu, Episcopalis Missa de Beato Thoma à Reuerendis. D.
Fr. Ambrosio Landuccio Episcopo Porphyriensi, Sacrarij Apo-
stolici Præfeto, celebrata fuit, eaque absoluta, sermo in eius-
dem laudem quàm eleganter, & eruditè à Patre Rhò è Societate
Iesu, Viro nunquam satis laudando, peractus est.

Post meridiem verò à Basilica S. Petri ad Ecclesiam S. Augu-
stini solemnitas Vexillorum Processio his cæremonijs peracta est.

Religiosi inuitati à Fratribus S. Augustini in Basilica S. Petri
hora vigesima conuenere: absolutis autem Vesperis, Cantores
Basilicæ cecinerunt Antiphonam.

*Sacerdos & Pontifex, & virtutum opifex Pastor bone in populo, ora
pro nobis Dominum, Sancte Thoma.*

Qua absoluta duo Beneficiati, Pluuiialibus induti, cantarunt
versum. *Dispersit dedit pauperibus.*

Et Cantores responderunt. *Iustitia eius manet in seculum seculi.*

Mox Hebdomadarius Canonicus Pluuiali pariter indutus,
duobus Acolytis ante ipsum candelabra sustinentibus, cecinit
Orationem. *Deus qui Beatum Thomam insignis &c.* Et Cantores
responderunt, *Amen.*

Tunc amotis legile, & candelabris, Confraternitates, & Re-
ligiosi Mendicantes procedere inceperunt, transeuntes bini ante
Altare Apostolorum, eique singuli genuflectentes, exceptis tan-
tum, qui Cruces, Vexilla, & Candelabra gestabant.

o Ferentes autem Vexilla S. Thomæ, scilicet, Confratres So-
 cietatis S. Triphonis erectæ in Ecclesia S. Augustini, sustinentes
 hastas, & Confratres Societatis Sanctissimi Sacramenti erectæ
 in Basilica Vaticana, sustinentes chordulas è Vexillo pendulas,
 cum ad Hebdomadariū in consueto scamno sedentem in Cor-
 nu Epistolæ peruenissent, stiterunt se se: & Hebdomadarius af-
 surgens, chordulas acceptas è manibus Confratrum tradidit
 quatuor fratribus Planeta indutis, qui ad Hebdomadariū ipsum
 immediatè ante, ac propè Vexilla accesserant. Vltimi verò Ve-
 xilli attributis chordulis Patribus Vicario Generali, Assisten-
 tibus Italiæ, & Hispaniæ, & Priori Sancti Augustini pluuiali
 indutis, Hebdomadarius thus in thuribulum posuit: quo inte-
 rim Clerici Seminarij, Clerici, Beneficiati, & Canonici Basilicæ
 funalia gestantes, præunte Cruce Capitulari, post fratres Do-
 minicanos, procedere inceperunt. Hebdomadarius autem
 stans, tribus ductibus reuerenter thurificauit Imaginem San-
 cti Thomæ in Vexillo delineatam, mox illam flexis genibus
 adorauit, & inde, post omnes, ad Sacrarium cum suis Assistenti-
 bus se recepit.

Clerus, & Capitulum Basilicæ ab vltimo gradu scholarum ad
 Portam extrinsecus, ordine retrogrado hinc inde se se disposue-
 re, & genuflexi pertranseuntem Imaginem Sancti venerati sunt,
 & ad Sacrarium redierunt.

Processio autem ordine, quo sequitur, progressa est per Pon-
 tem S. Angeli, Montem Iordanum, Parionem, plateam nun-
 cupatam Pasquini, per viam, quæ ducit ad Ecclesiam de Anima,
 per plateam Turris Sanguineæ ad Ecclesiam S. Augustini.

Præibant Tympanistæ Populi Romani.

Paraphrenarij Cardinalium, cum funalibus.

Tubicines Populi Romani.

Crux Fratrum S. Augustini delata à Fratре cotta induto, me-
 dio inter alios fratres eodem habitu amictos, deferentes car-
 delabra cum cereis accensis.

Confratres Societatis S. Triphonis erectæ in Ecclesia S. Au-
 gustini cum funalibus.

Crux Confratrum eiusdem Societatis.

Chorus Cantorum.

Crux

Cruce Fratrum Reformatorum Ordinis S. Augustini media inter
Fratres deferentes candelabra.

Fratres Reformati bini.

Quatuor Pueri orphani cum funalibus.

Vexillum eorumdem Fratrum Reformatorum, cuius hastas
deferbant Confratres eorum Societatis, & chordulas fratres
digniores eiusdem ordinis planeta induti.

Quatuor subindè Pueri orphani cum funalibus.

Chorus Cantorum.

Cruce Fratrum S. Augustini Congregationis Insubrum, &
Cœnobij S. Mariæ de Populo media inter candelabra.

Fratres S. Mariæ de Populo bini.

Quatuor Pueri orphani cum funalibus.

Vexillum eorumdem Fratrum delatum à Confratribus eorum
Societatis, ac respectiue à dignioribus fratribus eiusdem Cœ-
nobij.

Quatuor subindè Pueri orphani cum funalibus.

Chorus Cantorum.

Fratres S. Augustini bini.

Quatuor Pueri orphani cum funalibus.

Primum Vexillum Fratrum S. Augustini delatum à Confra-
tribus S. Triphonis, & à Fratribus S. Augustini Casula indutis.

Quatuor Pueri orphani cum funalibus.

Chorus Cantorum.

Cruce Fratrum de Observantia inter candelabra.

Fratres de Observantia bini:

Quatuor Pueri orphani cum funalibus.

Vexillum Collegij S. Ildephonsi Academiae Complutensis,
delatum à quatuor Dignioribus Fratribus de Observantia pla-
neta indutis.

Quatuor Pueri orphani cum funalibus.

Chorus Cantorum.

Cruce Fratrum Carmelitatum cum candelabris ut supra.

Fratres Carmelitæ bini.

Quatuor Pueri orphani cum funalibus.

Secundum Vexillum Fratrum S. Augustini delatum ab eisdem
Fratribus, casula indutis.

Qua-

Quatuor subinde Pueri orphani cum funalibus .

Chorus Cantorum .

CruX Fratrum Seruitarum cum candelabris vt supra .

Fratres Seruitæ bini .

Quatuor Pueri orphani cum funalibus .

Tertium Vexillum Fratrum S. Augustini delatum ab eisdem
Fratribus .

Quatuor subinde Pueri orphani cum funalibus .

Chorus Cantorum .

CruX Fratrum Prædicatorum inter candelabra vt supra .

Fratres S. Dominici bini .

Duodecim Paraphrenarij Papæ induti vestibis rubeis cum
funalibus .

Quatuor fratres S. Augustini cum Cottis, & candelabris, bini .

Tres alij Fratres eodem habitu induti, duo gestantes, ac du-
centes thuribula, tertius deferens nauiculam incensi .

Quartum, ac dignius Vexillum delatum à P. Vicario Genera-
li, & reliquis prædictis .

Octo Paraphrenarij Papæ pariter induti vestibis rubeis cum
funalibus .

Hinc inde triginta milites Heluetae custodiæ Sanctissimi cum
alabardis .

Mandatarij verò Eminentissimi Card. Vicarij, clauas præ ma-
nibus gestantes processionem diuissim dirigebant .

In platea S. Petri, milites Heluetae aenea tormenta : & in Castro
S. Angeli milites, arcis mœnia custodientes, sclopos explose-
runt .

Cum verò Processio ad Ecclesiam S. Augustini peruenisset :
Religiosi omnes in Naui maiori Ecclesiae hinc inde sese dispo-
suerunt .

Vltimo autem, ac digniori Vexillo Eminentissimus D. Cardi-
nalis Sabellus Titularis, indutus alba, cingulo, stola, pluuiali,
& mitra, medius inter Diaconum, & Subdiaconum Cappellæ
Pontificiæ, dalmatica, & tunicella indutos : necnon à permultis
Præsulibus Curiae comitatus, ex Ecclesia prodiens vsquè ad gra-
dus venerabundus occurrit : & genuflexus super tapete stratum,
& puluinare, Sancti Thomæ Imaginem adorauit, mox illam thu-
rifica-

rificauit, & reassumpta mitra, in Ecclesiam regressus, ad Altare maius se contulit, ante Vexillum incedens: quod delatum, fuit vsque ad medium Ecclesie, ibique fuui alligatum, ad fornicem eleuatum est, stante interim Cardinale propè cornu Epistolae. Et cum primùm Fratres Vexillum eleuare cœpissent, Cardinalis stans ibidem, versus ad Crucem Altaris intonauit Hymnum, *Te Deum laudamus*, quem Cantores profecuti sunt. Circa finem Hymni, Cardinalis posuit thus in thuribulum, & rursus tribus ductibus Vexillum thurificauit, Hymnoquè absoluto, Diaconus cecinit versum. *Ora pro nobis Sancte Thoma.* & Cantores responderunt, *Vt digni efficiamur promissionibus Christi.* Cardinalis verò cecinit Orationem. *Deus, qui Beatum Thomam &c. Per Christum Dominum nostrum,* Et Cantores responderunt, *Amen.*

Tandem Cardinalis osculatus est Altare, & sumpta mitra, stans medius apud illud, solemniter Populo benedixit. Et tunc bellica tormenta explosa fuere: & tubarum clangor, ac tympanorum reboatus Processionis huiusce solemnij gloriosum finem imponere.

Reliquis verò septem diebus, musicis concentibus, sacrificijs, Diuinis precibus, officijs, & concionibus solemnia sanctae Canonizationis magnifico etiam cum apparatu, munifica Cardinalis Sabelli Titularis manu adiutrice, Fratres recolyere.

Ecclesia enim extrinsecus ingenti S. Thomae Icona, nec non Insignijs gentilitijs Sanctissimi Domini Nostri, Catholicae Maiestatis, Regni Valentiae, & Ordinis Eremitarum Sancti Augustini; intrinsecus autem vndique peristromatis, ac pretiosissimis aulæis obducta erat.

Inter maiores fenestras, attalicas pariter aulæis, & ad fornicem vsquè, peristromatis purpureis, auro perfusis, parietes tegebantur.

Ex Arcubus Hemisphaerium sustentibus, tres ingentes Sancti Thomae Imagines, pendebant.

Quatuordecim ingentes tabulae affabre pictae, aureisque ditatae lincis, in quibus heroicae Thomae virtutes expressae cernebantur, Arcus exornabant. Totidemquè Insignia, ad virtutes ipsas aptè nedum alludentia, quam eas elegantè explanantia, Sapientum animis, vt æquè omnium oculis iucundissima, se se offerebant:

bant: quibus Templum Sancti Augustini, Sacrum Virtutibus, quæ in Thoma florere omnes, nouum Pantheon exprimebatur: vt enim antiquum, Kalendis Nouembris, Sanctis omnibus à Bonifacio IV. dicatum eluxit, ita nouum hoc, Sanctorum omnium virtutum summa, vtpotè Thoma auctum ab Alexandro VII. clariùs enitebat.

Et hinc sacris solemnijs, eorumquè narrationi

F I N I S.

VITA
S. Thomæ
de
Villa Nova
Canonizati

Th
2661